

Arhimandritului Hieroteos Vlachos

O noapte in pustie

Sf. Munte Athos

Prolog

Din inspiratia dragostei dumnezeiesti, în zilele noastre asistam la o reînviere a dorului pentru teologia mistica si învatatura Sfintilor Parinti, pentru nevointa, ascetism si rugaciunea neînçetata a inimii.

Cum se explica oare faptul ca în mijlocul tendintei de a pune pe om în centrul lumii, se ivesc suflete ce tânjesc dupa adevarata viata în Hristos – cautând perfectiunea – unirea cu Dumnezeu, suflete care vor sa traiasca potrivit cu traditia Bisericii noastre si cu Sfintii Parinti? „Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt” (Psalm 76, 10). Aceasta este lucrarea Sfântului Duh, Care vietuieste în vesnicie si Care alege si sfinteste sufletele în trupul lui Hristos – sfânta, soborniceasca si apostoleasca noastra Biserica.

Dupa multe eforturi chinuitoare, devine din ce în ce mai clar în ziua de azi ca traditia Sfintilor Parinti nu este un lucru extravagant, ci o conditie esentiala pentru un mod de viata cu adevarat ortodox. Si este o mare binecuvântare ca preamilostivul nostru Stapân a sadit, în mijlocul Bisericii, raiul Gradinii Maicii Domnului – Sfântul Munte – spre a reînvia Biserica prin darul harului lui Dumnezeu care se coboara la noi astazi, neîntrerupt, prin traditia vie a Sfintilor Parinti.

Autorul acestei carti tânjeste dupa aceasta traditie. El traieste si munceste în lume, dar locuinta sa „este în rai”, raiul Sfântului Munte, arvuna Împaratiei ce va sa vina.

Domnul, Care iubeste toata faptura omeneasca si care ne daruieste ceea ce sufletul nostru doreste cu adevarat, a daruit si Arhimandritului Hieroteos Vlachos, harul de a îndrăgi viata duhovniceasca a Sfântului Munte si de a regasi înlauntrul

inimii sale emotia tainica a cuvintelor rugaciunii: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine pacatosul.”

Stând de vorba cu Sfintii Parinti a primit binecuvântarea lor, a ascultat cuvinte rostite din nemurire si din preaplinul inimii iar acum le ofera si fratilor sai.

Este un semn al dragostei Sfintilor Parinti pentru noi, dezvaluindu-ne culmile vietii duhovnicesti si încurajându-ne sa nu fim sovaielnici în eforturile noastre de a le ajunge, aratându-ne în acelasi timp primii pasi pe care noi, cei neîncercati trebuie sa-i facem.

Astfel aceasta lucrare nu prezinta doar starea cea desavârsita a rugaciunii, ci ne introduce si în stadiile sale cele mai de jos pentru ca si fratii nostri din lume sa o poata practica, spre întarirea sufleteasca si spre sfântirea lor. Cred ca prin binecuvântarea Stapânei noastre, de Dumnezeu Nascatoare, care Ea însasi a primit si a trait plinatatea harului, aceasta carte se va dovedi de folos atât autorului cât si cititorului. Nu mai este nevoie a spune ca o mai deasa citire a cartilor despre rugaciunea lui Iisus, va naste în oameni o mai mare dorinta de a o practica.

A Domnului Dumnezeului nostru, de la care primim atât bunatate si desavârsire, sa fie slava în vecii vecilor.

Arhimandritul Gheorghe,
Egumenul manastirii Sf. Grigorie,
Sf. Munte Athos

Introducere

În paginile ce urmeaza prezint o discutie pe care am avut-o cu un stareț la Muntele Athos. Pe atunci nu ma gândeam ca va fi subiectul unei carti. Dar într-o zi, pe când ma pregateam sa citesc una din scrierile Sf. Maxim Marturisorul, am auzit o voce dinlauntru îndemnându-ma sa astern pe hârtie conversatia purtata atunci cu înțeleptul calugar atonit. Si m-am supus acelei voci pe care, va marturisesc, nu am mai auzit-o vreodata. Am început sa scriu dupa cum mi-a venit în minte. Aceasta este motivul pentru care ceea ce urmeaza este produsul a doar câtorva ore de munca, si pentru aceasta îmi cer iertare cititorilor. Înainte de toate, as dori sa fac câteva precizari.

În primul rând, aceasta carte n-ar trebui citita ca o povestire sau ca un basm, ci mai degraba ca o învățatura trimisa de Dumnezeu acelui înțelept atonit, care era un purtator de Dumnezeu „prin har”. Cititorul ar trebui sa se opreasca din când în când sa se gândeasca, ba mai mult, sa se roage. S-ar putea chiar ca în unele locuri sa aiba nevoie sa citeasca de doua ori.

În al doilea rând, dialogul trebuie citit pastrând în minte scopul pentru care a fost scris, adica practicarea unei vietii de rugaciune. Ar trebui ca de îndata sa ne hotarâm a intra în întunericul dumnezeiesc al rugaciunii lui Iisus, Sinaiul si Taborul unde Îl vom întâlni pe Dumnezeu. „Chemarea numelui lui Iisus este imediat urmata de prezenta Sa, pentru ca numele evoca o forma a prezentei Lui Iisus” (Paul Evdokimov). Aceasta idee urmeaza cuvintelor Domnului: „unde sunt doi sau trei, adunati în numele Meu, acolo sunt si Eu în mijlocul lor”(Matei 18, 20), la fel si cuvântului rostit de apostol „De aceea, va fac cunoscut ca nimeni nu poate sa zica Domnul este Iisus, – decât în Duhul Sfânt” (1 Corinteni 12, 3). Când cineva rosteste „rugaciunea lui Iisus”, Sfântul Duh coboara, ca un nor pe Muntele Tabor.

În al treilea rând, cititorul n-ar trebui sa încerce sa afle cine este monahul cu care am vorbit. S-ar putea sa nu reuseasca si rationamentele lui ar putea fi gresite. Acelui sfânt stareț nu i-ar placea acest lucru.

În al patrulea rând, cititorul ar putea fi impresionat de numarul mare de citate din Sfintii Parinti. Totusi, trebuie subliniat faptul ca Sfântul Duh, care a locuit si a lucrat în Sfintii Parinti, locuieste si lucreaza de asemenea în pururea veghetorii atoniti. Ei au, cu alte cuvinte, duhul parintilor si astfel pot fi întotdeauna patrunchi de învățaturile lor, fara prea multa truda si eforturi deosebite. Pe lângă aceasta, de multe ori în timpul discutiei, înțeleptul pustnic, care s-a învrednicit a vedea pe Dumnezeu, si-a deschis cartile sale (Sf. Grigorie Palama, Sf. Simeon Noul Teolog, Filocalia, etc.) pe care le pastra lângă el, comentând multe pasaje.

Dorinta mea arzatoare este sa existe cititori care sa fie ajutati sa practice rugaciunea lui Iisus, – rugaciune care a sfintit pe multi altii –, pentru a putea fi si ei sfintiti.

Ma simt dator sa-mi îndrept gândurile si spre preacuviosii calugari, „imitatori ai dragostei dumnezeiesti” care locuiesc în Muntele Athos, care au lasat lumea si traiesc adevarata lume, lumea transfigurata care îl cunoaste pe Dumnezeu Cel Viu. Ei sunt marturisitorii contemporani ai lui Hristos, „care s-au despartit de aceasta lume si care sunt de fapt morti fata de ea”. Acesti sfinti barbati m-au sprijinit si ajutat de multe ori, m-au hranit cu pâinea lor; si eu, care sunt sarac, le datorez atât de mult. Sunt sarac. Dar, daca n-as fi luat chiar si aceasta putina hrana, as fi murit! Sunt flamând, totusi traiesc prin harul lor, binecuvântarile si dragostea lor.

Rândurile care urmeaza le sunt, astfel, dedicate acestor parinti care au cunoscut raiul în Sfântul Munte, ca recunostinta pentru marea lor dragoste – „în schimbul dragostei lor” –, si care au iubit patimas întreita nevointa: cea materiala (saracia), cea duhovniceasca (smerenia si ascultarea) si cea a trupului (curatia); acestor parinti care au trait cu adevarat fericirile lui Dumnezeu; pentru ca, devenind saraci cu duhul au ajuns bogati si devenind blânzi au mostenit pamântul; au plâns si au fost mângâiati; au fost milostivi si s-au miluit; au devenit curati cu inima si L-au vazut pe Dumnezeu în toata puterea Lui; au devenit facatori de pace si s-au chemat fii ai lui Dumnezeu.

„Oh, Sfinti Parinti, binecuvântati calugari si pustnici, noi, cei ce suntem pacatosi, va marturisim pe voi binecuvântati, cei tineri pe cei batrâni, fiii pe parinti, pacatosii pe sfinti” (Sf. Nicodim Aghioritul).

Arhimandritul Hieroteos Vlachos.

Despre tacere, cuvântare si viata calugarilor

Sfântul Munte este un loc de taina unde tacerea, care este însasi vesnicia, vorbește intens, căci tacerea este limbajul vieții viitoare. Precum sfinții îngeri au o putere mai presus de rațiune, pentru noi de neconceput, prin care ei își transmit unii altora gânduri dumnezeiești (Sfântul Vasile cel Mare), în același fel îngerii pământești – care traiesc în Sfântul Munte și se întrec cu cei cerești și netrupești în traire și în rugăciune – au alta putere pentru a transmite ceea ce traiesc. Și această putere este aceea a tăcerii care, mai ales la Sfântul Munte, este cea mai elocventă predică, „un îndemn tăcut”. Monahii de acolo nu vorbesc mult; traiesc tainele lui Dumnezeu în tăcere și se adâncesc în apofatismul Ortodoxiei. Ascultă glasul lui Dumnezeu prin tăcere și primesc virtute. După Sfântul Simeon Noul Teolog „tăcerea buzelor, închiderea ochilor și asurzirea urechilor sunt pentru începătorii în viața duhovnicească cea mai rapidă cale de a ajunge la virtute.”

Tăcerea calugarilor este ziditoare. În Pateric citim următoarele: „Avva Theofil arhiepiscopul s-a dus odată la Schit. Și adunându-se frații, au zis lui Avva Pamvo: zi vreun cuvânt episcopului, ca să se folosească. Zis-a lor bătrânul: dacă nu se folosește de tăcerea mea nici de cuvântul meu nu poate să se folosească.”

Ar trebui să meargă cineva la Sfântul Munte cu intenția de a fi zidit prin tăcere. Pelerinului care știe cum să asculte această tăcere, totul îi va vorbi. Chipurile tăcute ale calugarilor, pesterile pustnicilor, manastirile patruse de atmosfera de pocăință, natura însasi precum și toate lucrurile neînsufletite din jurul său, vor povesti multe și îi vor împărtăși învățături minunate. Acesta este felul în care Sfântul Munte vorbește „în tăcere”.

Dar uneori vorbesc și atunci zidesc sufleteste, deoarece se fac pilde prin însasi viața pe care o duc. „Căci viața fără de cuvânt mai mult folosește decât cuvântul fără viață. Viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul și viața se vor întâlni, fac o icoană a toată filosofia” (Avva Isidor Pelusiotul). Pentru că Sfinții Părinți duc o viață sfântă și au devenit unelte ale Sfântului Duh, „trâmbite mistice” ale Sfintei Treimi, ale Iubirii, ale Cuvântului și ale Întelepciunii înalte, în orice cuvinte s-ar exprima. Au „cuvinte” să vorbească, deoarece faptele lor sunt din belșug. Și atunci când sunt întrebați, ei rostesc aceste „cuvinte”.

În Pateric, întâlnim foarte des următoarea cerere: „Părinte, spune-mi un cuvânt să mă mântui”. Un „cuvânt” rostit din sufletul pustnicului ca de la Duhul Sfânt, în limbajul pustiei, este considerat revelat și neîndoielnic; și cel care îl cere, îl primește ca pe un rod al harului, fără să îl explice în mintea sa. Acest „cuvânt” de la părintele înduhovnicit este de neapărată trebuință pentru cel care îl cere. „Cuvântul” vine dintr-un suflet ce este prieten al lui Dumnezeu, un suflet ranit de iubirea Sa, fiind rostit după măsura „setei” celui care îl cere. Precum Preasfânta Maică a Domnului a zamislit pe Cuvântul lui Dumnezeu și a dat naștere lui Hristos Dumnezeu și Omul devenind din această pricină, „bucuria întregii fapturi”, în

acelasi fel parintii, datorita curateniei lor au zamislit cuvântul si l-au transmis celor care înseteaza dupa el, facându-li-se pricina de bucurie.

„Au venit la Avva Fillic niste frati, care aveau cu ei câtiva mireni si i s-au rugat sa le spuna vreun cuvânt. Iar batrânul tacea. Si fiindca îl rugau, le-a zis lor: Cuvânt voiti sa auziti? Si i-au zis: da Avvo. Deci a zis batrânul: acum nu este cuvânt. Când întrebau fratii pe batrâni si faceau cele ce le ziceau lor, Dumnezeu le da cum sa graiasca. Dar acum, pentru ca întreaba fara sa împlineasca ceea ce aud, Dumnezeu a îndepartat harul cuvântului Sau de la batrâni. Si ei nu mai au ce sa graiasca, fiindca nu este cel ce sa lucreze. Si auzind fratii acestea, au suspinat, zicând: roaga-te pentru noi, Avvo!”

Prin aceasta pilda se vadeste ca înțelepciunea este rodul harului. Harul împodobeste oamenii curati si sfinti, si „întrupeaza” cuvintele lor. Este clar deci, ca înaltimea cuvântului este pe masura însetarii celui care îl cere iar monahii stiu cum sa „frânga” si cele mai împietrite inimi si sa le întoarca spre Dumnezeu, chiar daca folosesc un reproș discret.

Asadar, daca îi întrebi cu simplitate, cu smerenie si cu dorinta de a asculta, vei auzi „licaririle” harului. Sunt cuvinte simple, smerite, totusi pline de înțelepciune si har, sunt cuvinte pline de duh.

În acest fel ei îl imita pe Hristos, care este atotputernicul Logos al Tatalui si în acelasi timp întruchiparea tacerii profunde. El a vorbit, dar de asemenea a pastrat tacerea.

Miscarea lui Dumnezeu spre om este cu siguranta nu doar o revelare a Cuvântului ci si o „expresie a tacerii”. Prin urmare miscarea omului spre Dumnezeu, ca si spre aproapele sau ar trebui sa se distingă prin acestea doua. Te îndrepti spre Sfântul Munte cu intentia de a fi învățat mai mult prin tacere si mai puțin prin cuvânt.

Monahii de la Sfântul Munte, pustnicii, aceste pasari cântătoare ale desertului, traiesc viata la apogeul ei. Ei sunt deja în rai. Sunt cu adevarat „purtatori de Dumnezeu”, traind viata lui Hristos „în vase de lut”, adica în trupuri istovite de nevointa si de slujirea aproapelui. În acesti monahi cineva ar putea vedea îndumnezeirea în fapta, ca sa spunem asa, si nu îndumnezeirea învățata teoretic, de catre cel lipsit de experienta în ale teologisirii. Ei traiesc în acelasi timp si credinta si faptele. Pentru ca, fara îndoiala, credinta fara fapte este o iluzie, dar faptele fara credinta sunt idolatrie.

Harul lui Dumnezeu, chipul lui Hristos, sunt întiparite pe fetele lor batătorite de vreme. „Dansul” sfinților asceti „fuge de ceea ce este împotriva firii, arata ceea ce este al firii si devine vrednic de darurile ce sunt mai presus de fire” (Sf. Nicodim Aghioritul).

Când îi privesti ai impresia ca sunt nefericiti si tristi. Însa atunci când linistea lor interioara se revarsa, te copleseste.

Acesti sfinti nevoitori sunt asemeni stavilarelor ce opresc apele. Dar când stavilarul se rupe, apele își arata forta, inundând împrejurimile. Când gura pustnicului se deschide te „inunda” cu mireasma. Gurile monahilor sunt „izvoare din care se revarsa miere si apa vie”. Ai putea crede ca vietile lor sunt fara valoare, dar îți vei da seama curând ca acesti pustnici sunt „copaci ce ajung sus la cer”,

daruiti cu frunze ce aduc umbra, dându-ti adapost si racorindu-te. Ti-i imaginezi îmbracati în rase, de neclintit din tacerea lor si nespalati datorita retinerii lor de la spalare (alousia). Însa foarte curând îi vezi ca „plante nemuritoare rodind fructe minunate”, „crini vesnic înfloriti si de-a pururi înmiresmati”, al caror parfum te umple de placere! Si toate acestea pentru ca Hristos, viata cea adevarata, traieste în ei. Viata lor este „ascunsa cu Hristos în Dumnezeu” (Coloseni 3, 3)

În fiecare calugar atonit care calca pe urmele Sfîntilor Parinti si traieste potrivit învataturilor lor, poti distinge, daca porti în tine duhul lui Dumnezeu, împreuna-lucrare a doua stari, în aparenta opuse: cea a mortii si cea a vietii. Viata izvoraste dintr-o moarte de zi cu zi, si moartea devine mai adâncă daca te bucuri de viata. Cu cât sporeste moartea mortii (a pacatului), cu atât este mai deplin traita viata în Viata (întru Hristos); si cu cât cineva traieste mai deplin „Viata”, cu atât omoara moartea, pâna acolo încât acela ajunge sa vada în sine însusi Învierea si Înaltarea lui Hristos. Adica este omorât pacatul si se naste viata. Deci, s-ar putea spune ca monahii se îmbraca cu moartea si dobândesc Viata. Sfântul Pavel scrie catre Romani: „Stiind ca Hristos, înviat din morti, nu mai moare. Moartea nu mai are stapânire asupra Lui. Caci ce a murit, a murit pacatului o data pentru totdeauna, iar ce traieste, traieste lui Dumnezeu” (Romani 6, 9-10).

Sfântul Nichita Stithatul scrie ca la fel se întâmpla cu omul sfânt, devenit asemeni lui Hristos, deoarece este mort si îngropat pentru lume, trairind viata lui Hristos: „Cel ce a fost ridicat din moarte, a fost ridicat împreuna cu Hristos. Daca el a fost ridicat cu Hristos prin cunoasterea Sa si moartea nemaiavând stapânire peste Hristos, atunci nici peste acela nu mai are stapânire moartea necunostintei. Astfel ca el nu mai traieste pentru trup si pentru lume, fiind mort fata de madularele sale si fata de grijile lumii, dar întru el traieste Hristos, fiind sub legea harului Sfântului Duh, iar nu sub legea carniei, adica el si-a oferit madularele sale ca arme ale dreptatii lui Dumnezeu Tatal”.

Chiar si în calugarii ajunsi la cele mai înalte stari de înduhovnicire se regaseste împletirea dintre odihna si lucrare. Dupa Sfântul Maxim, ei traiesc un „repaus în vesnica miscare” si o „miscare neclintita”.

Ramân „în Hristos” si se misca neîncetat spre o cât mai desavârsita bucurie de El, deoarece Hristos este nestemata cea de mare pret. Sfântul Grigorie de Nyssa lamureste acest lucru: „Ciudat lucru este ca repaosul si miscarea pot sta la un loc. Caci cel ce urca deloc nu sta, iar cel ce sta nu urca; dar aici urcarea este împlinita prin a ramâne în aceeasi stare, întelegând prin aceasta cu cât unul ramâne statornic si neclintit în bine, cu atât strabate mai mult din calea virtutii”. Adica ramâne statornic în bine, miscându-se în acelasi timp. Se afla într-o continua miscare si totusi ramâne în Hristos. Este setea neîncetata dupa Hristos, dar în acelasi timp si satietatea dumnezeiasca. Un monah a spus odata: „Ceva ciudat mi se întâmpla. Sunt înfometat si totusi ma simt satul”. Însa pentru omul lui Dumnezeu acest lucru nu e deloc ciudat. Aceasta este „desavârsita dar totusi nedesavârsita desavârsire a celui desavârsit” de care vorbeste sfântul Ioan Scararul.

Viata calugarului devine necontentit viata Cuvântului lui Dumnezeu, viata lui Hristos. Silindu-se calugarul vietuieste pe deplin „vârstele” lui Hristos. Hristos este Întrupat în el, faptuieste minuni, îndura Patimile, Învie si Se Înalta. Traind, de

aceea, în Hristos, ajunge nu doar la unificarea lumii sale interioare ci și a celei din jurul său. Trece peste toate deosebirile, ridicându-se la o stare mai înaltă decât cea de dinaintea de Cadere – devine asemeni lui Adam cel dintâi. Sfântul Maxim aminteste cele cinci deosebiri pe care Adam nu le-a învins, pe când omul reuseste acum să le depășească cu ajutorul lui Adam cel Nou, adică a lui Hristos. El poate trece peste deosebirea dintre creat și necreat, dintre minte și simțuri, cer și pământ, rai și lume, dintre barbat și femeie. Trecând-o pe ultima dintre ele, continua să o depășească pe prima, cea dintre creat și necreat. Un sfânt al lui Dumnezeu se daruiește pe sine întreg și daruiește lumea întreaga lui Dumnezeu, aratându-se prin aceasta cel mai mare binefacător al firii omenesti.

La Sfântul Munte m-am apropiat odată de un astfel de staret (Gheron), un staret care gusta deplinătatea nesfârșita a milostivului Dumnezeu. Locuind într-o crapatură a pământului, el a depășit toate tiparele acestei lumi. Nu există cuvinte care să-l poată descrie. Dacă îi spui înțelept, spui prea puțin, numindu-l nebun nu cuprinzi pe de-a-ntregul măsura nebuniei sale pentru Hristos – pur și simplu nu știi cum să-l descrii. Pentru că a ieșit din măsurile acestei lumi și se îndreaptă spre departările vesniciei. Atinge dumnezeiescul foc și este pur și simplu în flăcări, arzând acum de Lumina necreată. Ore întregi, în timp ce vorbești cu el, ai impresia că va fi aprins și că va fi mistuit. Crezi că va dispărea complet din fața ta precum prorocul Ilie în carul cu foc. Chiar în momentul în care îți vorbește, crezi că se va urca la cer, că Domnul care, „pe când îi binecuvânta, S-a despartit de ei și S-a înălțat la cer” (Luca 24, 51). Și totuși nu se întâmplă nimic din ceea ce ai crezut. Se întâmplă altceva, ceva ce simți în timp ce-ți vorbește despre lucruri privitoare la viața duhovnicească. Este asemenea „uimirii” care i-a cuprins pe apostoli pe muntele Tabor. „...un nor luminos i-a umbrat pe ei, și iată glas din nor zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta ascultați-L» și, auzind ucenicii au căzut cu fața la pământ și s-au umplut de spaimă.” (Matei 17, 5-6).

În timp ce vorbește, Duhul Sfânt coboară dintr-o dată, învaluindu-te, prinzându-te. Te cuprinde teama, dar și dorința de a rămâne acolo. Ascultând cuvintele lui simple și liniștite, îți amintesti de Hristos vorbind ucenicilor pe înălțimea unui munte sau într-o corabie, pe mare. Sfântul îți vorbește într-adevăr de pe „muntele” teoriei (vederii lui Dumnezeu) și de pe marea vesniciei, dincolo de lucrurile banale și omenesti, dincolo de ceea ce ești.

M-am apropiat de acest Gheron într-o zi. Știam că era un adevărat „teolog”. Nu avea cunoaștere despre Dumnezeu, ci „cunoașterea lui Dumnezeu”, care este neajunsă celor mai mulți oameni! „Căci cu adevărat munte înălțat pieptis și greu de urcat este cunoașterea lui Dumnezeu. Și multimea poporului de-abia ajunge la poalele ei.” Doar Moise a fost în stare să urce muntele vederii lui Dumnezeu. Și Gheron era și el, asemeni lui Moise, unul care L-a văzut pe Dumnezeu.

La început m-am simțit stângaci. Despre ce aș putea să vorbesc cu el? Ce aveam noi în comun? Eram noi pe aceeași treaptă? Noi ceilalți suntem la primul stadiu al „filosofiei practice” (curatirii), în timp ce el a trecut deja de la „contemplarea naturală” (iluminarea minții) la „teologia mistică” (cunoașterea lui

Dumnezeu) adica la cunoasterea vesnica. Noi suntem plini de patimi, în timp ce el e tronul aurit al Împaratului. Noi închipuim iadul, el e desfatara Raiului.

Dar în timpul discutiei noastre pustnicul a coborât din înaltimea sa si m-a ridicat pe mine mai sus. S-a desertat pe sine si m-a îmbogătit pe mine. „Desi a fost odata bogat, a devenit sarac, ca sa pot fi si eu bogat prin saracia lui”. Pentru ca întotdeauna unitatea presupune o miscare înspre exteriorul sinelui de ambele parti, acelasi lucru se întâmpla si în unirea cu Dumnezeu. Survine o miscare de la Dumnezeu înspre om ca si o miscare de la om înspre Dumnezeu. Aceasta este trasatura distinctiva a dragostei dumnezeiesti.

„Teologii numesc dumnezeirea uneori forta erotica, alteori dragoste, si alteori ceea ce este dorit si iubit. Prin urmare, ca forta erotica si ca dragoste, divinul însusi este subiect de miscare; si fiind ceea ce este dorit si iubit cu intensitate, atrage spre el tot ce este receptiv la aceasta forta si dragoste” (Sf. Maxim Marturisorul). Acelasi sfânt parinte spune mai departe: „Aceasta dragoste dumnezeiasca extatica îi sileste pe cei ce iubesc sa nu-si apartina lor ci celor pe care îi iubesc. Aceasta este aratata la cele de deasupra prin grija fata de cele de mai jos, la cei ce se afla în aceeasi stare prin sprijinul pe care si-l dau unii altora si la cei mai de jos prin aceea ca sunt întorsi mai întâi de toate numai înspre dumnezeire”. Cu alte cuvinte Sfântul Maxim Marturisorul arata o asezare despre care Sfântul Dionisie Areopagitul spune: „erosul dumnezeiesc este si extatic, nelasând pe cei îndragostiti sa fie ai lor, ci ai celor de care sunt îndragostiti. Si arata pe cele superioare, purtatoare de grija pentru cele inferioare, si pe cele de acelasi grad sustinându-se una pe alta, si pe cele inferioare într-o întoarcere dumnezeiasca spre cele dintâi”.

Voi pastra întotdeauna în minte ba mai mult, în inima, fiecare minut al acelei conversatii. Ceea ce urmeaza este prezentarea întâlnirii si a dialogului nostru.

Apus de soare în Muntele Athos

Soarele cobora spre vest. Diminetile în muntele Athos sunt înmiresmate, fermecatoare. Întunericul noptii se împrastie în timp ce calugarii sunt la Katholikonul (biserica cea mare) Sfintelor Manastiri, cântând „Slava Tie, Celui ce ne-ai aratat noua lumina”. S-ar putea spune ca cele ce alunga întunericul sunt vocile melodioase, rasunând blând si ritmul cald al clopotelor.

Dupa-amiezile la Athos sunt si ele linistite. O zi de stradanii a trecut si noaptea își împrastie valul în care monahul va ascunde multe lupte, lacrimi îmbelsugate si multe nevoite duhovnicesti. Soarele cel vazut coboara spre asfintit dar Soarele Cel ce se afla în inimile nevoitorilor nu se stinge. În inimile lor cu totul curate, neumbrite de norii patimilor își are locul o zi vesnic luminoasa. O, apusul de soare la Athos! Apus plin de farmec, plin de har, învaluit în liniste.

Dupa vecernie unii monahi, miscându-se încet, cu capetele aplecate, ies din Katholikonul Sfintelor Manastiri sau din micile capele ale schiturilor sa se odihneasca în aerul curat, asezându-se pe o banca din piatra si meditând asupra dulcelui nume al lui Hristos. Vor si staruie sa-si înscrie în inimile lor literele de aur ale rugaciunii. Sunt furat de aceste ceasuri de liniste, când pâna si natura este calma, când chiar si valurile marii abia se aud lovindu-se de stânci, când regele soare zugravesce cerul în toate culorile. Natura la Athos are un farmec deosebit, dat de rugaciune si de sfintenie. Într-adevar, harul necreat patrunde prin suflet, în trup, întinzându-se pâna si la firea negânditoare si la întreaga zidire. Aici nu se vede ceva salbatic, nici macar nu exista ceva salbatic, totul e linistit. La Athos toate zilele si noptile ard în rugaciune. Chiar si natura este îmblânzita de glasurile frumoase ale calugarilor, de sunetul clopotelor si de smerenie! „Aici apa este mai buna, aerul este mai blând si adierea lui mai calda, învaluindu-ne pe noi cei reci; pretutindenea vezi paduri ce se înalta dese, cu copaci vesnic verzi care încânta privirea; vezi maslini, vita-de-vie, dafini, mirt si tot felul de pomi. Nevointa tacuta, care pe unii îi hraneste iar pe altii îi desfata, a curatat acest pamânt de blestem” (Eugen Boulgaris).

Nu ma simt atras în mod deosebit de catre natura. Însa la Sfântul Munte aceasta are un har deosebit. Ar putea sa o priveasca cineva cu ochii monahilor purtatori de Dumnezeu si sa se lumineze. Ar putea sa o priveasca, contemplându-o nu cu ochii sau cu mintea ci cu inima înduhovnicita. Si inima stie cum sa iubeasca si sa aprecieze lucrurile. S-ar putea ca tacerea în plinatatea ei sa joace un rol foarte important, daca „viata care este lipsita de temeri, datorita credintei sale în Dumnezeu se misca din fire spre o întelegere a creatiei lui Dumnezeu” (Sf. Grigorie Palama).

Urcându-mi propriul Tabor

Apus de soare la Athos – în timp ce soarele se pregatea sa apuna, eu urcam pregatindu-ma sa rasar! Apusul soarelui m-a gasit urcând cu mare greutate o poteca strâmta si abrupta spre... rasarit! Saraci în credinta, gasim cu greu o bucurie în astfel de urcusuri catre cei plini de credinta, care au purtat hotarârea lor eroica de a renunta la lume cu toate atractiile si placerile ei, si care au îmbratisat nevointa. Urcam undeva pe partea de nord a Athosului. Voiam sa pun în practica cuvintele sfântului Ioan Hrisostom: „Pâna-ti este dorinta calda, îndreapta-te spre acesti îngeri si fă-o mai calda. Pentru ca vorbele omenesti nu vor putea sa-ti aprinda inima asa cum o poate face vederea lucrurilor dumnezeiesti”.

De-a dreapta si de-a stânga, se ridicau stânci impenetrabile cu vârfurile lor ascutite, parca strapungând cerul, precum o fac vocile si vietile „locuitorilor” Sfântului Munte. Mergeam aplecat, cu rugaciunea lui Iisus pe buze, în inima, înlantrul fiintei mele. Pentru ca acesta este felul în care ar trebui vizitat Sfântul Munte, cu sentimentul unui simplu pelerin. La mica distanta de poteca, printre stânci, se puteau vedea case mici, chilii de pustnici. Unele dintre ele sunt în pesteri, altele ies putin înafara, si când le privesti ai senzatia ca vor cadea în mare. Înlantrul acestor grote traiesc albinele duhovnicesti, gatind mierea dulce a isihiei. Imnul pe care sfântul Nicodim l-a compus pentru parintii atoniti mi-a venit atunci în minte si am început sa-l cânt. „O, albine alese de Dumnezeu, ce-si fac în grotele si pesterile pamântului din Sfântul Munte chilii de ceara, pline de mierea cea mai dulce a linistii.”

Chilii asemanatoare exista si în partea de sud a Muntelui, cunoscuta sub numele de Karoulia. Acolo, spectacolul este incomparabil mai uimitor. „Pe suprafata rosiatica a stâncilor, care dau impresia ca sunt învelite în rugina, multe locuinte atârna una de alta, în vârful, la o înaltime ametitoare. Unele dintre ele sunt pesteri cu intrarea închisa de pereti, având doar o mica deschizatura. În alta parte, o proeminenta a stâncii a dat posibilitatea unui pustnic curajos sa construiasca un paraclis îngust, una sau doua chilii si o gradina strâmta din care o padure minunata de chiparosi a înflorit din solul adus din alt loc, dând o imagine exotica peisajului. Culoarea pura în care sunt îmbracate toate aceste locuri ascunse da impresia ca ele arata ca niste cuiburi de pescarusi. Schimnicii comunica între ei prin poteci, invizibile de pe mare. Dar sa urci pe ele înseamna sa iei o hotarâre foarte îndrazneata. Sunt multi dintre pustnici care n-au iesit din ograda strâmta de ani de zile. De aceea în schiturile mai mari exista cimitire, iar în pesteri firide unde sunt pastrate ramasitele fratilor; pe fruntea fiecarui craniu este înscris numele fratelui si data mortii sale.” (Photis Kontoglou).

Acesti pescarusi duhovnicesti, porumbeii raiului care îl traiesc pe Dumnezeu si se înalta pâna la al treilea cer, sunt raspânditi de o parte si de alta a stâncilor. Oricine urca poteca aceea strâmta din partea de nord a Muntelui, pe care o urcam si eu la apus, observa acelasi spectacol. Si se înfioara. Simte harul lui Dumnezeu

racorindu-l si în acelasi timp mistuindu-l ca „rugul aprins” al lui Moise. Îi vin în minte imagini cu parinti înaintasi, care au trecut prin acel loc si acum dorm în pace si liniste, asteptând vocea Arhanghelului anuntând venirea Mirelui caruia vor fi daruiti spre nunta; incontestabil inima lui este departe de lume si de toate placerile ei. Ei au luptat aici o viata întreaga ca sa poata gasi pacea, si au aflat-o. Acum se odihnesc în sânul lui Avraam. Glasul lui Hristos, „n-a murit ci doarme” (Matei 9, 26) suna încet în aceste locuri izolate.

Urcam cu gânduri si simtaminte deosebite. Întregul tinut era stapânit de liniste. Foarte rar puteai auzi pasari salbatice zburând pe deasupra si ciripind, sau chiar privighetori cântând. „Athosul hraneste privighetori multe si minunate” (Sf. Nicodim Aghioritul). Din când în când se putea auzi sunetul unor bubuituri înfundate. Mergând, am ajuns la o casuta, unde am zarit un pustnic care încerca sa sparga o piatra.

— Binecuvânteaza, Gheron, am spus.

— Domnul sa te binecuvânteze, mi-a raspuns.

Acesta este salutul la Muntele Athos. Când ceri binecuvântare, îți raspund: „Domnul (sa te binecuvânteze)”. Cunosco foarte bine importanta lui Hristos pentru viata duhovniceasca. Îsi cunosc, de asemenea propriile slabiciuni. Domnul este dorirea lor si locuinta lor adevarata. Îi repeta foarte des numele pentru ca traiesc în prezenta Lui. El este Cel ce „doarme cu ei, se trezeste cu ei, le îndulceste si le încânta inima prin mângâierea Sfântului Duh”.

— Ce faci acolo, Gheron?

— Încerc, fiule, sa sparg bolovanul acesta ca sa fac un mic rezervor, sa adun apa de ploaie, pentru a putea bea putin. Anul trecut am suferit mult de sete.

— Dar e o munca foarte grea! Cu atât mai mult fara uneltele potrivite.

— Ce pot face? Trupul are nevoie de apa. Ma va ajuta Dumnezeu. Putem sa nu avem nimic aici, în pustie, dar de putina apa este nevoie. Vino în chilie, sa o binecuvântezi pentru mine.

Eu, sa binecuvântez chilia celui binecuvântat, m-am gândit! Necuratitul sa sfînteasca pe cel curat!

Am intrat în chilie încet, cu mare grija. În chilia unui pustnic intri cu teama, ca într-un loc de taina. Era murdar, neîngrijit. Dar acestea sunt lucruri fara importanta pentru atletul lui Hristos. Cum sa gasesti timp pentru un astfel de lucru? Mi-a adus apa si putin rahat, semne ale dragostei lui. Într-adevar, în pustia aceea întelegi dragostea curata si sincera. Întreaga inima a monahului se regaseste pe tava aceea mica cu putina apa si dulceata! El îți daruieste totul.

— Ai venit din lume?

— Da.

— Cum e acolo?

Aceasta e întrebarea obisnuita pe care o auzi la Athos. De aceasta data, totusi, este de mare importanta. Asta pentru ca cel ce a întrebat a lasat lumea, ce se îndreapta spre distrugere, acum cincizeci de ani si nu s-a mai întors. Deci, pustnicul stie foarte bine ce înseamna „lumea”. Este zidirea lui Dumnezeu dar în acelasi timp devine înselatoria celui rau. Nu l-a înselat diavolul pe Adam folosind lucrarea mâinilor Lui? Câti dintre noi nu patesc la fel?

— Lumea, Gheron, s-a îndepărtat de Dumnezeu. Nu-si mai aminteste de El, nici nu mai traieste dupa poruncile Lui. Bisericile sunt goale, în schimb toate locurile diavolului sunt pline. Oamenii si-au parasit duhovnicia si au umplut spitalele de boli mintale.

Slujbele lor le aduc numai neliniste si toate grijile lor sunt lumesti. Azi avem alegeri, mâine guvernul cade, poimâine mitinguri. Citesc doar ziare si sunt indiferenti fata de Scriptura. Ore întregi urmaresc filme inspirate de diavol, care îi adorm, si nu învata din Vietile Sfintilor...

— O, lumea aceasta nefericita, a raspuns pustnicul. E condusa de catre diavol. Zilnic aduce lucruri si întâmplari ca sa alunge amintirea lui Hristos din mintea oamenilor. Îi face sa nu se mai uite la ei însisi si sa nu le mai pese de mizeria lor interioara.

Îi face mai interesati de altii de cât de ei însisi. Aceasta este fuga de la Dumnezeu si teama despre care ai vorbit mai devreme. Adam a pacatuit, s-a ascuns, a fugit de la Dumnezeu si apoi au urmat toate suferintele. Acelasi lucru îl fac si oamenii. Ma rog fierbinte pentru mântuirea întregii lumi. „Doamne Iisuse Hristoase, ai mila de mine si de lumea Ta”. Toata noaptea ma rog ca Dumnezeu sa-si arate mila Sa catre lume. Aceasta este menirea noastra în aceste vremuri tulburi. Sortii cad asupra noastra sa devenim martiri.

Pustnicul mi-a mai spus si altele. De câte ori vizitezi Athosul auzi felul acesta de înțelepciune la fiecare pas. I-am multumit, am cerut binecuvântare, l-am rugat sa ma pomeneasca în rugaciunile sale si gânditor, am iesit din chilia care-i este acum mormânt, dar din care va fî înviat în viata adevarata.

Întâlnirea cu pustnicul

Mi-am continuat drumul spre înalțimi, spre muntele schimbării mele la fata. Si în sfârșit, cu mare greu am ajuns la locul pe care doream sa-l vizitez. Am stat puțin afara sa ma racelesc.

Chilia unui pustnic, m-am gândit, nu este doar un loc de taina ci si un „salas ceresc”. Cel ce salasluiește acolo si se ocupa cu isihia si rugaciunea este un Apostol al lui Hristos. Sfântul Grigorie Palama spune aceasta într-una din omiliile catre tesaloniceni, unde si-a luat ca pricina împrejurarea în care Sfântul Apostol Toma nu s-a învrednicit a-L vedea pe Hristos Cel Înviat, nefiind cu ceilalti Apostoli în Duminica Învierii. Dar L-a vazut pe Domnul dupa opt zile, când era împreuna cu ceilalti Apostoli. Si spune Sfântul lui Dumnezeu: „Duminica dupa Sfânta Liturghie, ai grija sa gasesti pe cineva care urmeaza Apostolilor lui Hristos si ramâne retras, în rugaciune tacuta, cântând psalmi si dorindu-L pe Hristos. Daca îl gasesti, intra în chilia lui cu credinta ca într-un loc sfânt, pentru ca are puterea sfintitoare a Sfântului Duh. Si ramâi acolo cât mai mult, vorbeste cu el despre Dumnezeu si cele ceresti si cu smerenie cere povatuire si ajutor prin binecuvântarea lui. Atunci, Domnul Iisus va veni si la tine nevazut, asa cum a venit si la Toma. El va da pace sufletului tau, îți va înmulti credinta, te va sprijini si te va numara printre alesii Împaratiei Cerurilor”.

Urmând povatuirea Sfântului, m-am apropiat de chilie privind-o ca pe un loc tainic.

Înauntru am avut senzatia ca Gheron era un Apostol al lui Hristos, care L-a vazut deja pe Mântuitorul si era în lacasurile Ierusalimului Ceresc. Asa încât a devenit dumnezeu dupa har si este partas energiilor necreate ale lui Dumnezeu, având tot ceea ce are Dumnezeu, înafara de Fiinta Sa. „Toate cele ale lui Dumnezeu le are cel îndumnezeit prin har, fara numai Fiinta Sa” (Sf. Grigorie Palama). Cum as putea sa-l vad altfel daca Dumnezeu vorbeste despre el în acest fel, prin Sfântul Grigorie ? Am vrut, asemeni lui Toma sa-L vad pe Hristos, de aceea am hotarât sa ma apropii de el cu smerenie si pocainta si sa împlinesc orice mi-ar fi spus. Dupa cum își va da seama si cititorul, datorita acestei discutii despre Dumnezeu si lucrurile ceresti, am simtit o pace adâncă revarsându-se în sufletul meu...

Am batut la usa colibei sale. O liniste nesfârșita domnea acolo, lucru ce m-a înfricosat puțin. S-au auzit niste pasi marunti. Usa s-a deschis tacut si unul din ucenici s-a ivit în fata mea.

— Binecuvântati !

— Domnul !

— As vrea, daca se poate, sa-l vad pe Gheron. E ocupat?

Trebuie sa fi foarte discret atunci când vizitezi un pustnic. S-ar putea sa-l întrerupi din rugaciune. Ar putea fi în rapire dumnezeiasca, pe Muntele Tabor, si tu

l-ai aduce înapoi în lumea zgomotoasă. Ar fi cel mai mare rău pe care îl l-ai putea face. N-ar fi necajit dacă l-ai insulta, ci dacă l-ai aduce jos de pe munte. Dar în același timp ar fi cel mai bun lucru ce l-ai putea face pentru tine, căci te-ar umple de mireasma dumnezeiască! Stralucirea pe care a dobândit-o te va orbi. „Se înalta din rugăciune arzând” (Sf. Grigorie Palama) la fel cum ardea și Moise când a coborât de pe Sinai, iar israelitii nu l-au putut privi, pentru că era asemeni fierului după ce se scoate din foc. Traiești „o scânteie de nemurire”.

— Sa întreb, a răspuns ucenicul. S-a întors după câteva minute.

— Gheron e bolnav, dar se va ridica să te primească. Sa intram, dacă dorești. Am stat puțin cu acest monah tânăr. Am fost mișcat de prezența lui în acel loc aspru, de viața și tinerețea lui în chilia aceea saracicioasă. Nu-l știam, dar am simțit admirație pentru el.

— Sunteți mulți aici? Am întrebat.

— Gheron și trei ucenici ai lui.

— Am vrut să discut câteva lucruri ce mă preocupă. De aceea am venit în locul acesta singuratic.

— E bine că ai făcut așa. Cu astfel de gânduri ar trebui să vină pelerinii aici! Unii vin doar din simplă curiozitate. Vin să-l vadă pe Gheron în persoană, și apoi se mândresc că l-au văzut. Acesta îl obosesc foarte mult. Îți simți că pe niște vizitatori la grădina zoologică, că pe niște turiști. Așa că e bine pentru tine să-l întrebi de cele duhovnicești și să-i spui ce te frământă. Și trebuie să știi că nu vei asculta vorbe goale. El vorbește din experiență.

Gheron trăiește aceste lucruri și vorbește despre unele dintre ele celor ce-l vizitează, pentru a-i ajuta.

Abia am terminat că Parintele a apărut înaintea mea. A fost că soarele răsărind brusc! Că primăvara ce revarsă bucurie. Că o lumânare în întuneric! Barba albă și se revarsă ca o cascada pe față. Ochii lui patrunzatori, stralucitori, luminau. Rar am văzut astfel de ochi transfigurați.

Sfântul Grigorie Palama spune că Apostolilor, înainte de a vedea Lumina Necreată de pe Tabor, ochii le-au fost schimbați prin puterea Sfântului Duh, pentru a o putea vedea: „Înțelegi? În fața acelei lumini orbi sunt ochii celor ce vad după fire. Asadar nici nu va simți acea lumină nici nu o va vedea privirea simplă, ci doar schimbată prin puterea Sfântului Duh. Aceia au fost schimbați și această schimbare, care nu a fost desăvârșită, ci a fost cea pe care a putut să o ia firea noastră muritoare, au primit-o de la Dumnezeu, prin unirea cu Cuvântul”.

Și acest Parinte, care adeseori a văzut lumina Taborului, avea privirea transfigurată de această experiență, schimbarea fiind evidentă și binecuvântată.

— Binecuvântați, am spus, aplecându-mă să-i sarut mâna ce purta urmele multor nevointe. Dar el s-a aplecat mai jos și a fost primul care mi-a sarutat mâna. Am rămas socat.

— Dar, parinte, de ce mi-ai făcut asta mie, unui nevrednic slujitor al lui Dumnezeu, unul din turma?

— Ah, tu ești preot și ai harul lui Dumnezeu. Ce am eu mai mult decât tine?

— Noi, cei ce traim în aceasta lume slaba suntem plini de pacate, în timp ce tu, în pustie, te bucuri de harul lui Dumnezeu. Te-ai facut tronul Sau aurit, heruvimul arzator.

Scripturile sunt „întreit scrise înlauntrul inimii tale, astfel ca tu ai mintea lui Hristos” si ai devenit „salasul viu al lui Hristos în duh” (Sf. Grigorie Teologul). De ce mi-ai facut aceasta?

Ma plângeam de parca as fi fost coplesit. Si într-adevar eram covârsit de sfîntenia si de smerenia sa. Adeseori suntem mai adânc miscati de smerenia cuiva decât de spusele sale! Dragostea lui este mai suparatoare decât criticile sale!

— Îmi pare ca nu cunosti felul în care gândim în pustie, a spus, plecându-si capul. Una dintre caracteristicile isihiei este constientizarea pacatului. Cel ce vegheaza asupra lui însusi în fiecare zi, vede asemenea stari pacatoase, asemenea ispite ale diavolului înlauntrul sau, încât se simte cu adevarat cel mai rau dintre pacatosi. Crede-ma parinte, oricine intra în chilia mea este mai sfânt decât mine. Este un înger al lui Dumnezeu.

...N-am spus nimic. M-a prins de mâna si, calauzindu-ma cu mare dragoste ca si cum as fi fost orb, m-a dus înspre paraclis. M-am simtit în acel moment ca un nevazator în fata luminii arzatoare a soarelui, neputincios în fata unui urias, un copilas în fata unui batrân întelept! Prima lui fapta a fost preludiul alteia care a venit putin mai târziu. Cât de sigur m-am simtit cu el! Ce har negrait! Chiar si acum îi simt mâna calda!

Am pasit prin doua usi joase, unde trebuie sa te apleci ca sa poti trece. Totul aici e plin de smerenie. În chilia unui pustnic ar trebui sa intri întotdeauna aplecat. Ar trebui sa uiti cine ai fost sau cine esti. Aici nu este loc pentru oamenii egoisti, care cred despre ei ca sunt cineva. Am ajuns într-un mic paraclis. M-a dus sa ma închin la icoanele de pe iconostas si înaintea Sfintei Mese din Sfântul Altar, în timp ce el aprindea candelile, cântând troparul sfântului caruia îi era închinata biserica.

Primul lucru pe care ti-l vor spune, în oricare manastire sau schit intri, este sa te închini la icoanele bisericii si primul semn de prietenie este sa-ti dea Sfintele Moaste sa te închini. Ele sunt cel mai important lucru într-o coliba saraca. O îmbogatesc! Moastele Sfintilor, care sunt pastrate cu atât de mult respect arata lipsa sfîntilor din lume dar si prezenta lor „prin har”. Când sufletul Sfântului paraseste trupul si își atinge desavârsirea, întreg trupul primeste harul dumnezeiesc. Asa se explica minunile sfintelor moaste si mireasma lor. În acest mic paraclis, Gheron si ucenicii lui simt bunatatea lui Dumnezeu si sunt partasi Cinei celei de Taina.

Mai târziu m-a dus într-un loc care, mi-a spus, era camera lui de zi. Acolo erau câteva scaunele si câteva carti ale Sfintilor Parinti: Filocalia, Scrierile Parintilor pustiei, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Grigorie Palama, etc.

Ne-am asezat pe doua scaunele. M-a chemat sa vin lângă el, si apoi a fost cuprins de tacere. Evident se ruga la Dumnezeu sa ma lumineze pentru a ma putea vedea pe mine însami, dar sa-l lumineze si pe el pentru a putea spune ceea ce era nevoie.

Convorbire cu Gheron despre rugaciunea lui Iisus

Parinte, am început cu o voce joasa, în ultima vreme ma simt cuprins de o dorinta puternica, sadita de Dumnezeu, cred, de a fi curatit. Vad patimile luptându-se înlauntrul meu, vad cum inima mea este ca o jungla ce hraneste multe fiare, stapânita de diavol, care-si face toate poftele. Vreau sa ma eliberez de aceasta stare înspaimântatoare. As vrea sa-i daruiesc sufletul meu doar lui Dumnezeu, as dori sa ma lumineze. Vicleanul diavol l-a chinuit destula vreme.

Asa ca vreau sa fiu curatit dar nu stiu cum. Ma auzi, Gheron? Vreau sa fiu curatit! Arata-mi cum! Sunt gata sa ascult fara crâcnire orice mi-ai spune!

Am început încet, dar am ajuns sa strig si sa plâng. Ultimele mele cuvinte s-ar putea sa fi sunat ca tunetul în urechile pustnicului, atât de puternice au fost! A pastrat o vreme tacere. M-a privit cu multa dragoste; numai monahii au acest fel de dragoste si stiu cum sa o arate. Mi-a dat impresia ca nu trebuia sa ma tulbure aceasta grija, caci era binecuvântata.

— Este vadit, a spus, ca atunci când traim o astfel de stare Duhul Sfânt se salasluieste si lucreaza înlauntrul nostru. Asa facem primii pasi pe calea vederii lui Dumnezeu (theoria). Daca vederea desavârsita a luminii necreate este o nemaipomenita încântare pentru suflet, pocainta si constientizarea pacatoseniei noastre este pentru el „mistuirea focului”. Pocainta si dorinta de curatire a sufletului de patimi este o clipa de har. Numai când harul intra înlauntrul nostru putem vedea mizeria, ne putem da seama cât de departe suntem de Dumnezeu si luptam sa ne unim cu el. Noi nu putem avea aceste gânduri si aceste dorinte daca harul lui Dumnezeu nu ne cerceteaza.

Era un îndrumator înțelept, un duhovnic experimentat, un om cu adevarat plin de har. Stia, asemeni celui mai bun doctor, cum sa te linistiasca, sa-ti daruiasca pace, sa-ti dea o doctorie linistitoare, nu pentru ca sa te lase multumit în egoismul tau, ci ca sa te dezlege de el, sa te vindece.

— Odata lamurit acest lucru, a spus el mai departe, trebuie sa-ti arat unele mijloace sau, mai bine zis, cel mai simplu mijloc. Sa nu crezi cumva ca am sa te împovarez cu lucruri foarte grele. **Rugaciunea lui Iisus, „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine pacatosul”, strigatul neîncetat spre Dumnezeu Mântuitorul nostru, ne curata sufletul.** Toata mântuirea noastra se sprijina pe chemarea lui Iisus si unirea cu El. Sa-L chemam si El ne va vindeca prin venirea Lui. Sa gemem ca un om bolnav si El, ca un doctor, va veni iubitor în ajutorul nostru. Sa strigam ca cel ce a cazut între tâlhari si Bunul Samarinean va veni sa ne curete ranile si sa ne calauzeasca spre han, adica spre vederea luminii (theoria) care ne mistuie întreaga fiinta.

Când Dumnezeu coboara în inima noastra, El biruie diavolul si curata rautatile pe care acesta le-a facut. Biruinta asupra diavolului este, de aceea, biruinta lui Hristos în noi. Sa facem ceea ce tine de partea omeneasca, adica sa-L chemam pe Hristos, si El va face ceea ce tine de partea dumnezeiasca, va birui asupra diavolului si îl va izgoni. Asadar sa nu urmarim sa facem noi însine cele

dumnezeiesti si sa ne asteptam ca Dumnezeu sa le faca pe cele omenesti. Trebuie sa înțelegem bine acest lucru, noi facem cele omenesti, rugaciunea lui Iisus, si Dumnezeu cele dumnezeiesti, adica mântuirea noastra. Întreaga lucrare a Bisericii este colaborarea dintre divin si uman.

I. Semnificatia rugaciunii lui Iisus

Daca am înțeles bine, omul biruieste mai ales prin nevointa, priveghere si rugaciunea lui Iisus. Permite-mi totusi o întrebare. Nu o pun pentru ca sunt de acord cu ea, ci pentru ca aud multe obiectii despre rugaciunea lui Iisus. Se spune ca rugaciunea lui Iisus si felul în care este practicata este o yoga crestina si este legata de prototipurile religiilor orientale. Ce parere ai despre aceasta?

— *Se pare ca cei ce spun asta sunt complet ignoranti fata de starea de deplinatate a harului din Biserica noastra, si pe care noi îl primim prin rugaciunea lui Iisus. Ei nu l-au trait, de aceea nu îl cunosc.* Deci n-ar trebui sa-i acuze pe cei ce l-au cunoscut. Sustinând acestea hulesc si împotriva Sfintilor Parinti. Multi dintre Parinti au luptat pentru rugaciunea lui Iisus si au sustinut cu tarie însemnatatea ei. Atunci? Au cazut ei în greseala? A gresit Sfântul Grigorie Palama? Ei sunt indiferenti chiar si fata de Sfânta Scriptura.

Orbii au rostit cuvintele: „Fiul lui David, ai mila de noi” (Matei 20, 30), ceea ce înseamna „Iisuse, ai mila de noi” si le-a fost redata vederea; leprosi au spus-o si s-au vindecat de lepra lor (Luca 4, 27) etc. Rugaciunea „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul” are doua puncte de sprijin: cel dogmatic – recunoasterea Dumnezeirii lui Hristos, si cel de cerere – rugaciunea pentru mântuirea noastra. Cu alte cuvinte marturisirea credintei în Hristos este legata de marturisirea neputintei noastre de a fi mântuiti doar prin puterea noastra. Aceasta spune totul, si întreaga lupta a crestinului își are temelia pe aceste doua lucruri: credinta în Hristos si cunostinta pacatoseniei noastre. Astfel, rugaciunea lui Iisus arata în câteva cuvinte toata stradania credinciosului si sintetizeaza întreaga învățatura dogmatica a Bisericii noastre Ortodoxe.

Noi atingem aceasta îndoita cunoastere prin rugaciunea lui Iisus. Sfântul Maxim arata ca patima mândriei sta în a nu lua în seama doua lucruri: a nu lua în seama puterea dumnezeiasca si slabiciunea omeneasca. Si aceasta dubla nesocotinta da nastere unei „minti dezordonate”. Prin urmare, cel mândru este omul nesocotintei, în timp ce dimpotriva, cel smerit este omul îndoitei cunoasteri. Ultimul își cunoaste propria slabiciune si puterea lui Hristos. Asadar, prin rugaciunea lui Iisus, noi cunoastem si marturisim puterea lui Hristos (Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu) ca si propria noastra slabiciune (miluieste-ma pe mine, pacatosul). Atingem în acest fel starea binecuvântata a smereniei. Unde este smerenia este si harul lui Hristos, si acest har este Împaratia Cerurilor. Vezi atunci valoarea rugaciunii lui Iisus? Vezi ca putem câștiga Împaratia Cerurilor prin puterea ei?

— Stiu, Gheron, ca o conditie de capatâi a învataturii ortodoxe este aceea de a nu desparti niciodata pe Hristos de celelalte persoane ale Sfintei Treimi. Din acest motiv adeseori chemam si preaslavim Sfânta Treime în toate rugaciunile rostite în taina de preot ca si în ecfonisurile acestora din timpul Sfintei Liturghii: „Ca tie se cuvine slava, cinste si închinaciune, Tatalui si Fiului si Sfântului Duh acum si pururea...”, „Harul Domnului nostru Iisus Hristos si dragostea lui Dumnezeu Tatal si împartasirea Sfântului Duh sa fie cu voi, cu toti” etc. Ma întreb daca nu cumva rugaciunea lui Iisus, care se refera doar la a doua Persoana a Sfintei Treimi, cade de la aceasta învatatura dreapta.

— În nici un caz, si îti voi explica mai departe de ce. Rugaciunea se numeste „rugaciunea lui Iisus” dar se întemeiaza pe o baza trinitara. Mai mult decât atât Hristos, „fiind unul din Sfânta Treime” nu exista niciodata fara Tatal si Sfântul Duh si alcatuieste, împreuna cu celelalte Persoane, „Treimea cea de o fiinta si nedespartita”. Hristologia este strâns legata de Triadologie.

Dar sa ma întorc la problema rugaciunii lui Iisus. Tatal ceresc i-a poruncit prin înger lui Iosif sa-L numeasca pe Hristos, Iisus „...si vei chema numele Lui: Iisus...”(Matei 1, 21). Iosif, ascultând Tatalui, L-a numit pe Fiul Preasfintei Fecioare, Iisus. Mergând mai departe, potrivit Sfântului Duh care l-a luminat pe Sfântul Apostol Pavel, „nimeni nu poate sa zica «Domn este Iisus» decât în Sfântul Duh” (Corinteni 12, 3). Rostind deci, rugaciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul” îl recunoastem pe Tatal si îi suntem supusi Lui. Ba, mai mult, simtim lucrarea si împartasirea Sfântului Duh.

Parintii, luminati de Sfântul Duh ne-au spus ca „Tatal prin Fiul în Sfântul Duh, savârseste toate”. Întreaga Sfânta Treime a creat lumea si a facut omul, si iarasi întreaga Sfânta Treime a re-creat omul si lumea. „Tatal a binevoit, Cuvântul S-a întrupat”. Si S-a „întrupat de la Duhul Sfânt”. Altfel spus, întruparea lui Hristos s-a facut „din vointa Tatalui si prin lucrarea Sfântului Duh”. Din acest motiv spunem ca mântuirea omului si dobândirea darurilor dumnezeiesti sunt fapte comune Sfintei Treimi. Ascuta ce spun Sfintii Parinti despre aceasta.

Sfântul Simeon Noul Teolog scrie ca Fiul si Cuvântul lui Dumnezeu este usa mântuirii potrivit cuvintelor Sale: „Eu sunt usa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui, si va intra si va iesi si pasune va afla” (Ioan 10, 9). Daca Hristos este Usa, Tatal este casa. „În casa Tatalui Meu multe locasuri sunt” (Ioan 14, 2). Asa ca intram la Tatal prin Hristos. Si pentru a deschide usa (care este Hristos) avem nevoie de cheie, care este Sfântul Duh, caci cunoastem Adevarul, care este Hristos, prin lucrarea Sfântului Duh. Tatal a trimis pe Fiul în lume, Fiul si Cuvântul lui Dumnezeu îl descopera pe Tatal si Sfântul Duh, care purcede din Tatal si este trimis prin Fiul, zamisleste pe Hristos „în inimile noastre”! Îl cunoastem deci, pe Tatal „prin Fiul în Sfântul Duh”.

Sfântul Maxim vorbeste adeseori în operele sale despre întruparile mistice ale Cuvântului. El scrie ca, precum cuvintele Legii si ale profetilor au fost înaintemergatorii venirii în trup a Cuvântului, în acelasi fel Fiul si Cuvântul lui Dumnezeu, întrupat fiind a devenit înaintemergatorul „prezentei lui în Duh”, „învatând sufletele prin cuvintele Sale, astfel ca ele sa fie în stare sa primeasca prezenta Lui dumnezeiasca”. Cu alte cuvinte Hristos trebuie sa se întrupeze

înlauntrul nostru, noi neputând altfel vedea slava Sa în Ceruri. Întruparea lui Hristos în noi este plinita prin bunavointa Tatalui si prin lucrarea Sfântului Duh. Vezi cum este exprimata împreuna lucrarea Sfintei Treimi, cum primim si marturisim marea taina ca Domnul ni s-a descoperit prin întruparea Sa? Acela care dupa toate acestea neaga si nu primeste rugaciunea lui Iisus face o mare greseala. El neaga Sfânta Treime. Nu se supune Tatalui si nu primeste luminarea Sfântului Duh, asadar nu are adevarata împartasire cu Hristos. Deci trebuie sa se întrebe daca este cu adevarat crestin sau nu.

— As dori sa-mi explici mai în amanunt ceea ce spuneai mai devreme, diferentele între rugaciunea lui Iisus si yoga, si sa-mi arati în ce consta superioritatea ei asupra religiilor orientale.

— Subiectul este foarte larg, fiule, si s-ar putea spune multe lucruri pe aceasta tema. Din ce am spus mai înainte, se disting urmatoarele:

În primul rând, în rugaciunea lui Iisus se regaseste credinta în Dumnezeu, Care a creat lumea si Care o conduce si o iubeste. Este un Parinte iubitor care are grija sa mântuiasca zidirea Lui. Mântuirea se obtine „în Dumnezeu”. Din acest motiv, atunci când ne rugam Îl imploram zicând: „miluieste-ma!” Auto-rascumpararea si auto-îndumnezeirea sunt departe de lucratorul rugaciunii mintii, pentru ca acesta este pacatul lui Adam, pacatul Caderii. El a vrut sa devina dumnezeu înafara a ceea ce Dumnezeu a hotarât pentru el. Mântuirea nu este obtinuta „prin noi însine” si nu „vine din noi însine”, asa cum pretind sistemele filosofice omenesti, ci este atinsa „în Dumnezeu”.

În al doilea rând noi nu luptam sa întâlnim un Dumnezeu impersonal prin „rugaciunea lui Iisus”. Nu ne cautam înaltarea spre „nimicul absolut”. Rugaciunea noastra se îndreapta spre Dumnezeul personal, Dumnezeul-Om Iisus, de aceea spunem „Doamne Iisuse, Fiul lui Dumnezeu”. Firea dumnezeiasca si cea omeneasca se întâlnesc în Hristos, cu alte cuvinte „întru El locuieste, trupeste, toata plinatatea Dumnezeirii” (Coloseni 2, 9). Asadar, în monahismul ortodox antropologia si soteriologia, adica învatatura despre om si cea despre mântuirea lui, sunt strâns legate de hristologie. Noi îl iubim pe Hristos si îi pazim poruncile. Acordam mare importanta acestui aspect. Staruim în pazirea poruncilor lui Hristos. El însusi a spus: „Daca ma iubiti, paziti poruncile mele” (Ioan 14, 15). Iubindu-L pe Hristos si pazindu-I poruncile suntem uniti cu întreaga Sfânta Treime.

În al treilea rând, prin rugaciunea neîncetata nu atingem o stare de mândrie. Sistemele filosofice pe care le-ai amintit mai înainte sunt stapânite de mândrie. Prin rugaciunea lui Iisus, noi ajungem la binecuvântata stare de smerenie. Spunem „miluieste-ma” si ne consideram cei mai rai dintre toti. Nu dispretuim pe nici unul dintre fratii nostri. Cel ce lucreaza rugaciunea lui Iisus este strain de orice mândrie, iar oricine e mândru este nebun.

În al patrulea rând mântuirea, dupa cum am spus, nu este o notiune abstracta ci unire cu Dumnezeu, cu Sfânta Treime în persoana Domnului nostru Iisus Hristos. Dar aceasta unire nu sterge latura omeneasca. Nu suntem „integrati”, din moment ce si noi însine suntem persoane.

În al cincilea rând, pe masura ce sporeste rugaciunea ajungem la putinta de a deosebi înselatoria. Putem vedea si distinge miscarile diavolului, dar în acelasi

timp si lucrarea lui Hristos. Recunoastem duhul înselaciunii, care de multe ori se schimba chiar si într-un înger de lumina. Distingem, deci binele de rau, necreatul de creat.

În al saselea rând, lupta pentru „rugaciunea lui Iisus” este legata de curatirea sufletului si trupului de înrâurările stricacioase ale patimilor. Nu tintim a atinge apatia stoicilor, ci ne straduim sa ajungem starea de nepatimire lucratoare, adica nu dorim mortificarea patimilor ci transformarea lor. Fara nepatimire nimeni nu poate iubi pe Dumnezeu si nu poate fi mântuit. Dar, din cauza ca aceasta dragoste a fost pervertita si deformata, noi ne straduim pentru transformarea ei. Luptam sa schimbam starile pervertite create înlauntrul nostru de catre diavol. Nu putem fi mântuiti fara acest razboi personal care este realizat cu ajutorul harului lui Hristos. Dupa Sfântul Maxim Marturisorul, „priceperea duhovniceasca fara curatirea inimii este teologia diavolilor”.

În al saptulea rând, prin „rugaciunea lui Iisus” noi nu încercam sa calauzim mintea spre nimicul absolut ci sa o întoarcem spre inima si sa coborâm harul Lui Dumnezeu în suflet, de unde se va raspândi în tot trupul.

„Împaratia lui Dumnezeu este înlauntrul vostru” (Luca 17, 21). Dupa cum învata Biserica, nu trupul în sine este rau, ci felul nostru de a gândi dupa trup. Nu trebuie sa scapam de „haina sufletului” cum pretind sistemele filosofice, ci trebuie sa o mântuim. În plus, mântuirea înseamna rascumpararea întregului om, a sufletului si a trupului. Nu avem prin urmare, ca scop distrugerea trupului ci luptam împotriva idolatrizarii lui. Nu dorim nici distrugerea vietii. Nu râvnim sa ajungem în starea de a nu dori viata pentru a înceta suferinta. Noi practicam rugaciunea lui Iisus pentru ca însetam dupa viata si vrem sa traим vesnic cu Dumnezeu.

În al optulea rând nu suntem indiferenti la lumea din jurul nostru. Feluritele sisteme pe care le-ai amintit înainte evita sa înfrunte problemele oamenilor, pentru a putea mentine pacea si indiferenta. Noi avem în minte contrariul: ne rugam neîncetat pentru toti. Suntem mijlocitori pentru lumea întreaga. Mai mult, mântuirea este unire cu Hristos în timp ce suntem în comuniune cu alte persoane omenesti. Nu ne putem mântui prin noi însine. O bucurie care e numai a noastra, fara sa fie bucurie si pentru ceilalti, nu este bucurie adevarata.

În al noualea rând nu dam prea mare importanta tehnicilor psihosomatice si nici diferitelor pozitii ale corpului. Consideram doar ca unele dintre ele ajuta la adunarea mintii în inima, ceea ce este posibil în cele din urma si fara acestea. Repet, noi nu luptam pentru nepasare, care este o stare negativa, ci pentru dobândirea harului lui Dumnezeu.

— Îti multumesc mult, Gheron, pentru aceste învățături. Ele au o mare importanta pentru ca vin de la tine, care le cunosti din experienta. As vrea sa te mai întreb ceva. Este dobândita curatirea si mântuirea, adica îndumnezeirea, doar prin rugaciunea lui Iisus? Celelalte rugaciuni nu sunt potrivite? Ele nu ajuta?

— Fiecare rugaciune are o putere uriasa. Este un strigat al sufletului. Ajutorul dumnezeiesc vine potrivit credintei si stradaniei celui ce-l cere. Exista mai multe feluri de rugaciune: rugaciunea liturgica, rugaciunea individuala, etc.

Dar rugaciunea lui Iisus are o valoare nepretuita caci, dupa cum spune Sfântul Isaac Sirul, ea este acea cheita cu ajutorul careia putem patrunde taine pe care „ochiul nu le-a vazut, urechea nu le-a auzit, nici inima omului nu le-a închipuit”. Adica rugaciunea lui Iisus poate stapâni mintea si o poate face sa se roage fara încetare; atunci mintea devine „fara culoare”, „fara forma”, „fara contur” si dobândește într-un rastimp scurt har peste har. Rugaciunea lui Iisus aduce mult har, mai mult chiar decât psalmodierea, pentru ca este strâns legata de smerenie si de constiinta pacatoseniei noastre. Asa ne învata Parintii.

Asa de pilda, Sfântul Grigorie Sinaitul ne spune ca psalmodierea este pentru cei ce lupta pentru curatirea inimii si pentru începatori, în timp ce rugaciunea lui Iisus este pentru cei ce au gustat harul dumnezeiesc, pentru isihasti. „Tu nu cânta nici mult, caci aceasta aduce tulburare, ... Cântarea multa este a celor ce se îndeletnicesc cu faptimea, pentru necunostinta si pentru osteneala, nu a celor ce se linistesc, carora le ajunge sa se roage numai lui Dumnezeu, în inima, si sa se abtina de la gânduri. ... Iar cel ce a gustat din har trebuie sa cânte cu masura, dupa cum spun parintii, îndeletnicindu-se cel mai mult cu rugaciunea; si când se leneveste, sa cânte, sau sa citeasca scrierile despre faptime ale parintilor”.

De obicei, fiul meu, a continuat el, odata cu psalmodierea vine dezordinea, patrundând în inima egoismul si mândria pentru maiestria cântarii, pentru parerile pe care le au ceilalti, pe când nu exista nimic dinafara care sa stârneasca mândria celui ce rosteste „Doamne, miluieste-ma” în chilia lui. Pentru acest motiv isihastii practica mai mult acest fel de rugaciune lasat de Parintii nostri si fac utreniile si vecerniile cu mataniile, repetând rugaciunea lui Iisus.

— Rugaciunea lui Iisus e destul de scurta. Cum se poate fixa mintea asupra ei?

— Mintea se concentreaza mai bine pe fraze scurte. Dar rugaciunea lui Iisus are o profunzime imensa care nu poate fi vazuta dinafara. Mintea dobândește însusirile lucrurilor în care ramâne si catre acelea își îndreapta dorinta si dragostea. Aceasta o spune Sfântul Maxim: „mintea ramâne statornica în lucrurile care o sporesc; de aceea asupra acelor ce o sporesc își îndreapta si dorinta si dragostea, fie ca sunt dumnezeiesti si proprii si întelegatoare, fie ca sunt lucruri trupești si patimase”. Mai mult, acelasi lucru se întâmpla cu cunoasterea. Ceva ce la prima vedere poate parea simplu, poate deveni un subiect de meditatie si de studiu îndelungat. Cu atât mai mult dulcele nume al lui Iisus! Poti medita toata viata asupra lui.

— Deoarece rugaciunea lui Iisus are o astfel de putere, lamureste-ma Gheron, cum este alcatuita. Cum se poate cineva bucura de ea? Stiu ca te pot supara fiind nestiutor în aceste probleme, dar ma poti ajuta foarte mult spunându-mi acestea.

— Rugaciunea lui Iisus este cea mai mare stiinta, fiul meu. Nu poate fi descrisa exact nici nu poate fi defnita de teama de a nu fi prost sau nedeplin înțeleasa de cei ce nu au avut nici cea mai mica experienta. Este într-adevar un lucru mare. As spune chiar ca este cea mai înalta forma prin care dobândim Theologia sau vederea lui Dumnezeu, care este izvodirea si sfârșitul rugaciunii

curate, fructul ei binecuvântat. Locul în care se câștiga rugaciunea curata este linistea dulcii pustii cu tot ceea ce înseamna aceasta.

— Am citit, Gheron, câteva carti si articole referitoare la aceasta lucrare plina de har, lucrarea rugaciunii mintii, chemarea neîncetata a numelui lui Iisus. Însa, deoarece mi-ai aratat mai amanuntit semnificatia ei, as vrea sa-mi împartasesti câteva gânduri ivite din cautarile tale si din învatatura Sfantilor Parinti. Nu vreau sa învat doar din curiozitate ci din zelul meu de a trai, atât cât pot, aceasta stare binecuvântata. Te rog, nu-mi refuza dorinta!

II. Treptele rugaciunii lui Iisus

În parte am vorbit despre ea, putin mai înainte. Rugaciunea inimii cere în primul rând renuntarea la lume, ascultarea de un duhovnic, hotarârea de a se înstraina si de a pazi poruncile lui Hristos. La început atentia noastra se concentreaza pe împlinirea poruncilor lui Hristos si este ocupata cu deprinderea înfrânarii si ascultarii. Stim din învatatura Sfantilor Parinti ca virtutile nu unesc desavârsit pe om cu Dumnezeu ci ele sunt mijlocul cel mai bun pentru dobândirea rugaciunii care uneste pe om cu Dumnezeu-Sfânta Treime. Virtutile sunt conditia esentiala pentru a primi mai mult har, dar ele aduc prin ele însele har. Când duhovnicul, care are experienta rugaciunii lui Iisus, realizeaza ca vointa ucenicului sau a fost taiata si ca a fost curatit de patimile cele mai grozave, numai atunci hotaraste sa-i dezvaluie tainele rugaciunii lui Iisus. Dar chiar si atunci, nu îi spune totul ci doar atât cât poate el duce si lucra. Îl calauzeste putin câte putin pentru a evita o cadere prea mare, în caz ca ar putea fi dezamagit sau înșelat.

— Ce sunt aceste trepte? Care sunt pasii care ne duc la unirea cu Hristos si la înfruptarea din harul îndumnezeitor?

— Scopul fundamental al rugaciunii lui Iisus este reunificarea omului „care s-a împartit”.

— Iarta-ma te rog ca te întrerup. Ce înseamna reunificarea omului?

— Omul, potrivit Scripturii, a fost creat „dupa chipul lui Dumnezeu” (Coloseni 3, 10). Dumnezeu este Treime, adica, fiinta în trei ipostasuri (Tata, Fiu si Duh Sfânt). Astfel, sufletul fiind creat dupa chipul lui Dumnezeu, este unic dar multiplu. El are trei puteri: mintea (ratiunea), dorinta (pofta) si vointa (mânia). Toate trei trebuie sa fie unite si îndreptate spre Dumnezeu. Dupa Sfântul Maxim Marturisitorul, prefacerea lor dupa fire înseamna pentru minte sa cunoasca pe Dumnezeu, pentru dorinta sa doreasca si sa iubeasca numai pe Dumnezeu, iar pentru vointa sa îplineasca voia lui Dumnezeu. În acest fel e împlinita porunca „sa iubesti pe Domnul Dumnezeul tau din toata inima ta, din tot sufletul tau, din tot cugetul tau si din toata puterea ta” (Marcu 12, 30). Când mintea ramâne în Dumnezeu, ridica dorinta sa Îl iubeasca si vointa sa lupte împotriva duhului rau si sa caute curatirea. Astfel, existând un îmbold spre Dumnezeu, exista unirea. Pacatul rupe uniunea celor trei însusiri ale sufletului. Mintea tinde sa-L

nesocoteasca pe Dumnezeu, pofta este îndreptata înspre creaturi nu spre Creator, iar vointa este supusa tiraniei patimilor. În acest fel, pacatul înrobeste cu totul sufletul. Priveste cum descrie Sfântul Grigorie Palama aceasta stare. Mai întâi mintea se misca departe de Dumnezeu si se întoarce spre celelalte creaturi: „de câte ori deschidem o usa patimilor, mintea se împrastie imediat, preocupata tot timpul de lucrurile trupesti si lumesti, asupra multimii placerilor si gândurilor împatimite care vin cu ele”. Apoi mintea, cazând de la Dumnezeu, abate dorinta de la El si de la poruncile Lui: „când mintea rataceste, dorinta se risipeste în desfrânare si nebunie, împrastiindu-se asupra nenumarator lucruri rele ... iar mintea molesindu-se, puterile sufletului se împrastie iubind mai mult fapturnile si dorindu-le pe acelea. Tânjind dupa diversitate, pofta se dezbină în plăceri, risipindu-se în ele, de aceea ajungând sa doreasca necuratiile nu cele trebuincioase, adica cele trupesti nu cele cuviincioase, sau cu alte cuvinte dorind nu lucrurile cele ce-i sunt de trebuinta, ci pe cele desarte si lipsite de slava”. În cele din urma vointa este supusa patimilor, este chinuita si „omul, care a fost sortit sa devina fiu al lui Dumnezeu, se face ucigas si nu doar asemeni celor mai salbatice fiare, ci si târâtoarelor si animalelor otravitoare, asemanându-se unui scorpion, unui sarpe, unui pui de vipera”.

Deci, cele trei puteri ale sufletului se abat de la Dumnezeu si în acelasi timp se pierde unitatea dintre ele. Dorinta ar vrea sa se întoarca la Dumnezeu dar vointa nu-i permite; pofta ar vrea sa se întoarca la Dumnezeu dar mintea, neavând credinta în El, nu vrea sa-L iubeasca. Noi luptam pentru aceasta unitate si o atingem, în final, prin rugaciunea lui Iisus. Întoarcerea la Dumnezeu începe cu adunarea mintii. Scopul nostru este sa despartim mintea de atractiile care o înconjoara si sa o aducem înlăuntrul ei astfel încât si pofta sa fie adusa înapoi.

— Mi-ai facut o prezentare stralucita, multumita careia am înțeles foarte bine.

— Nu eu fiule, ci Parintii sunt cei care ti-au spus acestea.

— Ai putea sa-mi explici mai amanuntit care sunt treptele rugaciunii? De unde se începe si cum se înainteaza?

— Sunt cinci stadii importante. Prima treapta consta în rostirea cu voce tare a rugaciunii lui Iisus. Rostim rugaciunea cu buzele, în acelasi timp încercând sa ne îndreptam atentia asupra cuvintelor rugaciunii.

În al doilea stadiu spunem rugaciunea lui Iisus în minte. Întreaga noastra atentie este îndreptata din nou asupra cuvintelor, dar este adunata în minte. Când mintea oboseste o lasam sa se odihneasca si începem din nou sa rostim rugaciunea cu buzele. Aceasta metoda ca si folosirea mataniilor este înca nivelul cel mai de jos al rugaciunii lui Iisus. Însa de la acesta trebuie sa porneasca oricine si de îndata ce ajunge la desavârsire dispar cele ale nedesavârsirii. Dupa ce mintea s-a odihnit, reîncepem rugaciunea, concentrându-ne din nou toata atentia înlăuntrul ei.

Sfântul Nil ne sfătuiește: „Aminteste-ti întotdeauna de Dumnezeu si mintea îți va deveni rai”. Apoi în al treilea stadiu rugaciunea lui Iisus coboara în inima. Mintea si inima sunt acum unite. Atentia este adunata toata în inima si este cufundata din nou în cuvintele rugaciunii lui Iisus, dar mai înainte de toate înlăuntrul numelui lui Iisus, care are o adâncime nepercepata.

În al patrulea stadiu rugaciunea se rosteste de la sine, în timp ce ascetul lucreaza, manâncă, vorbește, când el este la biserica sau chiar atunci când doarme. „Eu dorm dar inima-mi vegheaza” se spune în Sfânta Scriptura (Cântarea cântarilor 5, 2).

Apoi, la al cincilea stadiu înlauntrul sufletului se simte o flacara dumnezeiasca, arzând blând și înveselindu-l. Harul lui Hristos salasluieste în inima, Sfânta Treime Si-a facut locas. „Si suntem lacas al lui Dumnezeu, atunci când El traieste înlauntrul nostru, asezat în amintire. Devenim biserica al lui Dumnezeu atunci când amintirea Lui nu este umbrita de griji pamântesti, și mintea nu este tulburata de gânduri nestapânite; de care fugind, prietenul lui Dumnezeu se retrage înlauntrul Lui, alungând patimile care cheama gândurile nestavilite, și vietuind într-un mod care-l duce la virtuti” (Sf. Vasile cel Mare). Astfel, el simte înlauntrul sau prezenta dumnezeiesca, harul acesteia împartasindu-se și trupului sau care devine mort pentru lume și rastignit patimilor. Si acesta este stadiul cel mai înalt, care este uneori legat de vederea Luminii necreate. Acesta este, practic, cursul dezvoltarii rugaciunii lui Iisus. Fiecarui stadiu îi corespunde un anume dar.

— Gheron, îngaduie-mi câteva întrebări care s-au ivit în timp ce vorbeai de treptele rugaciunii lui Iisus. Ce înțelegi prin cuvântul inima?

— Inima este, potrivit învățăturilor Sfinților Părinți centrul lumii spirituale. Dintre multele păreri ale Părinților cu privire la acest subiect voi menționa una deosebită, a Sfântului Epifanie, episcopul Constantiei Ciprului: „Din acest motiv, n-avem nevoie în vreun fel să cautam sau să descoperim ce parte a omului corespunde chipului lui Dumnezeu, ci să mărturisim că acest chip există în om. Astfel nu vom disprețui harul lui Dumnezeu și vom crede în El. Pentru că orice spune Dumnezeu e adevărat, măcar că în oarecare măsură cuvântul Sau a scapat puterii noastre de înțelegere”. Așa cum o rază când cade pe o prismă este împrăștiată în toate părțile, în același chip sufletul se exprimă prin întreaga ființă umană. Totuși când rostim rugaciunea lui Iisus, ne fixăm atenția pe organul fiziologic, adică pe inima, fiind astfel întors înlauntrul nostru, în „adâncul inimii”, despartiti de lumea exterioară. Prin întoarcerea în sine a minții, aceasta – fiind una dintre puterile sufletului – se reîntoarce în locuința sa și este unită cu celelalte puteri sufletesti.

— Îngaduie-mi o altă întrebare. Toți cei ce se bucură de Dumnezeu urmează drumul pe care tocmai mi l-ai descris?

— Majoritatea, da. Sunt însă unii care, chiar de la început caută să unească mintea cu inima făcând exerciții de respirație. Inspira pe cuvintele „Doamne Iisuse Hristoase” și expira pe cuvintele „miluieste-mă”, urmărind în minte aerul pe tot drumul lui, de cum intra în nas până la inima unde rămân câțva timp.

Acest lucru, bineînțeles, se face pentru a permite minții să se fixeze pe rugaciune. Sfinții Părinți ne-au lăsat și o altă metodă. Inspiram rostind cuvintele rugaciunii lui Iisus și lasăm aerul să iasă repetându-le. Însă această metodă cere maturitate duhovnicească, deoarece folosind acest mod de respirație pot apărea multe greutăți, multe probleme și de aceea ar trebui evitată dacă nu avem un duhovnic încercat care să ne îndrume. Poate fi folosită, însă doar pentru a fixa

mintea asupra cuvintelor rugaciunii, astfel încât sa nu se împrastie. Repet, pentru aceasta trebuie sa cerem binecuvântare de la duhovnic.

— Ai spus mai înainte, Gheron, ca scopul rugaciunii lui Iisus este de a aduce mintea înapoi în inima, adica energia în esenta. Traim aceasta mai ales la a treia treapta a acestei sfinte cai. Însa, când ai vorbit de cel de-al cincilea stadiu, ai amintit un citat din Sfântul Vasile cel Mare: „de care fugind, prietenul lui Dumnezeu se retrage înlauntrul Lui”. Cum vine mintea în inima si în acelasi timp pleaca spre Dumnezeu? Nu este aceasta oare o contradictie?

— Nu, nu este, a raspuns sfântul pustnic. Dupa cum învata Sfintii si de Dumnezeu purtatorii Parinti, cei ce se roaga sunt pe trepte diferite. Exista începatori si avansati sau, dupa cum sunt mai bine numiti în învataturile Parintilor, cei practici si cei teoretici. Pentru cei practici, rugaciunea este nascuta de frica de Dumnezeu si de o nadejde neclintita în El, în timp ce pentru cei teoretici, rugaciunea este zamislita din dorul fierbinte pentru Dumnezeu si din curatia desavârsita.

Caracteristica primei stari – a celor practici – este concentrarea mintii înlauntrul inimii, când mintea se roaga lui Dumnezeu fara tulburare.

Caracteristica celei de-a doua stari a rugaciunii – aceea a celor teoretici – este încântarea mintii prin Lumina necreată, încât nu mai este constienta nici de lume nici de sine însasi. Aceasta este rapirea (extazul) mintii si spunem ca la acest stadiu mintea „pleaca” la Dumnezeu. De Dumnezeu purtatorii Parinti care au trait aceste stari binecuvântate ne descriu aceasta rapire: „este încântarea mintii de lumina dumnezeiasca si nesfârsita, astfel ca nici de sine nici de vreun alt lucru creat nu mai stie, ci doar de Cel Care prin dragoste, a aprins în ea o astfel de stralucire” (Sf. Maxim Marturisitorul).

— Mai permite-mi o întrebare. N-am putut înțelege citatul pe care l-ai amintit mai înainte „Eu dorm, dar inima-mi vegheaza” (Cântarea cântarilor 5, 3). Fa, te rog, dragoste pentru mine si explica-l. Cum este posibil ca inima sa continue rugaciunea în timp ce omul doarme?

— Acest pasaj este scris în cartea Vechiului Testament numita „Cântarea Cântarilor”. Nu este greu de explicat. Proorocul David spune ca inima omului e adâncă. Toate întâmplările, toate sentimentele si preocupările mintii de peste zi intra în adâncurile mintii, în ceea ce numim uneori subconstientul. Asa, cu aceleasi lucruri cu care se ocupa omul în timpul zilei, inima se va ocupa noaptea, când mintea si fortele omului se odihnesc – si acest lucru se vede clar în visele noastre. Sfântul Vasile cel Mare spune „în mare masura nalucirile noptii (visele) sunt o reflectare a gândurilor noastre de peste zi”. Preocupările si gândurile rele din zi dau nastere viselor rele. La fel se întâmpla cu faptele bune. Ascetul si omul lui Dumnezeu se gândeste întreaga zi la El prin rugaciunea lui Iisus. Amintirea lui Dumnezeu prin repetarea rugaciunii lui Iisus, este bucuria lui. El face totul, fie ca manâncă sau bea, pentru slava lui Dumnezeu potrivit cuvântului Apostolului.

Este normal, deci, ca inima lui se gândeste la Dumnezeu si se roaga chiar si în timpul celor câteva ore de odihna din noapte. În acest fel inima lui e întotdeauna

treaza.

III. Caile rugaciunii lui Iisus

Îți multumesc foarte mult, Gheron, pentru aceste explicatii. Pâna aici am reusit sa te urmaresc. Stiu acum care sunt treptele rugaciunii, adica felul în care sporesti în aceasta deprindere dumnezeiasca. Dar, as vrea sa te întreb daca aceasta lucrare se face fara nici un fel de munca. Nu e necesara lupta si nevointa? Împaratia lui Dumnezeu „se ia prin straduinta, si cei ce se silesc pun mâna pe ea” (Matei 11, 12) – nu este nevoie de violenta si în aceasta lucrare a rugaciunii lui Iisus, daca Împaratia lui Dumnezeu este gustata prin ea? Pentru ca, dupa cum am citit în Sfântul Grigorie Palama, vederea Luminii necreate este Împaratia Cerurilor. Atunci în ce consta lupta?

— Bineînțeles ca lupta este trebuincioasa, a raspuns înțeleptul Atonit, ba mai mult, atletul trebuie sa verse mult sânge. În acest caz, se împlinesc spusele Sfinților Parinti: „Dai sânge si iei duh”. Chiar si Adam, care a fost în starea vederii lui Dumnezeu, a pierdut Paradisul pentru ca nu s-a luptat. Cu atât mai mult ne este noua trebuincioasa lupta pentru a ne însusi harul dumnezeiesc. Cei ce pretind ca nu e necesara lupta se înseala. „Priceperea duhovniceasca fara curatirea inimii este teologia diavolilor”, dupa Sfântul Maxim Marturisorul. Înainte de Cadere rugaciunea s-a facut fara efort, ca de exemplu în neîncetata doxologie a îngerilor. Însa dupa cadere sunt absolut necesare lupta si efortul. Numai în Împaratia lui Dumnezeu dreptii se vor întoarce la acea stare initiala.

— As dori mult sa-mi descrii aceasta lupta.

— Prima si cea mai mare lupta a omului este sa-si adune mintea: sa o desparta de lucrurile din jurul lui, de obiecte, întâmplari, gânduri rele si chiar si de cele bune. Pentru ca mintea când pleaca de la Dumnezeu își pierde sursa de viata, devine moarta, ca pestele scos din apa. Asa spune Sfântul Isaac Sirul: „Ceea ce i se întâmpla pestelui ce a iesit din apa, i se întâmpla si mintii când iese din amintirea lui Dumnezeu si este atrasa în amintirea lumii”. Dupa cadere, mintea este asemeni câinelui care tot timpul vrea sa fuga si care este foarte dibace în a scapa. Este asemenea fiului risipitor din parabola, care voind sa plece de la casa parinteasca, își ia partea de avere cu el (dorinta si vointa), pe care o risipeste si o iroseste „în desfrâu”. Aceasta o spun Parintii, mai ales Sfântul Grigorie Palama care, cum am spus mai înainte, a trait aceasta viata launtrica.

— Dar cum poate fi mintea adunata?

— Este ceea ce s-a întâmplat si cu fiul risipitor. Ce citim în acest capitol? „Dar, venindu-si în sine, a zis: Câti argati ai tatalui meu, sunt îndestulati de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-ma, ma voi duce la tatal meu si-i voi spune: Tata, am gresit la cer si înaintea ta; Nu mai sunt vrednic sa ma numesc fiul tau. Fa-ma ca pe unul din argatii tai. Si sculându-se, a venit la tatal sau... Si a zis tatal catre slugile sale ... aduceti vitelul cel îngrasat si-l înjunghiat si mâncând, sa ne

veselim; Caci acest fiu al meu mort era si a înviat; pierdut era si s-a aflat. Si au început sa se veseleasca.” (Luca 15, 17-24)

Mintea risipitoare are si ea nevoie sa „se întoarca în sine” de la distragerea ei, sa simta dulceata si fericirea caminului parintesc si sa se întoarca în acesta, unde va fi sarbatoarea cea mare si unde va simti multa bucurie. Va auzi glasul rostind „fiul meu mort era si a înviat; pierdut era si s-a aflat” (Luca 15, 24) si mintea „moarta” va fi înviata. Numai când mintea coboara în inima ia nastere bucuria, ca atunci când cineva care locuieste în strainatate se întoarce la casa sa, asa cum scrie Nichifor Monahul. „Asemeni unui om care a trait în strainatate, când se întoarce acasa nu stie ce sa faca de bucurie pentru întâlnirea cu sotia si copiii sai, în acelasi fel mintea, când este unita cu sufletul, se umple de bucurie si placere negraită”. Pentru a-ti aduna mintea trebuie mai întâi sa-ti încalzești inima. Pururea pomenitul meu Staret obisnuia sa sada putin când apunea soarele, gândindu-se la starea sa launtrica. Dupa aceasta inima fiindu-i pregatita (încalzita), începea sa rosteasca rugaciunea lui Iisus pâna în zori, când începea Sfânta Liturghie.

Apoi...

— Gheron, iarta-ma ca te întrerup. N-am reusit sa te urmaresc foarte bine. Ce înseamna „îsi încalzea inima”? Cum se încalzește inima si de ce este necesara aceasta lucrare pentru rugaciunea lui Iisus?

— Te va ajuta exemplul fiului risipitor. „Dar venindu-si în sine, a zis: Câti argati ai tatalui meu sunt îndestulati de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-ma ma voi duce la tatal meu” (Luca 15, 17-18). Adica s-a gândit în acelasi timp la belsugul caminului parintesc precum si la starea sa mizera si a fost îndemnat imediat sa se reîntoarca la tatal sau. A facut un efort urias pentru a-si obliga dorinta si pofta sa vrea sa se întoarca. Si noi facem la fel cu rugaciunea lui Iisus.

Încercam sa devenim constienti de pacatosenia noastra, de starea noastra mizera.

Sa ne vedem nelegiuirile lucrate în fiecare zi. Sa ne cercetam diferitele întâmplari si pacate, dar numai „la suprafata”, adica din afara si ne simtim de parca am fi în fata unui tribunal unde suntem judecati. Dumnezeu este Judecatorul si noi stam în banca acuzatilor. Cu astfel de simtaminte sa strigam dupa mila si sa plângem, caci rugaciunea netulburata vine prin lacrimi. Parintii spun ca de va voi cineva sa ajunga la rugaciune neîncetata si la o viata monahala desavârsita, trebuie sa învete sa plânga, sa se învinuiasca si sa se certe pe sine cu toata puterea sa. Sa se vada mai rau decât toti celalti. Sa se vada asemeni un animal murdar ce traieste în întunericul pacatului si al necunostintei. Ar trebui sa se faca remarcat pentru talentul de „a se pâri”, dupa cum spune Sfântul Vasile cel Mare, „ar trebui sa se învinuiasca pentru pacatele sale, pârandu-se si certându-se si nu sa astepte dojana celorlalti”... Cu alte cuvinte, ar trebui sa fie el primul care sa se osândeasca, dupa cum se spune în Pildele lui Solomon, si în acest chip sa se pregateasca pentru rugaciune. Sfântul Isaac Sirul scrie ca înainte de a începe sa ne rugam, sa cadem în genunchi, cu mâinile la spate si sa ne socotim osânditi. Asa, va veni gândul vinovatiei. De fiecare data ar putea fi altfel. Trebuie sa staruim si sa chibzuim asupra acestui gând ferindu-ne în acelasi timp de orice imagine. Atunci mintea coboara în inima cu pocainta, începem sa plângem si rugaciunea este rostita fara

tulburare. Dar sa folosesc un exemplu din viata lumeasca. Când un om din lume își aminteste supararea pe care i-a facut-o cineva si staruie asupra acestui gând, simte o muscatura în inima si începe sa plânga imediat. Acelasi lucru se întâmpla cu cel ce practica rugaciunea lui Iisus eliberat de gândurile lumesti si egoiste. Se gândește: „L-am suparat pe Hristos, m-am îndepartat de darul lui Dumnezeu”. Inima poate fi ranita adânc de un astfel de sentiment. Si când inima e strapunsa de pocainta (iar nu de o forta exterioara) doare mai mult decât orice rana facuta pe trup. Aceasta rana pastreaza necontent mintea în Dumnezeu si cel ce este ranit nu poate nici macar sa doarma noaptea, simtindu-se de parca ar sedea pe carbuni aprinsi. Este, de aceea, cu putinta ca el sa rosteasca rugaciunea lui Iisus, cu inima strapunsa, pentru un sfert de ora iar apoi sufletul sau rascolit își va aminti de Iisus zi si noapte. Aceasta este rugaciunea neîncetata. Repet, el poate realiza aceasta dupa câteva minute de rugaciune intensa, cu lacrimi, si poate simti lucrarea rugaciunii lui Iisus înlauntrul sau multe zile. Trebuie accentuat faptul ca este absolut necesar sa recunoastem nevrednicia noastra pentru ca rugaciunea lui Iisus sa lucreze înlauntrul nostru. Sporirea rugaciunii depinde de sporirea constiintei pacatoseniei noastre. Fara aceasta constiinta, rugaciunea adevarata nu exista. Deci, rugaciunea ar trebui împletita cu tânguirea. Într-adevar, Parintii învăta ca urcarea spre rai este legata de coborârea înlauntrul nostru. Cu cât ne coborâm atentia mai adânc în suflet, cu atât descoperim tainitele inimii noastre. Prin pocainta Împaratia Cerurilor coboara înlauntrul inimii si o transforma în rai. Îndemnul „pocaiti-va ca s-a apropiat împaratia cerurilor” (Matei 3, 2) este întotdeauna în putere. Doar prin pocainta suntem noi calauziti spre vederea Împaratiei.

— Este posibil ca omul devenind constient de pacatosenia sa sa deznadajduiasca si sa abandoneze lupta?

— Bineînțele ca este posibil. Daca se întâmpla asa, înseamna ca diavolul i-a strecurat ideea de pacatosenie în minte spre a-l arunca în disperare. Când devenind constienti de pacatosenia noastra, ne întoarcem spre Dumnezeu si îi cerem harul prin rugaciune, aceasta este un dar de la Dumnezeu, o lucrare a harului lui Hristos.

Separat de constiinta pacatului, a continuat Gheron, sunt si alte cai de încălzire a inimii. Spre exemplu, amintirea mortii. „Acestea-mi sunt ultimele ceasuri”, se gândește el, „si diavolii vor veni în scurt timp sa-mi ia sufletul”. Acest gând, atunci când nu este însoțit de imaginatie, aduce în suflet teama si îndeamna la rugaciune. Avva Teofil arhiepiscopul ne sfatuieste sa chibzuim „ce fel de frica si cutremur si nevoie avem sa vedem, când sufletul se desparteste de trup! Ca vine la noi oaste si putere de la stapânirile cele potrivnice, stapânii întunericului, stapânitorii viclesugului si începatoriile si stapâniile, duhurile rautatii si ca într-un chip de judecata îl tin pe suflet, aducând asupra-i toate pacatele lui cele întru stiinta si cele întru nestiinta, de la tinerete pâna la vârsta în care a raposat. Deci, stau pârându-l de toate cele facute de dânsul. Ce fel, dar, de cutremur socotesti ca are sufletul în ceasul acela, pâna ce va iesi hotarârea si i se va face slobozenia lui? Acesta este ceasul nevoii lui, pâna ce va vedea ce sfârșit va lua el. Si iarasi dumnezeiestile puteri stau în preajma fetei celor potrivnici si ele aducând cele bune ale lui. Ia seama dar, ca sufletul stând în mijloc, cu multa frica si cutremur sta, pâna ce judecata lui va lua hotarâre de la Dreptul Judecator. Si de va fi vrednic,

aceia iau certare, iar el se rapeste de la dânsii si de aceea fara de grija este, sau mai bine sa zic, locuieste dupa cum este scris: „precum al celor ce se veselesc tuturor le este locasul la Tine” (Psalm 85, 7). Atunci se împlinesc cele scrise: „au fugit durerea, întristarea si suspinarea” (Isaia 35, 10). Atunci scapând, se duce la acea bucurie si slava negraita, în care se va si aseza. Iar de va fi trait cu lenevire, aude glasul cel prea înfricosat: „sa fie ridicat cel necredincios, ca sa nu vada slava Domnului” (Isaia 37, 10). Atunci îl apuca pe el zi de urgie, zi de necaz si de nevoie, zi de întuneric si de bezna, dându-se la întunericul cel mai din afara si în focul cel vesnic osândindu-se, în veci, fara de sfârșit se va munci.

Atunci unde e fala lumii? Unde slava cea desarta? Unde desfatara? Unde rasfatara? Unde nalucirea? Unde odihna? Unde lauda? Unde banii? Unde neamul cel mare? Unde tatal? Unde mama? Unde fratele? Cine dintre acestia va putea sa scoata pe cel ce se arde în foc si este tinut de muncile cele amare?”

Alte gânduri pot fi cele legate de sentimentul dulcetii raiului si al slavei sfintilor, ca si de marea iubire a lui Dumnezeu, mai ales în ziua împartasirii cu Sfintele Taine.

— Gheron, când oamenii aud despre astfel de gânduri, ei își exprima îndoiala si necredinta. Exista si multi teologi si chiar duhovnici care nu sunt de acord cu aceste idei. Ei pretind ca aceste lucruri nu sunt pentru cei ce traiesc în lume punându-se chiar împotriva Sfintilor Parinti. Îi împart pe Sfintii Parinti în „neptici si sociali”, punându-i deasupra pe cei „sociali” pentru ca învățatura lor este mai „pe pamânt”, în timp ce învățatura Parintilor neptici este – spun ei – pentru manastiri. Eu nu stiu în ce masura acele opinii sunt adevarate.

— Atingi un subiect însemnat, ce ridica multe probleme si care de aceea, necesita mult timp. Nu pot sa te ajut în alt fel decât oferindu-ti niste raspunsuri generale. Înainte de toate, nu este cu putinta sa împarti Sfintii Parinti în neptici (sau mistici) si sociali, ca si cum ar fi doua categorii complet separate, asa cum nu este posibil sa împarti teologia în mistica si non-mistica sau viata duhovniceasca în monastica si seculara spunând de pilda, ca unele învățaturi se aplica laicilor iar altele monahilor. Nu este posibil pentru ca întreaga Teologie a Bisericii Ortodoxe este mistica si toata viata duhovniceasca este ascetica. Toti Sfintii Parinti au acelasi mod de a gândi, de a trai si de a învăța. Toti au ajuns la starea binecuvântata de purtatori-de-Dumnezeu, avându-L pe Hristos înlauntrul lor, devenind, în acest chip, ei însisi Hristos, totodata având si Sfântul Duh lucrator prin ei. Asa, Parintii neptici sunt întotdeauna si sociali, iar cei asa-numiti sociali sunt neaparat neptici (mistici). Faptul ca Parintii sunt sociali se datoreaza faptului ca sunt neptici. Aceia dintre ei care sunt angajati în probleme sociale sunt nu doar sociologi, sau psihologi, sau filosofi, sau pedagogi, ci teologi în toata puterea cuvântului. Întâi Îl traiesc ei însisi pe Dumnezeu si apoi încearca sa-i ajute pe ceilalti oameni sa-L traiasca. Sociabilitatea lor, asadar, este o dimensiune a teologiei, adica a vietii în Hristos, care este viata în „Sfântul Duh” si „în Biserica”.

Într-adevar Biserica este locul teologiei dreptslavitoare, iar teologia este glasul Bisericii. Toti Parintii au ceva în comun: teologia Ortodoxa, gândirea ecleziastica, si au trait ori ca preoti ori ca monahi. Este o mare greseala, astfel, sa-i

împarti în neptici si sociali, deoarece aceasta împartire are multe consecinte asupra vietii duhovnicesti si în cele din urma poate deveni pacat împotriva Sfântului Duh.

— Nu crezi ca sunt unii dintre Parinti, ca Sfântul Vasile cel Mare sau Sfântul Ioan Hrisostom care au vorbit mult despre problemele sociale si astfel s-au apropiat mai mult de oameni?

— Cu siguranta. Numai ca, asa cum am spus mai înainte, trebuiesc date câteva explicatii. Întâi, faptul ca au vorbit despre problemele sociale nu înseamna ca n-au trait în rugaciune, în virtutea trezviei si în lacrimi. Învatatura lor despre problemele sociale n-ar trebui despartita de viata lor launtrica. N-ar trebui sa ciopârtim opera unui Sfânt Parinte, pentru ca a fost interpretat separat ca sociolog sau filosof. Deoarece este mare diferenta între un sociolog si un teolog. Punctul de pornire, metodele si felul lor de a vorbi despre oameni sunt total diferite. În al doilea rând, daca unii Parinti au vorbit mai mult despre probleme sociale, au facut-o pentru ca au fost învatati de Dumnezeu sa vorbeasca în acest chip unui anume om dintr-un anume loc. Sa nu uitam ca cuvântul profetului, al apostolului si al sfântului este rostit potrivit maturitatii si a masurii duhovnicesti a oamenilor carora le este adresat. Iar daca cuvântul pare ca nu si-a atins scopul, aceasta nu este din pricina Parintelui ci se datoreaza neputintei oamenilor de a cuprinde ceva atât de înalt. Nu Parintele este cel ce nu stie, ci turma este cea incapabila sa înțeleaga. Ca sa nu mai spunem ca în multe scrieri cu continut social ale Sfintilor Parinti, regasim limpede spiritul isihast.

Sa iau cazul Sfântului Ioan Hrisostom, dupa cum ai spus mai înainte, pentru a fi mai clar. Sfântul Hrisostom este considerat un Parinte social si opera sa potrivita spre a fi citita de oamenii din lume, în învatatura lui gasind raspunsuri la o multime de probleme morale si sociale. Totusi ei uita ca acelasi Parinte a trait o viata în isihie si în nevointa, cu trezvie, cu lacrimi si cu jelire, o viata în rugaciune neînchetata si având pururea în minte amintirea mortii. Dar trebuie sa ai acest fel de viata pentru a putea citi aceste lucruri printre rânduri. Îti citesc un fragment din sfânta sa învatatura, pentru a ne lamuri mai bine. El vorbeste despre rugaciune (în general) si valoarea sa. Spune ca, pentru a fi roditoare ar trebui sa se faca cu mintea adunata si inima strapunsa de sentimentul pocaintei. „Rugaciunea este o arma tare, o comoara neînchipuita, avere necheltuita, liman linistit, izvor al linistii, radacina, pricina si mama nenumaratelor lucruri bune, mai puternica decât orice împaratie pamânteasca. Si prin rugaciune nu înțeleg pe cea usuratica, plina de delasare, ci pe cea facuta cu râvna, cu sufletul framântat, cu mintea încordata. Caci aceasta este rugaciunea ce urca spre ceruri. Sa ne însufletim asadar constiinta, sa ne muncim sufletul cu amintirea pacatelor sale, nu pentru a-l scârbi, ci pentru a-l umple de râvna si pentru a-l îndemna la priveghere. Nimic nu îndeparteaza mai mult delasarea si nepasarea precum chinul si suferinta, care aduna mintea împrastiata în cele din jur si o face sa se întoarca în ea însasi. Cel ce se roaga astfel face sa locuiasca bucurie mare în sufletul sau”. Si Sfântul Ioan Hrisostom continua spunând ca omul doar atunci obtine îndrazneala în rugaciune, când este convins ca e mai rau decât toata suflarea.

Cel mai mare isihast ar fi vorbit la fel, fiul meu, a continuat Staretul. Sunt câteva lucruri în aceasta scriere demne de luat în seama. Întâi, sfântul leaga strâns rugaciunea de chinul sufletului si de adunarea mintii. Mintea trebuie sa se reîntoarca în „ea însasi” din tulburarea ei astfel încât sa se poata naste rugaciunea din prea-plinul inimii. În al doilea rând este necesar sa înceapa prin a-si încalzi inima, cum am spus mai înainte, pentru ca rugaciunea sa lucreze cu adevarat. Rugaciunea ne este daruita atunci când inima se aprinde de râvna si mintea se aduna în ea însasi. În al treilea rând, ne încalzim inima cu amintirea pacatelor, cu învinuirea de sine, cu simtamântul ca suntem mai rai decât toti, „mai jos decât toata suflarea”. Numai când dobândim o astfel de rugaciune, putem primi bucuria duhovniceasca, harul lui Hristos. Înțelegi acum de ce este Sfântul Ioan Hrisostom un Parinte isihast?

- Sunt cuprins de mirare în fata acestei pareri a Sfântului Ioan.
- Îmi dai voie sa te corectez?
- Bineînțele!
- Aceasta nu este o parere personala a

Sfântului Ioan Hrisostom ci învatatura Bisericii transmisa prin el. Nu putem vorbi de parerile Parintilor ca si cum ei ar fi fost filosofi, sociologi sau moralisti, ci despre învatatura Parintilor – ca madulare ale slavitudinii Trup al lui Hristos – care primesc darul Sfântului Duh. Traind în Biserica noi ne învingem individualitatea devenind persoane – locuinte ale Sfintei Treimi.

Mintea noastra este luminata si devine templu al Sfântului Duh. Fiecare mare lucrare a Bisericii începe cu smerenia. Sfintii Parinti au urmat lui Dumnezeu, schimbându-se în mai bine si au devenit instrumente ale Lui învatându-i apoi si pe altii, pentru a-i ajuta.

— Îți multumesc pentru aceasta lamurire. Fii bun si mai explica-mi un lucru. Ai spus mai înainte ca atunci când un calugar isihast îl citeste pe Sfântul Hrisostom, îl înțelege pe acesta ca Parinte neptic. De ce atunci noi îi vedem doar ca Parinti sociali, straini de acest fel de viata launtrica?

— Aceasta se întâmpla pentru ca Sfântul Duh nu lucreaza din belsug înlauntrul nostru. Sfintele Scripturi si operele Sfintilor Parinti au fost scrise sub inspiratia Sfântului Duh. Si de aceea ei sunt interpretati si înțeleși numai prin lucrarea Sa. Cel ce gândeste asemeni Sfintilor Parinti, cel ce are Sfântul Duh, citindu-i pe oricare din ei si orice scriere a lor, simte isihastul, simte pe cel ce L-a cunoscut pe Domnul în Sfântul Duh. Sfintii sunt recunoscuti doar de Sfinti, pentru ca ei au acelasi fel de viata, aceleasi trairi si aceleasi feluri de a se exprima. Ei înțeleg harul ce lucreaza într-un Sfânt Parinte doar prin felul în care se exprima. Un om, care a ajuns la vederea lui Dumnezeu, spre exemplu, citind rugaciunile Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, înțelege imediat ca acesta, desi nu o spune deschis, a vazut Lumina necreata. Când, într-un fel sau altul, sociologii sau filosofii, fara a fi calauziti de Sfântul Duh, studiaza scrierile Sfintilor Parinti, le împart si le despart. Si parerea mea este ca aceasta practica, de a folosi izolat si înafara duhului ascetic citatele din Sfintii Parinti, pentru a sustine gândirea noastra decazuta si egoista este cea mai mare erezie. Scotându-i pe Sfintii Parinti înafara

duhului ascetic, îi dividem. Si fiecare diviziune este o schimbare în rau. Toti ereticii au facut acest lucru. Au folosit citate fara sa le înțeleaga, fara sa fie în stare a le interpreta corect. Ar trebui, de aceea sa încercam sa împlinim ceea ce dorim cu totii în zilele noastre – „înțoarcerea la Sfintii Parinti” – nu numai prin studierea scrierilor ci si prin stradania de urma viata lor. Aceasta înseamna a trai în Sfânta Biserica, cu Sfintele Taine si cu sfintele virtuti, a alunga egoismul si a începe sa traim ca persoane, ca adevarate madulare ale lui Hristos.

În acel moment, un ucenic ne-a întrerupt întrebând ce-ar putea sa-mi ofere. Gheron a fost absorbit complet de discutie uitând sa respecte ospitalitatea specifica monahilor. Acestia îi ofera ceva în semn de bun venit, astfel încât sa binecuvântezi acel dar, si sa primești în acelasi timp binecuvântarea chilie lor. Discutia noastra, însa, a fost atât de captivanta, încât el a uitat complet de acest lucru.

— Da, adu ceva pentru oaspetele nostru...

— Ce sa aduc, Gheron? Rahat, dulceata sau altceva?

Dupa ce a dat poruncile cuvenite, Gheron a început sa-si laude ucenicul.

— Nu merit sa am asemenea ucenici. Dar Domnul a avut mila de mine, pentru pacatele mele si mi-a trimis îngeri. Eu nu am ucenici, ci îngeri sa ma slujeasca. Cum as putea sa-I multumesc lui Dumnezeu? Mai ales acest ucenic care tocmai a venit! Are gândirea unui prunc, si acest lucru este de neaparata trebuinta pentru lucrarea rugaciunii mintii, despre care vorbim. Sfintii Parinti învăta ca daca cineva vrea sa se mântuiasca, trebuie sa devina ori nebun („suntem nebuni pentru Hristos” – 1 Corinteni 4, 10) ori prunc („De nu va veti întoarce si nu veti fi precum pruncii, nu veti intra în împaratia cerurilor” – Matei 18, 3). Toti, chiar daca am cazut în cele mai mari pacate, putem atinge, prin harul Sfântului Duh, pruncia duhovniceasca si sufletul copilului de dinainte de pacat. Legea vietii duhovnicesti este opusa legii trupului. Traind viata trupeasca omul devine batrân putin câte putin, în timp ce în viata duhovniceasca, omul desi batrân din cauza pacatelor, ajunge din nou tânar, copil chiar.

Ucenicul aduse pe o tava rahat si putina apa. Am luat paharul în mâini, am cerut binecuvântare de la Gheron si am spus:

— Roaga-te pentru mine ca sa devin un prunc sau un nebun.

Exista momente în viata când nu esti în stare sa-ti pui o dorinta, pentru ca vorbele ti se opresc. Atunci simti nevoia sa te exprimi doar prin rugaciuni si binecuvântari. Traiesti aceasta numai în Sfântul Munte si de aceea nu te rogi ci ceri sa se roage pentru tine.

— Binecuvântati!

— Domnul! raspund ei.

Nu spun nici buna dimineata nici buna ziua nici noapte buna. Singurele urari sunt, în fapt: buna rabdare, buna veghere, bun rai, buna vrere, buna partasie cu Dumnezeu...

Când am spus „binecuvânteaza” și am mâncat rahatul dulce mi-am spus în sine: Sa traiești multi ani, Gheron. Sa traiești pentru ca și noi, pacatosii, sa traim. S-a lasat o tacere adâncă. Am înțeles ca Gheron rostea rugăciunea lui Iisus. Avea o astfel de atitudine încât era evident ca fusese rapit de Dumnezeu. Mi-era greu sa vorbesc, dar trebuia.

— Gheron, da-mi voie sa te întrerup continuând discutia. Stiu ca într-un fel, prezenta mea este ciudata în linistea aceasta.

Sunt un parazit care va face viata grea și...

— Nu, nu, nu spune asta, pentru ca te primim ca pe fratele nostru care traiește în lume, ce duce lupta cea buna, având har de la Dumnezeu.

— Cum se poate compara harul pe care-l avem noi cu harul vostru?

— Chiar și așa, ai mai mult har decât noi, pentru ca „unde s-a înmulțit pacatul, acolo a prisosit și harul” (Romani 5, 20). Dumnezeu trimite mai multa mila pentru a te tine în dragostea Lui, te iubeste mai mult.

— Primesc aceasta ca pe o expresie a smereniei tale – am raspuns, fiind copleșit de atâta dragoste și smerenie. As vrea sa continui, totuși, pentru ca doresc sa obtin cât mai multe roade din orice clipa. Vorbeai de încălzirea inimii, spunând ca acest lucru îl obtii gândindu-te la iad, la rai și la pacatoseniei noastra. Nu creeaza, totuși probleme? Ai spus mai devreme ca rugăciunea noastra ar trebui eliberata de imaginatie, iar mintea noastra ar trebui sa fie fara forma. Dar aceste imagini nu tulbura rugăciunea curata...

— În primul rând as vrea sa îți dai seama ca aceste gânduri nu sunt... simple gânduri. Nu este vorba de imaginatie, ci de lucrarea mintii. Noi nu gândim doar, noi traim. De exemplu, gândindu-ma odata la iad pentru câteva minute – acesta este locul potrivit mie, datorita nenumaratelor mele pacate – m-am gasit în acel întuneric înfricosator! Am trait durerea insuportabila și chinul inexprimabil. Dupa ce mi-am revenit din acea stare, toata chilia mirosea îngrozitor. Nu poti înțelege mirosul iadului și suferinta condamnatului...

Am înțeles atunci mai mult ca niciodata ca eram în prezenta unui staret sfânt care-si tine mintea în iad. L-am lasat sa continue fara cel mai mic comentariu.

— Încălzirea inimii prin aceste gânduri este facuta înainte de rugăciune. Caci îndata ce inima începe sa se roage dupa ce a fost încălzita, orice gând, oricât de îndepartat cu privire la aceste lucruri este interzis, încercând sa ne fixam mintea și inima doar pe cuvintele rugăciunii lui Iisus. In acest fel ajungem la starea mintii eliberata de imaginatie, despre care Sfintii Parinti au vorbit atât, adica, mintea sa fie „libera de orice forma și de orice imaginari”.

Rugăciunea este o lupta. Întarește razboiul credinciosului împotriva diavolului, dar este ea însasi o lupta dureroasa și sângheroasa. Tot efortul nostru trebuie sa fie de a ne concentra mintea pe cuvintele rugăciunii lui Iisus. Aceasta trebuie sa devina surda și muta la orice gând, bun sau rau, pe care vicleanul ni-l aduce. Nu avem voie sa ascultam gândurile ce vin dinafara sau sa le raspundem. Trebuie sa le ignoram complet și sa nu conversam cu ele. Astfel ar trebui sa cautam în orice fel mutenia completa a mintii noastre, pentru ca numai cu aceasta lucrare ne putem pastra sufletul în pace, astfel ca rugăciunea lui Iisus sa poata efectiv lucra. Se stie ca gândurile noastre înainteaza din minte în inima tulburându-

o. Minte tulburata tulbura si inima. Precum vântul ridica valurile pe mare, la fel vântul gândurilor ridica valuri în suflet. De aceea este necesara atentia pentru rugaciune. De aceea Parintii învata în acelasi timp despre rugaciune si despre trezvie. Trezvia pastreaza mintea într-o stare continua de veghe si pregatire, rugaciunea aducând peste ea har dumnezeisc.

Pentru acest scop folosim diferite cai.

Înainte sa începem lucrarea sfânta a rugaciunii lui Iisus, sa ne amintim ca în timp ce noi ne rugam se cere de la noi dorinta fierbinte, perseverenta în nadejde, mult zel si rabdare imensa, dimpreuna cu credinta în dragostea lui Dumnezeu. Începem cu „Binecuvântat este Dumnezeu nostru”. Rostim „Împarate ceresc...”, Trisaghionul, apoi Psalmul 50, psalmul de umilinta cu pocainta si parere de rau, urmat imediat de „Crez”. Dupa aceea ne straduim sa ne concentram mintea cu ajutorul tacerii si linistii. Ne încalzim inima cu diferite gânduri lipsite de imaginatie, dupa cum am spus mai înainte, si dupa ce s-a încalzit – poate dupa ce s-au varsat si lacrimi, începem rugaciunea lui Iisus.

Rostim cuvintele încet si încercam sa ne împiedicam mintea sa fuga. Cuvintele trebuie sa vina unul dupa altul, fara interventia altor gânduri si întâmplari. Dupa „miluieste-ma” trebuie sa spunem imediat „Doamne Iisuse Hristoase” astfel încât sa formam un zid care sa împiedice patrunderea diavolului. Trebuie sa stii ca diavolul va încerca sa sparga unitatea cuvintelor cu orice pret si sa patrunda în minte si în inima. Va încerca sa faca doar o mica deschizatura pentru a putea arunca un gând care sa faca zadarnica toata aceasta sfânta straduinta. Nu trebuie sa-l lasam sa intre. Putem spune rugaciunea lui Iisus cu voce tare, astfel încât sa o auda si urechile, pentru ca aceasta ajuta mintea sa se concentreze mai mult. O alta cale este sa rostim rugaciunea în minte si în inima foarte încet, sa stam putin dupa „miluieste-ma”, pâna când atentia noastra începe sa slabeasca si sa o luam din nou de la început. Daca în timp ce ne încalzim inima, ne gândim la pacatosenia noastra, parintii recomanda sa adaugam cuvântul „pacatos”: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul”. Cuvântul ar trebui apasat, pentru a-l simti mai bine. Totusi pentru ca mintea poate obosi daca recita rugaciunea lui Iisus în întregime, putem sa o scurtam: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieste-ma”, sau „Doamne miluieste-ma”, sau „Doamne Iisuse”. Pe masura ce crestinul progresa în lucrarea rugaciunii lui Iisus, poate împutina cuvintele. Poate chiar insista, uneori, pe cuvântul „Iisus” pe care-l rosteste repetat (Iisuse, Iisuse, Iisuse, Iisuse al meu) – valuri de liniste si bucurie putând rasari din el. Ar trebui sa pastreze aceasta dulceata si sa nu opreasca rugaciunea, chiar daca regula lui obisnuita de rugaciune s-a terminat. Trebuie sa mareasca si sa pastreze aceasta caldura a inimii sale si sa se foloseasca de acest dar al lui Dumnezeu! Pentru ca este un mare dar pe care Dumnezeu i-l trimite de sus. Caldura inimii ajuta mintea sa fie propriu-zis fixata pe cuvintele rugaciunii lui Iisus, sa coboare în inima si sa ramâna acolo. Daca cineva vrea sa petreaca toata ziua în rugaciune, trebuie sa urmeze sfaturile Sfintilor Parinti. O ora sa se roage, o ora sa citeasca si apoi sa petreaca alta ora în rugaciune. De asemenea, ar trebui sa încerce sa rosteasca rugaciunea lui Iisus si atunci când lucreaza cu mâinile.

... Mai mult, pozitia potrivita a corpului ajuta si ea pe atletul rugaciunii lui Iisus. Parintii recomanda ca atunci când se roaga timp îndelungat, sa sada pe un scaunel, sa închida ochii sau sa-i fixeze pe un anume punct, de preferinta pe pieptul sau, unde este inima. Sfântul Grigorie Palama da exemplul Profetului Ilie, care dupa cum spune Scriptura, „s-a suit în vârful Carmelului si s-a aplecat la pamânt pâna a atins genunchii cu fata sa”, si în acest fel, a venit sfârșitul secetei. Si în scurt timp „cerul s-a întunecat de nori si s-a pornit vijelie si ploaie mare” (3 Regi 18, 42-45). Într-adevar, fiul meu, Profetul „a deschis cerurile”, rugându-se în aceasta pozitie. În acelasi fel deschidem si noi cerurile si izvoarele harului dumnezeiesc coboara în inimile noastre uscate.

Am citit mai târziu acest pasaj din Sfântul Grigorie Palama, pe care l-a mentionat Gheron. Filosoful Varlaam obisnuia sa numeasca isihastii, ironic, „omphalopsychoi” (cei ce au suflet în buric) iar Sfântul si de Dumnezeu-purtatorul Grigorie, explicându-le pozitia si lucrarea, i-a raspuns: „pâna si Ilie însusi care a fost desavârsit în vederea lui Dumnezeu, proptindu-si capul pe genunchi si adunându-si mintea în sine însusi si în Dumnezeu, cu mare efort a facut sa înceteze seceta ce dura de ani de zile”. Sfântul, care l-a vazut pe Dumnezeu, recomanda ca metoda ajutatoare, aceea a fixarii privirii: „Nu-ti lasa privirea sa hoinareasca ci fixeaz-o pe piept, si în aceasta pozitie a corpului, aduna-ti în inima puterea mintii, ce este împrastiata privind în alta parte.”

Si locul, a continuat Gheron, joaca un rol important. Trebuie sa fie linistit si sa nu aduca tulburari dinafara. De asemenea trebuie sa se tina seama de timpul potrivit. Dupa munca de fiecare zi, mintea este de obicei încarcata cu multe lucruri, de aceea Parintii spun ca rugaciunea mintii ar trebui sa se faca o ora sau doua mai ales dimineata, înainte de rasarit, când mintea se odihneste si este netulburata si trupul s-a odihnit si el. În acest fel putem culege multe roade.

— Gheron, când mintea este tulburata, si acest lucru se întâmpla de multe ori – ce metoda putem folosi ca sa o îndrumam?

— Sunt, din multe motive, zile si ore sterpe, care fac lucrarea rugaciunii mintii dificila. Lucrarea rugaciunii lui Iisus devine atunci cu adevarat obositoare si grea. Dar daca staruim, harul lui Dumnezeu ne ajuta sa regasim rugaciunea si sa mergem mai departe, fara sovaiala, spre îndumnezeirea noastra în har. O sa-ti spun câteva cai care ne ajuta sa învingem aceste ceasuri si aceste zile obositoare. Într-întâi, nu trebuie sa ne pierdem cu nici un chip curajul. Apoi, în aceste ceasuri trebuie sa ne rugam mai ales cu buzele. Este poate un privilegiu al oamenilor perseverenti, al celor plini de har, sa fie în stare sa-si tina mintea cu usurinta pe cuvintele rugaciunii si sa se roage netulburat. Noi, cei slabi si pacatosi, fiind plini de patimi trebuie sa facem mari eforturi si chiar sa varsam sânge. Când ne dam seama ca mintea noastra este tulburata si împrastiata necontenit, trebuie sa cerem ajutor de la Dumnezeu.

Când vârtejul gândurilor si oboselii ne cuprinde, ar trebui si noi sa facem precum apostolul Petru care atunci când a vazut vântul puternic si a început sa se scufunde, a strigat „Doamne, scapa-ma!” (Matei 14, 30). Si ce i s-a întâmplat lui ni se va întâmpla si noua: „Iar Iisus, întinzând îndata mâna l-a apucat” (Matei 14, 31). Adica, dupa o rugaciune arzatoare, cu ajutorul lui Dumnezeu, toate aceste imagini

care vin sa tulbure mintea vor fi îndepartate, ne vazut mistuite în flacari prin numele lui Hristos. Repet în aceste cazuri nu trebuie sa ne pierdem firea, ci trebuie sa mergem mai departe opunând rezistentă. Si rezistentă noastră trebuie sa fie la fel de puternică precum atacul celui rău.

În plus, în timpul rugăciunii, nu trebuie sa primim nici gândurile bune pentru ca în acel timp, chiar si gândurile bune stârnesc mintea, si aceasta fiind stârnită, le accepta si pe cele patimase. Gândurile bune din timpul rugăciunii, deschid calea diavolului sa intre triumfător si sa întrerupa lucrarea sfântă a rugăciunii. Atunci cadem în adulter duhovnicesc, Sfintii Parinti spunând ca atunci când mintea se îndepartează de amintirea lui Dumnezeu si hoinăreste fara tinta în timpul rugăciunii lui Iisus, cade în adulter. Îl înseala si se leapada de Dumnezeu. Exista vreun pacat mai mare decât înselarea si lepadarea de preadulcele Iisus, mai ales când este facută de dragul vicelanului dusman care uraste binele?

Daca noi nu putem tine mintea sa nu se împrastie, lupta noastră va deveni tot mai dificilă. Corabia, fiule, poate naviga pe mare ori cu pânze, atunci când bate vântul, ori cu vâsle, când nu este vânt. La fel se întâmplă si cu rugăciunea, merge bine când caldura harului lui Hristos este înlăuntrul nostru. Iar în absenta lui avem nevoie de vâsle, adică este nevoie de o străduinta mai mare.

Trebuie, apoi, sa ne refugiem în studiul Sfintilor Parinti. Se cuvine sa citim scrieri ale lor care vor aduna mintea. Daca, în timp ce citim simțim remuscări, putem sa ne oprim din studiu si sa începem rugăciunea lui Iisus. În acest fel ajungem sa înțelegem ce s-a spus: ca trebuie sa citim cartile cu inima si nu cu ratiunea seacă. Trebuie sa citim carti ce au fost scrise cu inima si pot fi citite, cu bucurie, de inima. Cititul si rugăciunea lui Iisus trebuie sa meargă împreună. Putem sa rostim sau sa psalmodiem Psalmii Proorocului David. Este bine si sa avem alese dinainte unele tropare care aduc caintă, si care vorbesc despre dragostea lui Dumnezeu, despre pacatosenia noastră, despre a doua venire a Domnului, tropare prin care Îi cerem ajutorul. Acestea ar trebui citite, nu cântate. Sau ar trebui sa rostim diferite rugăciuni care dau nastere parerilor de rău, scrise de Sfintii Parinti, ca cea a Sfântului Isaac Sirul. După cum am spus înainte, în aceste cazuri trebuie sa rostim rugăciunea lui Iisus cu buzele. Putem sa o spunem folosind si mataniile (komboschini). Desigur, în acest chip obținem mai putine roade, însă nu trebuie sa stăm niciodată fara cel puțin această mică bucurie. Repet, în aceste cazuri este mare nevoie de multă răbdare si de rezistentă. Gândurile care vin se pot dovedi câștig pentru noi daca le folosim pentru curățirea noastră.

— Dar cum ajuta la curățirea noastră?

— Când diavolul vede ca ne rugăm si ca încercăm sa ne fixăm mintea pe rugăciunea lui Iisus, folosește orice mijloc ca sa ne tulbure. Se serveste de tot, în principal de gânduri despre lucrurile care ne deranjează mai mult. Loveste punctul cel mai sensibil, locul care ne doare cel mai tare. Omului iubitor de plăceri, îi strecoară gânduri de voluptate, celui iubitor de argint, îi aduce gânduri de zgârcenie, ambitiosului, gânduri de marire. De aceea, din gândurile care ne vin de obicei în timpul rugăciunii ne putem da seama care ne sunt punctele slabe, putem

vedea necuratiile dinlauntrul nostru, existenta patimilor, si astfel ne îndreptam atentia si straduinta într-acolo.

— Gheron, iarta-ma ca intervin. Marturisesc ca nu am destula experienta în problema rugaciunii lui Iisus. Totusi, când încerc sa o rostesc, simt o puternica durere de cap si de multe ori durere în inima. Ce înseamna aceasta? Si ce ar trebui facut în aceste cazuri?

— Când credinciosul este la începutul rugaciunii lui Iisus, simte aceasta durere puternica de cap si de inima, ca parte a noii sale lupte duhovnicesti. Uneori are senzatia ca i se vor zdrobi si capul si inima, iar uneori i se pare chiar ca va muri. Durerea aceasta este ceva normal si apare datorita faptului ca mintea nu este obisnuita cu aceasta lucrare, precum si datorita pozitiei corpului. De multe ori diavolul se foloseste de aceasta stare pentru a-l face sa se opreasca din rugaciune. Însa când simte aceasta durere în cap trebuie sa staruie. Doar când simte durere în inima trebuie sa cumpaneasca daca nu cumva a înaintat, prematur, în lucrarea sa, folosind metode care îi depasesc puterile. Se poate însa ca durerea din inima sa-l ajute, aratându-i locul unde sa-si concentreze mintea, ajungând astfel la rugaciunea netulburata.

— Ai aratat foarte pe scurt aceasta idee si de aceea as vrea sa starui putin asupra ei. De ce este necesar sa starui când mintea sufera?

— Pentru ca imediat dupa aceea, începe curatirea. Lacrimile ne dezvaluie acest lucru, pornind sa se reverse asemeni unui fluviu. Mintea începe sa se curete si sa coboare în inima, încetând atunci durerea si suferinta.

Lacrimile nu pot fi stavilite sau justificate, nici nu sunt varsate pentru a grabi acest moment. S-a oprit. Am putut vedea o lacrima mare stralucind si luminându-i fata. Involuntar, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Glasul sau blând, gândurile sale aducatoare de lumina mi-au înmuiat inima împietrita. Mi-am amintit atunci de Sfântul Arsenie despre care este scris în Pateric „Se spunea ca în toata vremea vietii sale când sedea la lucrul mâinilor lui, avea o cârpa în sân pentru a-si sterge lacrimile care picau din ochii sai si auzind Avva Pimen ca a adormit, lacramând, a zis: fericit esti, Avvo Arsenie, ca te-ai plâns pe tine în lumea aceasta. Ca acela ce nu se plânge pe sine aici, acolo se va plânge vesnic. Deci, ori aici de voie, ori acolo de munci, este cu neputinta a nu plânge”.

Ma întrerupse.

— N-ar trebui sa ne oprim din rugaciune pentru ca avem vreo durere, a spus el ca dupa un potop de lacrimi nesfârsite. Pentru ca diavolul, care este peste masura de viclan, mincinos si ticalos, ne aduce toate aceste gânduri în minte ca sa ne distruga, sa ne ucida. Atletul rugaciunii cunoaste metodele si gândurile diavolului si stie ca vrajmasul este cel ce îi sopteste: „opreste-te din rugaciune, altfel vei înnebuni sau te vei îmbolnavi de inima”. O sa-ti citesc un exemplu din Pateric: „Era un frate care, de câte ori se ridica la rugaciune, era cuprins de friguri si de fierbinteala si de dureri de cap. Si asa aflându-se, își spunea: «iata ca sunt bolnav pe patul mortii; asa ca ma voi scula si voi face rugaciune înainte de a muri». Deci asa gândind fratele, s-a ridicat si a facut rugaciune. Si îndata ce a sfârșit rugaciunea, s-a îndepartat si fierbinteala. Si iarasi asa gândind fratele s-a nevoit si a

facut rugaciune si l-a biruit pe cel rau”. De aceea atletul rugaciunii trebuie sa nesocoteasca orice fel de durere.

— Gheron, as vrea sa-mi spui mai mult despre durerea inimii. Stiu ca Sfintii Parinti dau mare importanta acestei dureri, considerând-o a fi cea mai buna cale prin care rugaciunea lui Iisus devine lucratoare. Împartasese-mi te rog, daca gasesti de cuviinta, câteva gânduri cu privire la aceasta durere.

— Este adevarat ceea ce ai spus. Sfintii Parinti, pentru ca aveau stiinta rugaciunii lui Iisus, sau mai degraba pentru ca traiau rugaciunea lui Iisus, au trecut prin acest stadiu si de aceea îi dau mare importanta. Aceasta durere apare la cei ce practica rugaciunea lui Iisus, mai ales la cei ce se roaga neîncetat. Parintii îi dau o asa mare importanta, pentru ca prin aceasta durere, care dovedeste ca mintea coboara în inima si se uneste cu ea prin lucrarea Sfântului Duh, prin aceasta durere deci, pacea este revarsata în suflet si în trup, puterea de înțelegere a sufletului se limpezeste, dobândind astfel deosebirea gândurilor. Numai atunci putem noi discerne bine gândurile si putem înțelege mersul si sfârșitul lor.

Deci un isihast, fara sa fi cazut, aparent, în nici un pacat, cunoaste perfect starea pacatosului. Aceasta este cu putinta, caci prin nevointa ajunge sa cunoasca substratul gândurilor cuiva – începutul si sfârșitul lor. În acest fel se face ca isihastul, în timp ce se roaga pentru cineva, poate sti aproape imediat în ce stare este acea persoana, pentru ca inima lui a devenit sensibila prin lucrarea rugaciunii, el însusi devenind vazator cu duhul.

Hai sa pun totusi lucrurile în ordinea lor.

Am spus mai înainte ca rugaciunea lui Iisus are ca scop unificarea omului, adica a celor trei facultati ale sufletului.

Atentia trebuie concentrata pe inima. Inima ar trebui sa fie prima care simte lucrarea rugaciunii lui Iisus. Deoarece, potrivit Sfintilor Parinti inima simte mai întâi prezenta lui Dumnezeu, prezenta harului, si apoi stârnete si mintea. Parintii au ajuns mai întâi la vederea lui Dumnezeu si apoi au vorbit de El, în asa fel încât sa ocroteasca aceasta cunoastere vie care înseamna viata. De aceea inima este cea care simte întâi caldura si dulceata prezentei Sfântului Duh. Din contra, absentia harului este manifestata prin raceala si indiferenta inimii. Repet Dumnezeu este iubit întâi cu inima si apoi cu mintea. Porunca lui Dumnezeu este clara: „Sa iubesti pe Domnul Dumnezeul tau din toata inima ta si din tot sufletul tau si din toata puterea ta si din tot cugetul tau...” (Luca 10, 27).

Dupa cum stii, ratiunea nu este nesocotita de catre Biserica, dar dupa Cadere a devenit incapabila sa-l perceapa pe Dumnezeu. Însa atunci când se dezvoltă sensibilitatea duhovniceasca launtrica, ratiunea este îndemnata sa-L înțeleaga pe Dumnezeu. Atunci inima hotaraste daca respecta sau nu poruncile lui Dumnezeu.

Dar unirea inimii si a mintii poate fi facuta numai prin lucrarea Sfântului Duh. Primim har prin pocainta si prin pastrarea poruncilor lui Hristos. Sub înrâurirea lui, mintea gaseste inima si se unesc amândoua. Acesta este un pas important pentru dobândirea rugaciunii interioare si a îndumnezeirii. Din acest motiv inima omului trebuie sa fie „frânta”. „Inima înfrânta si smerita, Dumnezeu nu o va urgisi” (Psalm 50, 17). Multi folosesc diferite metode pentru a-si coborî mintea în inima, dar noi trebuie sa accentuam faptul ca pocainta este calea cea mai

sigura. Deci, când plângem pentru pacatele noastre este bine ca simțim o durere sau uneori o căldură în inimă, și în general ca îi înțelegem mișcarea și simțirea. Totuși acest lucru trebuie să aibă loc treptat. Pentru că este posibil ca fiind brusca, această activitate să dea naștere în inimile slabe și neobisnuite unei ispășiri foarte subtile, care nu are consecințe serioase dar care poate opri rugăciunea. În cazul unei asemenea dureri Părinții învățată să rostim rugăciunea lui Iisus cu voce tare. În cazul în care nevoitorul are inimă puternică, trebuie ca atenția să fie susținută înăuntrul ei, chiar dacă doare. Aceste lucruri însă, trebuie să fie limpezite cu ajutorul unui părinte duhovnicesc. Durerea despre care vorbim este sanatoasă, naturală și mântuitoare, deși mulți din cei care se nevoiesc cu rugăciunea lui Iisus cred că s-au îmbolnăvit de inimă și merg să consulte un doctor. Dar acesta nu găsește nimic anormal deoarece durerea aceasta este durerea harului, care arată că rugăciunea a pătruns în inimă și lucrează acolo. Acesta este un pas semnificativ.

— Am auzit că mulți Sfinți au simțit rugăciunea ca devenind lucrătoare în inimă lor într-un anumit moment și câteodată chiar ca un dar de la Dumnezeu prin mijlocirea Preacuratei Sale Maici. Este adevărat?

— Bineînțeles. Mulți sfinți isihasti știu foarte bine din ce moment au simțit rugăciunea lui Iisus în inimă lor. De atunci încolo, ei o rostesc neconștient. Orice altceva ar lucra, rugăciunea nu încetează niciodată. Cu adevărat, ei o simt ca un dar de la Preasfânta Maică a lui Dumnezeu. Sfântul Grigorie Palama, rugându-se la Nascatoarea de Dumnezeu rostind „luminează-mi în tunică”, a primit darul Teologiei. Trebuie spus că iubirea pentru Nascatoarea de Dumnezeu este strâns legată de iubirea pentru Hristos. O iubim pe Nascatoarea de Dumnezeu pentru că Îl iubim pe Hristos, sau o iubim în așa fel încât să obținem dragostea lui Hristos. Părinții sunt foarte hotărâți asupra acestui punct. Sfântul Gherman, patriarh al Constantinopolului, spune: „dacă n-ai fi stat tu înainte, Nascătoare de Dumnezeu, nimeni nu ar fi putut deveni om duhovnicesc... nimeni nu s-ar fi mântuit decât prin tine, Nascătoare de Dumnezeu”. Iar Sfântul Grigorie Palama spune: „Ea este hotărâta dintre creat și necreat; și nimeni n-ar fi putut veni la Dumnezeu decât prin ea și prin Mijlocitorul născut din ea; și fără ea, nici unul din darurile lui Dumnezeu nu ar fi fost date nici îngerilor nici oamenilor”. Oamenii primesc multe daruri prin mijlocirea Nascatoarei de Dumnezeu. Dacă ne-a dat cel mai mare dar, pe Hristos, nu ne va da și restul? Deci, când ne rugăm, ar trebui să spunem „Preasfânta Nascătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi” și nu doar „mijlocește pentru noi”.

— Am să mă întorc la o întrebare ce mi-a venit în gând în timp ce vorbeai despre unirea minții cu inimă. Când mintea coboară în inimă, rămâne tot timpul acolo? Și dacă e așa, cum poate un om să lucreze, cum își poate împlini ascultarea în mănăstire?

— În primul rând, mintea nu este suprimată, ci este completată și se întoarce la condiția sa naturală. Este împotriva naturii sale atunci când rămâne afara de esența ei, inimă. Prin rugăciune alungă toate lucrurile străine naturii sale. Ulterior, când mintea coboară în inimă, rațiunea poate fi ocupată cu alte lucruri fără să fie îndepărtată de inimă. De exemplu, în timpul Sfintei Liturghii un preot lucrător al rugăciunii inimii poate fi atent la o parte a ritualului sau poate spune unui diacon

sau unui alt preot ceva important pentru savârsirea Tainei, fara ca mintea lui sa-i fie separata de inima. Totusi, când ratiunea hoinareste spre gânduri pacatoase, mintea poate fi rupta complet de esenta ei. Din acest motiv un nevoitor, pentru a nu fi vatamat de gânduri în timp ce spune rugaciunea lui Iisus, le tine ocupate numarând mataniile. Poate acum ai înteles cu câta salbaticie lupta diavolul împotriva noastra.

IV. Razboiul diavolului si cum sa-i facem fata

Abia acum mi-ai dezvaluit ca diavolul lupta împotriva noastra cu înversunare. De ce ne razboieste, prin ce metode? Cum putem deosebi parerile oamenilor despre rugaciunea lui Iisus? Multi oameni sustin diferite lucruri si nu stim în ce masura acestea sunt gânduri care vin de la vrajmasul diavol. Sunt nerabdator sa-ti ascult parerea.

Fara sa vorbeasca, sfântul si înțeleptul pustnic a luat din nou în mâini „Patericul”, l-a deschis cu miscari încete si a început sa citeasca: „L-au întrebat pe el iarasi fratii, zicând: care fapta buna, parinte, întru petreceri, are mai multa osteneala? Zis-a lor: iertati-ma, eu socotesc ca nu este alta osteneala, ca rugaciunea catre Dumnezeu. Caci totdeauna când voieste omul sa se roage, voieste vrajmasul sa-l taie pe el caci el stie ca nu se împiedica de altceva, fara numai de rugaciunea cea catre Dumnezeu. Si toata petrecerea pe care o va face omul, rabdând întru dânsa, dobândește odihna. Iar rugaciunea pâna la suflarea cea de pe urma, are trebuinta de nevointa.”

A închis cartea si a continuat.

— Sfintii Parinti învata ca omul se gaseste, daca nu întotdeauna sub stapânirea diavolilor, atunci, în orice caz, sub înrâurirea si necurmata lor vrajmasie. Diavolii se învârtesc mereu în jurul sufletului si încearca, prin orice mijloace, sa-l faca pe cel credincios sa pacatuiasca, fie prin simturi (când obiectul pacatului este aproape), fie prin imaginatie (când acesta este departe) sau prin razvratirea carnii. Deoarece omul este alcatuit din suflet si trup, primeste influenta diavolului si se lasa prins de el. Tacticile dusmanoase ale celui rau sunt cel mai evidente în timpul rugaciunii. Acei ce se angajeaza în acest razboi duhovnicesc vad diavolul luptând împotriva lor cu furie la fiecare pas. Îl vad folosindu-se de toate mijloacele ca sa le întoarca mintea de la Dumnezeu. Vad toate planurile viclene ale raului demon, care uraste binele si ucide omul.

Potrivit Sfântului Marcu Ascetul „când diavolul vede ca mintea se roaga în inima, atunci stârnește ispite mari si rautacioase”. Uraste de moarte oamenii, si ura lui creste atunci când vede ca ei tind sa devina îngeri prin rugaciune, si sa ocupe locul pe care el l-a avut înainte de cadere. Asculta cum descrie Sfântul Grigorie de Nyssa aceasta invidie rautacioasa a diavolului, cauzata de îndumnezeirea omului: „Demonii sunt mistuiti de invidie si gelozie când oamenii sunt gata sa atinga înrudirea cu Dumnezeu, în timp ce ei (demonii) au cazut din legatura lor cu

binele”. Astfel fiecare pustnic are multe de spus despre acest razboi al diavolului. De multe ori, vazând acest comportament, pustnicilor le e mila de el.

— Mila? Iarta-ma, dar nu pot înțelege cum si de ce.

— Ei simt mila pentru el, pentru caderea lui si starea lui nenorocita. Desi a fost creat sa slujeasca si sa slaveasca pe Dumnezeu, a ajuns sa lupte împotriva lucrării Sale dumnezeiesti si împotriva omului, pe care Dumnezeu îl iubeste atât de mult. Diavolul cauta sa distruga unitatea. El întruchipeaza spiritul distrugerii permanente si este începătorul ereziei. Dumnezeu vrea sa uneasca, el vrea sa desparta. Dumnezeu vrea sa salveze, el vrea sa distruga. Îl face pe om sa se razvrateasca împotriva lui Dumnezeu si împotriva Bisericii.

— Si unde gasesc pustnicii toata aceasta putere de a-l iubi?

— În îmbelsugatul dar al harului pe care-l au. Au atât de mult har înlauntrul lor încât ei vor sa iubeasca totul si aceasta pentru totdeauna. Inima lor a devenit incapatoare ca rezultat al izgonirii patimilor, si de aceea au o mare dorinta de a cuprinde pe toti oamenii înlauntrul ei. Asa, pustnicii curatiti iubesc Sfânta Treime, Preasfânta Maica a lui Dumnezeu, Sfintii, pacatosii, natura si animalele... Si pentru ca înca „a mai ramas loc” iubesc si pe diavol... Îl simt ca pe un duh mort care s-a îndepărtat de dumnezeire, de harul datator de viata si care acum transmite moartea celor ce se apropie de el sau cauta sa o transmita celor ce lupta pentru mântuire. Sfintii nevoitori, plini de dragoste pentru Dumnezeu, se gândesc: Iadul a fost pregătit pentru diavol si îngerii sai. Cum ar putea sa nu simta mila?

— Noi ignoram gândurile diavolului, am spus, fiind în întunericul patimilor carni, orbi din cauza felului nostru lumesc de a gândi, prinsii de el. Nu am primit din belsug harul lui Hristos, ca prin lumina lui sa putem urmări toate lucrarile viclene si ucigase ale diavolului. Poti sa ne spui – pentru ca tu vezi si lupta si zbuciumul lui – cum încearca sa distruga omul de la rugăciunea care îl duce pe om la unirea cu Dumnezeu?

— Dragul meu parinte, orice ti-as spune ar fi greu pentru tine sa înțelegi. Ceea ce spun poate parea ciudat si exagerat. Chiar si calugarii ce traiesc în lume nu pot înțelege lupta calugarilor de la Sfântul Munte si razboiul salbatic al diavolului. Îl vedem la orice pas. Îți voi spune totusi câteva lucruri, ca sa te ajut.

Am întepenit, nemiscat, cu ochii larg deschisi si cu urechile pregătite sa asculte cu atentie înțelepciunea staretului si sa învețe planurile viclene si complicate ale diavolului. Fara sa dea impresia ca orice spune era din experienta personala, Gheron a început sa-mi vorbeasca despre tacticile diavolului împotriva acelor care sunt atrasi de rugăciunea lui Iisus.

— Când ne pregătim pentru rugăciune, diavolul, în acelasi timp, se pregăteste de lupta si ataca. Atletul rugăciunii trebuie sa fie constient de aceasta astfel încât el nu va fi surprins când sufera primul atac brusc al diavolului si mai târziu incursiunile lui îndraznete – când va arunca spre cel ce se roaga toate munitiile ce le are la dispozitie. (În timp ce pustnicul vorbea am avut senzatia ca ma aflu în fata unui general experimentat în razboiul duhovnicesc, care a raportat multe victorii glorioase si care a fost încoronat cu multi lauri). El îl determina sa se angajeze si în alte activitati sociale. Apoi aduce întâmplari, diferite persoane, situatii...

— As vrea sa ascult unele metode pe care noi, traind în lume, nu le cunoastem. Da-mi voie sa-ti marturisesc ceva. M-ai facut, acum, sa urasc diavolul sau mai degraba lucrarea lui si în acelasi timp sa-mi fie mila de el.

— Da, parinte, si noi traим aceasta zilnic. Simtim ura pentru ceea ce face, dar dragoste pentru el, care este exprimata ca durere pentru înșelator! Dar, ca sa raspund întrebării tale, voi spune urmatoarele: scopul rugaciunii lui Iisus este sa-L aduca pe Hristos Împaratul în inimile noastre, sa faca prezenta înlauntrul nostru Împaratia lui Dumnezeu, sa lumineze scânteia harului ce este acum acoperita de cenusa pacatului. Este împlinirea strigatului „vie împaratia Ta”. Totusi, cum am spus si mai înainte, acum inima este întunecata de norul pacatului si lucrarea diavolilor în ea. Pe suprafata inimii (nu înlauntrul ei, pentru ca numai energia necreată a Sfântului Duh, fiind necreată, poate fi unita cu sufletul) diavolul si-a proclamat autoritatea si stapâneste totul. Crede-ma, parinte, uneori îmi simt inima ca o gradina zoologica. Toate patimile launtrice sunt ca animale ce urla. De Dumnezeu purtatorul Grigorie Palama o descrie foarte bine: „omul, care a fost sortit sa devina fiu al lui Dumnezeu, devine un ucigas asemeni nu doar celor mai salbatice fiare ci si târâtoarelor si animalelor otravitoare, asemanându-se unui scorpion, unui sarpe, unui pui de vipera”. Prin rugaciunea lui Iisus, atunci, dupa ce mintea a asimilat preadulcele Lui nume – ne straduim ca El (Hristos) sa coboare în inima în toata slava si marirea Lui si sa alunge diavolul, care, dupa ce a acoperit harul ce-l gaseste acolo întuneca din nou sufletul cu diferitele patimi. Astfel, sufletul este luminat de prezenta lui Hristos, primind „har peste har”. Asadar, cu cât Domnul coboara mai mult în inima, cu atât diavolul dispare cu urlete si dureri pentru lupta ce a dus-o si ecourile acestor strigate sunt ispitele ce ni le aduce.

— Auzind acestea mi-am amintit de cei posedati de diavol care, imediat ce L-au vazut pe Hristos au început sa strige: „Ce ai cu noi, Fiul lui Dumnezeu” (Matei 8, 29). Mi-am amintit si de întâmplarea cu tânarul îndracit, când Domnul a spus: „Duh surd si mut, Eu îti poruncesc: Iesi din el si sa nu mai intri în el. Si racnind si zguduindu-l cu putere, duhul a iesit” (Marcu 9, 25-26). Cred ca acest lucru este legat de ceea ce ai spus mai înainte, sau ma înșel?

— Da, ai dreptate. Dar mai sunt si alte întâmplari care îl dau în vileag. Când Domnul a coborât în Iad, a eliberat dreptii ce au crezut în El. În slujbele Bisericii, suferinta Iadului este viu reprezentata: „Astazi iadul geme si striga tare: ar fi fost mai bine pentru mine sa nu fi primit pe Fiul Mariei, pentru ca El a venit la mine si mi-a zdrobit puterea; El mi-a zdrobit portile de arama... Sunt lipsit de acei ce mi-au fost supusi odata; în taria mea i-am înghitit, dar acum îi arunc afara. Cel ce a fost rastignit a golit mormintele” (Triod). În fond, n-a spus Hristos însusi: „Cum poate cineva sa intre în casa celui tare si sa-i jefuiasca lucrurile, daca nu va lega întâi pe cel tare si pe urma sa-i prade casa?” (Matei 12, 29). Adica, coborârea lui Hristos în inima, unde lucreaza acum diavolul, este legata de fuga si de înlantuirea lui (a diavolului). Este apoi normal pentru el sa urle, sa strige si sa racneasca. Domnul a venit „sa strice lucrurile diavolului” (1 Ioan 3, 8). În Psalmul 103 se spun urmatoarele despre fiarele padurii: „Rasarit-a soarele si s-au adunat si în calcusurile lor se vor culca”; Parintii neptici învăta ca, precum la rasaritul soarelui,

fiarele se ascund în pesteri si între stânci, în culcusurile lor, în acelasi fel diavolii fug si se ascund când Soarele harului rasare în inima noastra.

— Daca diavolul este stapânit, este normal ca el sa ramâna tacut.

— De fapt, se întâmpla exact invers. El uraste omul chiar mai mult si continua sa-l atace dinafara inimii spre a obtine victoria asupra credinciosului prin toate mijloacele, pentru ca apoi sa se reîntoarca în inima atunci când harul lui Dumnezeu este ascuns. „Atunci se duce si ia cu sine alte sapte duhuri mai rele decât el” sa lupte (Matei 12, 45). Întregul sens al ispitelor este evident tocmai în acest punct. Imaginatia este cea mai vicleana arma a diavolului: sa imagineze trecutul si viitorul, sa imagineze lucrarile bune, sa le imagineze pe cele rele. Multime de gânduri vin si preocupa mintea, încât aceasta înceteaza sa mediteze la numele lui Iisus. Diavolul încearca sa-l faca pe om sa nu mai arate interes pentru Dumnezeu si sa nu-si mai exprime dragostea. În primul rând îl îndupleca sa cheme în minte tot felul de greseli ce le-a comis în viata lui, în trecutul îndepartat si în cel apropiat. Sfintii Parinti spun ca razboiul este de obicei la fel de salbatic cum au fost patimile înainte. Pentru fiecare placere el trebuie sa plateasca la fel de multa durere.

Exista o legatura strânsa între placere si durere în viata ascetica a Parintilor. Placerea a adus si caderea si durerea; si tocmai aceasta durere este cea care restaureaza omul pâna la starea lui originara si îl vindeca. Astfel, omul sufera mult. El plateste pentru fiecare gând rau si placere masura proportionala de suferinta, astfel încât sa se creeze un echilibru. Întâmplari petrecute cu multi ani în urma si pentru care a simtit placere, fiind uitate între timp, apar acum cu toata taria si marimea lor. El poate ajunge chiar la dezgust si deznadejde. Peste atletul rugaciunii vin gânduri de hula, a continuat mult încercatul staret. Necredinta în marile chestiuni de credinta, precum dumnezeirea lui Hristos si curatia Preasfintei Nascatoare de Dumnezeu si a sfintilor, etc. De multe ori aceste gânduri sunt exprimate în timpul rugaciunii fara ca luptatorul sa vrea sau sa stie acest lucru.

Alte ori vine duhul trândaviei; sau gândul staruitor sa lase locul acela si sa plece de la Batrânul sau cu gândul ca altcineva este mai bun decât el. De multe ori creste înlauntrul lui o ura salbatica împotriva Batrânului sau. Exista cazuri când ucenicul vine la Batrânul sau si îi spune, în lacrimi si cu suspine: „Nu pot sa explic aceasta dar îți voi spune cum simt: Te urasc. Nu vreau sa te vad. Cu cât te vad mai mult cu atât ma cuprinde o razvratire groaznica”. De multe ori vine si somnul sa întrerupa rugaciunea. Sunt înca multe ispite dar am sa starui doar asupra acestora.

— O, cum îndura nevoitorii atât suferinta! Cum pot ei suporta un asa atac salbatic? am întrebat. Spune-mi, Gheron. Parintele era afundat într-o tacere adâncă. Cine stie câte lupte chinuitoare a îndurat? Cine stie ce ispite?

— Gheron, nu te opri. Spune-mi în ce fel le putem face fata.

— În acest caz este nevoie de multa rabdare, îndurare si curaj. Mai ales curaj. Atletul rugaciunii trebuie sa nu se lase clatinat. Trebuie sa opuna imaginatiei chemarea numelui lui Iisus si sa fie concentrat în cuvintele rugaciunii lui Iisus. Nu trebuie sa se gândeasca la nimic în timpul rugaciunii, nici la lucruri bune nici la rele. Când simte durere trebuie sa aiba siguranta, cum am spus mai sus, ca a început tratamentul. „Femeia, când e sa nasca, se întristeaza, fiindca a sosit ceasul

ei; dar după ce a născut copilul nu-si mai aduce aminte de durere, pentru bucuria ca s-a născut om în lume” (Ioan 16, 21). La fel se întâmpla aici. Prin durere este creat un om nou, se năste o viața nouă: viața în Hristos. Precum spun Parinții de Dumnezeu purtători, trebuie să disprețuim gândurile de hula. Doar în acest fel dispar. Gândurile hulitoare sunt aduse de diavol – ele nu sunt ale noastre. Aici putem spune că este arătat cuvântul Domnului: „Nu poți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona” (Matei 6, 24), adică mintea nu poate face două lucruri deodată. Nu poate fi îndulcită de nectarul preadulce al rugăciunii lui Iisus pe de o parte și pe de alta parte, în timp ce se roagă să se îndoiască de puterea rugăciunii sau de adevăratele dogmatice. Cele din urmă vin din atacul diavolului. Atunci trebuie să-i arăți dispreț, iar dacă hulele ne vin în minte neconținut, este neapărat necesară mărturisirea la duhovnic. Atunci hulele dispar imediat. Mai mult, la fel se întâmplă și cu gândurile staruitoare. Un gând care persistă mai ales în timpul rugăciunii, trebuie mărturisit. Astfel, diavolul care se ascunde sub el dispare imediat ca șarpele când ridicăm piatra. O străduință deosebită este necesară în cazul somnului. Aici, pe Muntele Athos există mulți părinți care și-au făcut un scaun cu un picior, iar când adorm cad la pământ și așa se trezesc. De fapt ei luptă împotriva diavolului și nu împotriva trupului lor. Am cunoscut și un calugar care avea un vas plin cu apă în chilia lui pe care îl purta dintr-o parte într-alta a camerei atunci când era somnoros, luptându-se în acest fel împotriva duhului celui rău al somnului.

Atletul rugăciunii trebuie să-și vadă Batrânul „în chipul lui Hristos”, ca un alt Moise. Și prin puterea Batrânului și prin rugăciunile sale este scos din robia Egiptului și este mântuit de tirania lui Faraon, care sunt patimile. Ucenicul trebuie să treacă cu vederea slăbiciunea Batrânului său, pe care diavolul o exagerează, punând înaintea ochilor săi doar dragostea pentru Dumnezeu și trasăturile bune pe care povătuitorul lui le are. Și dacă din întâmplare își da seama că Batrânul său are multe păcate și patimi, chiar și atunci trebuie să se ferească să-l judece, văzându-le ca propriile lui păcate și varsând lacrimi îmbelsugate pentru ele. Sfântul Simeon Noul Teolog descrie această atitudine. „Dacă vietești într-o mănăstire, nu trebuie să vrei niciodată să fii împotriva părintelui tău duhovnic, care te-a tuns, chiar dacă îl vezi pe el făcând adulter sau îmbatându-se și crezi că treburile mănăstirii sunt prost conduse; chiar dacă ești bătut și disprețuit de el și înduri multe alte chinuri. Nu te așeza cu cei care îl vorbesc de rău, nici să umbli cu cei care cugetă răutate împotriva lui. Suferea-l până la sfârșit fără să cercetezi vreuna din greselile lui. Ți-asează-te în inimă lucrurile bune pe care vezi că le face și străduiește-te să ți le amintesti doar pe acelea; da vina pe tine însuși pentru toate lucrurile nepotrivite sau gresite pe care vezi că le face sau le spune, și vezi-le ca pe propriile tale păcate, și pocăiește-te pentru ele cu lacrimi, luându-l pe el drept sfânt și cerându-i binecuvântare”. Astfel trebuie să faci atletul rugăciunii, pentru a se păzi să-și judece Batrânul. Căci altfel pierde ascultarea și smerenia, o dată cu ele pierzându-și însuși mântuirea. Atletul rugăciunii trebuie să opună fugii și trândăviei, refuzul persistent și multa răbdare; răbdarea este trebuincioasă și atunci când înfrunți atacurile personale.

— Atacuri personale! Ce vrei să spui?

— Aici, da-mi voie să nu merg mai departe, pentru că nu mă poți înțelege. Ar putea să ți se pară ciudat, pentru că nu cunoști viața ascetică.

— Gheron, vreau sa învat. Te implor, în numele lui Iisus Hristos, învata-ma. Acum, ca te-am gasit, nu vreau sa pierd sansa de a învata. Spune-mi. I-am înteles dealtfel greutatea. Ce putea el sa ne spuna noua, care suntem acoperiti cu vesmântul pielii – al rationarii?

— Nu-ti voi spune multe lucruri, doar câteva. Voci, hohote de râs, un zgomot mare înafara chilieii, ca si cum ar fi adunata o multime de oameni. Si aceasta se întâmpla pentru ca el (diavolul) sa-ti poata distrage atentia de la rugaciunea lui Iisus. De multe ori diavolul însusi, se apropie de tine. În astfel de cazuri simti o frica teribila. Sufletul si trupul îti sunt cuprinse de o durere mare. Nu se compara nici pe departe cu frica ce o simtim în prezenta criminalilor. Pentru ca însusi iadul se apropie. Ca sa-l intimideze pe nevoitor, diavolul ia forma diferitor animale. În viata sfântului Sava se spune ca diavolul s-a prefacut în serpi, în scorpionii, în leu, etc. „Odata, odihnindu-se dupa osteneala, la miezul noptii, s-a închipuit diavolul în multime de serpi si scorpia, venind asupra lui spre a-l înfricoso... Dupa câteva zile iarasi s-a închipuit diavolul în chipul unui leu înfricosat si s-a repezit la sfânt, vrând sa-l sfâsie si, apropiindu-se se da înapoi; apoi iarasi se repezia si iarasi se da înapoi.” Uneori diavolii apar tinând foc în mâini si ameninta sa-l arda pe atletul rugaciunii lui Iisus, dupa cum spune Sfântul Simeon: „Iar ei neîndraznind sa ma atinga, sau sa se apropie de mine, stateau departe si pareau sa se teama de mine. Si ca tinând foc în mâini, ma amenintau sa ma arda si strigau cu putere si faceau zgomot”.

Alteori totusi, în timp ce atletul repeta rugaciunea lui Iisus sezând pe scaunel, simte doua mâini gata sa-l sugrume. Au o strânsoare puternica si nu-l lasa sa continue rugaciunea. Desi începe rugaciunea lui Iisus, nu poate continua dupa cuvântul „Doamne”. Îi este foarte greu sa înceapa cuvântul mântuitor „Iisuse”. Se bâlbâie I, I, I, Iis, Iis, Iisu... Dar imediat ce a pronuntat cu mare efort întregul cuvânt, diavolul dispare. Alti calugari, venind dintr-o multime de manastiri, îmi marturisesc ca diavolul purcede chiar la atacuri „în masa”, pentru ca sa-i intimideze si sa-i sperie, mai ales în timp ce se pregatesc pentru o priveghere.

— Ce înseamna atac „în masa”?

— Înseamna ca el ataca doi, cinci, zece calugari în acelasi timp, încercând sa-i sugrume, sau sa le faca alt rau. Un monah s-a speriat într-un asa hal, încât si-a parasit chilia si a asteptat lângă usa Batrânului sau, speriat si îngrozit, pâna ce s-a trezit.

Din acest motiv oamenii din lume nu sunt în stare sa înțeleaga importanta privegherii. Privegherea arde vicleanul diavol, distrugându-l. Diavolul face atunci tot posibilul ca privegherea sa nu mai poata fi plinita, caci stie ca urmeaza sa fie înfrânt prin rugaciunile din timpul noptii. Si stârnește gânduri în oameni pentru a împiedica purtarea de grija fata de priveghere. De aceea îti cer sa nu treci cu vederea aceasta lucrare acolo unde locuiesti. Privegheaza, deoarece în acest chip diavolul este rusinat.

— Noi suntem atât de pacatosi, Gheron, încât nu simtim acest atac trupesc al diavolului. Daca ne stapânește, de ce ne-ar ataca? Suntem atât de pacatosi.

— Îmi dai voie sa fac o mica observatie?

— Bineînțeles, am spus. Nu ai doar permisiunea ci și rugaminta mea de a o face.

— N-ar trebui să gândești în acest fel – că ești păcătos și că diavolul nu se luptă cu tine în persoană – pentru că este un gând înșelător. Diavolul l-ar putea folosi împotriva ta.

— Cum așa?

— Când spui că ești nevrednic să fi luptat personal de diavol din cauza păcatelor tale, diavolul aude acest lucru și, când din întâmplare faci ceva bun – de exemplu când lucrezi o virtute – atunci îți poate apărea, dându-ți impresia (pentru că l-ai văzut) că ești cineva important, ducându-te la mândrie și slava desartă.

M-am aplecat repede, i-am luat mâna și înainte să-și dea seama, i-am sărutat-o cu dragoste și respect; cu respect pentru înțelepciunea duhovnicească pe care o avea și pe care a dobândit-o după mulți ani de război duhovnicesc.

— De multe ori, a continuat, diavolul apare și vorbește cu atletul rugăciunii. Îl provoacă și încearcă să deschidă un dialog cu el. Uneori îl învinovățește, alteori îl laudă, uneori îl ia peste picior, alteori interpretează anumite fapte greșite. Cel lipsit de experiență în această luptă duhovnicească începe să vorbească cu diavolul și răspunde la întrebările și la momelile lui. Dar aceasta este o greșală, mai ales la începători, pentru că cei fără experiență în aceste situații sunt învinși chiar dacă pare că diavolul este pus pe fuga de replicile lor. Rămân însă confuzia și teama. Mai târziu când își amintesc această întâlnire și tot ceea ce s-a spus, vor fi cutremurați și tulburati. Părinții învăța că cei ce nu au experiență și puterea necesară, să nu răspundă. Ei trebuie să fie indiferenți la vrajmasul diavol și să-l disprețuiască. La fel trebuie să facă și în războiul împotriva gândurilor. Astfel disprețul împotriva diavolului și stăruința în rugăciunea lui Iisus, sunt cele mai importante arme.

Apoi, după o pauză, a continuat.

— Avem nevoie să stăruim în rugăciunea lui Iisus în timpul acestor ispite și în general avem nevoie să rămânem într-o stare de rugăciune. Când spun „stare de rugăciune” mă gândesc și la postul cu chibzuială, priveghere, strămtorarea trupului, tăcere – toate acestea ducând la smerenie. Însă toate acestea trebuie făcute cu binecuvântarea duhovnicului.

— De ce este nevointa trupului (postirea, privegherea, tăcerea, metaniile) așa de strâns legată de rugăciune și considerată o stare de rugăciune?

— Trupul participă la lucrarea rugăciunii. Pentru că și trupul va primi har, trebuie să lupte. Ba mai mult, ajungem la starea necesară pentru a primi har prin nevointa și suferința. Ca să sprijine acest punct de vedere, Sfântul Grigorie Palama se referă la taina preotiei. În taina preotiei, harul dumnezeiesc este împărtășit viitorului diacon, sau preot, sau episcop „nu doar prin rugăciune, adică noetic, ci și prin colaborarea trupului, adică prin punerea mâinilor”. Arhiereul nu se roagă doar ca să vină harul dumnezeiesc și datator de viață, ci își pune și mâna pe capul aceluia ce este rânduit a fi hirototnit. Același lucru se întâmplă cu rugăciunea lui Iisus. Nu este îndeajuns să o rostiești noetic (cu mintea) ca să primești har, ci trebuie să colaboreze și trupul, căci întregul omului constă nu doar din suflet ci și

din trup, care trebuie să el mântuit. Așa încrezându-ne în Sfinții Părinți, putem pretinde cu siguranță, că cel care refuză mijloacele rugăciunii, frica, lacrimile, durerea, suspinarea, tăcerea, refuză esența rugăciunii însuși. Repet, toate acestea trebuie făcute cu binecuvântarea părintelui nostru duhovnic, pentru ca diavolul să nu se poată folosi de ele împotriva noastră.

— Este o luptă grea, am mărturisit. Lucrarea rugăciunii, după cum mi-ai zugrăvit-o, este peste măsura de dificilă. Dășmanul porneste un asemenea război împotriva noastră, zdrobindu-ne cu valurile înspumate ale vicleniei sale și ale întregii sale împărății a întunericului. Cum îl poate cineva suporta?

V. Venirea și plecarea harului

Ma simt dator să te luminez puțin mai mult în această privință. Pustnicii cunosc viclenia diavolului, dar îi cunosc și slăbiciunea și lipsa. Ei cunosc din experiență ura lui satan, dar și iubirea dulce a lui Hristos pentru fapta omenească. Dragostea lui Dumnezeu pentru om este mai puternică în acest război.

Domnul vine blând în suflet și potrivit măsurii în care El se apropie, dăruiește har și bucurie. După fiecare batalie, vine har nespus și de neînțeles, vine bucurie, pace și liniște. „Adevăratul început al rugăciunii este căldura în inimă care mistuie patimile și aduce fericire și bucurie sufletului”, potrivit Sfântului Grigorie Sinaitul. Noi o simțim aceasta cu putere fiindcă trăim o stare pe care n-am cunoscut-o înainte. Totul înlauntrul nostru devine calm și liniștit! Rugăciunea „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă” devine o doxologie: „Slava Tie, Doamne!” Apoi, înainte de toate, trebuie să ne oprim la cuvântul „Iisus”, căci Acesta este prezent. Amintirea lui Iisus cu mintea concentrată în inimă, este atinsă acum fără trudă și fără multă nevoită. De fiecare dată când pronunțăm numele lui Iisus, cât se îndulcește inimă! Nu vrem, cu nici un pret să pierdem acest ceas dumnezeiesc, după care tânjim atât de mult. Pururea pomenitul meu stăret spunea rugăciunea inimii timp de șase ore și i se părea că a trecut doar un sfert de oră. Bucuria vine în valuri. Apoi bataile inimii... Multi Părinți vorbesc despre acestea.

— Gheron, îmi amintesc că Sfântul Nicodim interpretează rugăciunea Maicii Domnului „Și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu” (Luca 1, 4) cam în același fel.

În acel moment, într-adevăr, mi-am amintit învățătura Sfântului Nicodim: „El încântă peste măsură pe cel a cărui inimă vibrează și tresalta din cauza acestei bucurii neconținute; și el este, într-un fel, plin de entuziasm, și această încântare este numită de Părinții neptici «tresărirea» și «saltarea» inimii, adusă de harul dumnezeiesc”. Și continua: „inimă ta va tresări de câte ori harul te cercetează și de câte ori Sfântul Duh lucrează tainic în sufletul tău prin lucrarea sfintei rugăciuni a inimii”. Multi Părinți ai Bisericii au vorbit despre această tresaltare a inimii. De exemplu, Sfântul Grigorie Palama spune: „inimă salta cu entuziasm pentru

dragostea de bine”, iar Sfântul Vasile, ca si Sfântul Atanasie cel Mare, iau aceasta drept un semn al harului.

— Da, a spus sfântul si mult încercatul nevoitor. Asa este. Dupa o lupta eroica si dureroasa, harul lui Hristos cerceteaza inima noastra si o linisteste. Dar nu vine la fiecare dintre noi la fel. Depinde de progresul duhovnicesc al omului si de lucrarea Sfântului Duh, care lucreaza „potrivit voii Sale”, pentru binele nostru. „La început harul apare în felurite chipuri în timpul rugaciunii, si omul este partas în duh în multe feluri diferite. Harul este cunoscut si trait potrivit propriei sale vointe.” Avem exemplul profetului Ilie. El a simtit o „vijelie naprasnica ce va despica muntii”. Apoi a simtit un cutremur, un foc, iar în cele din urma o adiere de vânt lin, si acolo era Domnul. Sfântul Grigorie Sinaitul explica ca Sfântul Duh vine la unii oameni, mai ales la începatori, ca un duh de frica ce distruge muntii patimilor si zdrobeste inimile greu împietrite, dându-le pocainta si lacrimi pentru viata lor pacatoasa de dinainte.

La cei din starea de mijloc, vine ca un cutremur, adica o încântare (aceasta este tresarirea inimii de care am vorbit mai înainte), o râvnire a inimii, iar la cei desavârsiti, vine ca o adiere de vânt lin, ca o lumina blânda.

Începatorii primesc lucrarea harului „în parte”, pe când cei desavârsiti primesc harul în întregime. Deci, cum probabil ai înteles, de fiecare data când harul ne viziteaza, vine într-o masura desavârsita, potrivita bineînteles nevoitei si smereniei noastre.

— Asadar, harul vine si pleaca iar?

— Da, a raspuns sfântul pustnic. Vine si pleaca spre a se reîntoarce si a dispara din nou. Dumnezeu își trimite harul sau si îl retrace. La începutul acestei lupte duhovnicesci, intervalele între retragerea lui si revenirea din nou sunt mai lungi. Dar ele se scurteaza dupa multa nevointa. Atletul rugaciunii este obisnuit cu aceste vizite dar si cu retragerea harului.

— Dar de ce se întâmpla aceasta? Care este scopul venirii si plecarii harului?

— Vine sa mângâie si sa îndulceasca inima si pleaca spre a da posibilitatea dobândirii pe mai departe, a cautarii si a smereniei. Se retrage pentru ca atletul sa înțeleaga ca a fost un dar de la Dumnezeu, si de aceea el este cu totul nevrednic sa-l primeasca. Multi calugari cunosc din experienta lor acest „joc al harului”, care poate dura multi ani. Vine si pleaca! În primul caz, harul sprijina pe calugar prin venirea sa si îl umple de mângâiere dumnezeiasca. E ca si cum i-ar spune: „Sunt aici”. În al doilea caz, pleaca pentru ca harul ce i-a fost dat sa fie asimilat, ceea ce este foarte greu. Trebuie sa se lucreze foarte mult si sa se faca multa rugaciune pentru a se asimila harul primit. Pentru ca sunt cazuri când calugarii au primit harul dumnezeiesc, dar mai târziu l-au lepadat. Nu s-a întâmplat la fel cu apostolul Petru? A primit mult har pe muntele Tabor dar, nefiind în stare sa-l asimileze, a ajuns sa-l tagaduiasca pe Hristos. Stadiul asimilarii harului este legat de o cautare chinuitoare a lui.

Atletul stie acum (dupa venirea lui) ca exista si aceasta îl face sa-l caute în lacrimi. Plânge precum copilul ce-si cauta mama, în timp ce ea se ascunde: „Unde esti, Lumina mea? Unde esti, Bucuria mea? De ce m-ai parasit si m-ai lasat inima

în suferinta? De ce ti-ai ascuns fata Ta de mine si sufletul meu se îndureaza? Când mi-ai venit în suflet mi-ai ars pacatele. Vino din nou acum si arde-mi din nou pacatele ce te-au ascuns de mine, precum norii ascund soarele. Vino si bucura-ma cu venirea ta. O, Doamne, de ce întârzii? Vezi ca sufletul meu este chinuit, si ca Te caut în lacrimi. Unde Te-ai ascuns? De ce sufletul meu nu Te vede pe Tine, Cel ce esti pretutindeni, si Te caut îndurerat? Asemeni, Preasfânta Fecioara cu Iosif Te-au cautat îndurerati, când erai copil. Ce a gândit ea în durerea ei negasindu-si Fiul?” (Sfântul Siluan Athonitul).

Sfântul Serafim de Sarov a pierdut harul lui Dumnezeu, pentru ca s-a mâniat împotriva unui frate. Nu a fost nenorocire mai mare pentru el. Abia atunci a putut înțelege suferinta lui Adam care a fost alungat din rai dupa pierderea comuniunii cu Dumnezeu. Astfel, Sfântul Serafim a ramas o mie de zile si nopti cerând harul lui Dumnezeu pe o stânca, de unde a coborât abia dupa ce l-a primit.

De aceea, a continuat Gheron, harul se retrage deoarece astfel inima înseteaza dupa Dumnezeu si Îl iubeste mai mult. Acum are experienta dulcetii harului si a goliciunii pe care absentia lui o creeaza, împreuna cu amaraciunea pacatului. Si atunci îl cauta, dar fara deznadejde sau necredinta. Trebuie sa adaug si ca dupa ce a învaluit mintea si a adus-o la extaz, harul o paraseste apoi foarte repede (mai ales când mintea este înca la începutul lucrării sale noetice) astfel încât „sa nu moara”, cum se întâmpla în cazul unui prunc ce vomita dupa ce a mâncat prea mult. Sfântul Simeon Noul Teolog spune: „Atunci înconjurând deodata putin, ca o raza subtire si foarte mica mintea o rapeste într-un extaz parasind-o repede, ca sa nu moara. De aceea prin aceasta mare repeziciune, cel ce a vazut aceasta frumusetate își aminteste si recunoaste ca n-a înțeles-o. Ca nu cumva, mâncând, ca prunc, mâncarea barbatilor desavârsiti, îndata sa se sparga sau sa i se faca rau si sa moara. Dar de atunci ea ne conduce, ne întareste, ne învata, aratându-se si fugind, când avem nevoie de acestea, nu când voim – caci aceasta le este propriu celor desavârsiti.

Dar când suntem în greutate sau slabiti cu totul, ne vine în ajutor, ne rasare de departe si ma face sa o simt în inima mea”

Venirea si plecarea harului mai are o trasatura salvatoare. Vine pentru o vreme, îl curata pe om de o patima si pleaca. Vine din nou sa îl curete de alta patima si tot asa, pâna când omul devine capabil sa-si curete vointa cu ajutorul harului dumnezeiesc si datator de viata. Dupa multa lupta si multe sacrificii, vine un timp când harul este statornic, mai mult sau mai putin, înlauntrul inimii si atunci domneste netulburata pacea! Doar liniste si dulceata! Atunci sufletul devine un Tabor, raiul coboara pe pamânt! Împaratia lui Dumnezeu coboara în inima, unde Sfânta Treime își face salas. Omul ajunge astfel dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu!

M-am gândit cât de mare este iubirea lui Dumnezeu! Am citit de curând ceva ce se potriveste perfect cu ceea ce a spus Gheron: „Daca nu esti încercat în lucrarile, cursele si atacurile diavolului nu vei înțelege si nu vei putea pretui darurile pe care ti le face Sfântul Duh.

Daca nu recunosti duhul care ucide, nu vei ajunge la cunoasterea Duhului ce da viata. Nu vei cunoaste cu adevarat pe Datatorul de viata – Hristos”. Ce mare este iubirea lui Hristos! El stie cum sa întoarca înspre bine mestesugirile diavolului, cum sa scoata dulceata din amar, cum sa transforme ura diavolului în dragoste pentru El. Atunci înțelegem ca, orice ar face diavolul, în final el se sinucide. Se distruge pe sine însusi. Lupta, bineînțeles, împotriva oamenilor si Dumnezeu îi permite sa faca aceasta, pentru ca si el este o persoana, si de aceea are libertatea pe care Facatorul o respecta; dar Dumnezeu îi îngradeste lucrarea distrugatoare prin dragostea si mângâierea Sa. Am auzit odata un nevoitor spunând ca Dumnezeu, prin dragostea Sa preschimba mândria meschina în smerenie, care atrage harul Sau. Adica imediat ce crestinul se mândreste cade.

Dupa cadere, el se pocaieste, primind harul dumnezeiesc si ajunge chiar mai smerit. În acest fel el se curata putin câte putin chiar si de necuratul si diavolescul pacat al mândriei. Asa, putem pe buna dreptate repeta, ca diavolul se autodistruge – el este învins!

Gheron s-a ridicat:

— Este vremea vecerniei. Sa împlinim aceasta slujba cu mataniile. Intra în chilia aceea si roaga-te, rostind rugaciunea lui Iisus pâna te voi chema sa reluam discutia noastra. Nu trebuie sa uitam niciodata „dulcea” rugaciune a lui Iisus! Am intrat în chilia pe care mi-a aratat-o. M-a înaltat prea sus si a fost bine ca s-a oprit, pentru ca sa ma pot odihni o clipa. Chilia era foarte mica, ca si toate chiliile la Sfântul Munte. Înăuntru era un pat mic, greu – câteva scânduri sprijinite de doua picioare de lemn, cu o patura pusa peste ele. Nimic care sa-ti aminteasca de confortul din lume. Mai era o masuta cu un opait vechi, înnegrit, si un scaunel pentru îndelungile ore de rugaciune de noapte. Era si o icoana a lui Hristos pe perete si putin mai departe o icoana a Maicii Domnului, pe care calugarii atoniti o iubesc în mod deosebit, pentru ca ea este cercetatoarea, ocrotitoarea si Stapâna Muntelui Athos. O completare necesara a chiliei erau câteva pânze de paijen, mai ales în colturi. Cine sa gaseasca acolo timp pentru o curatenie serioasa? Imediat ce am intrat, dupa o privire rapida prin chilie, am cazut cu greutate la pamânt. Mi-am pus palmele pe podea, una peste cealalta, cu capul sprijinit pe ele si am început sa rostesc rugaciunea lui Iisus, uneori soptit, alteori cu voce tare. O repetam toata, apăsând mai mult fie pe cuvântul „Doamne”, fie pe cuvântul „Iisuse”, uneori pe cuvântul „Hristoase” si uneori pe expresia „miluieste-ma”, încât am putut retine rugaciunea mai bine în mintea mea. N-as putea spune cât am stat întins pe podeaua chiliei. Chiar si timpul înceteaza în acele momente. Ma gândeam la pacatele mele si la prezenta mea printre sfintii si de Dumnezeu purtatorii parinti, si plângeam. Spuneam din adâncul inimii mele ceea ce spune Sfântul Hrisostom – despre care unii spun, gresit, ca nu voia ca monahii sa traiasca în manastire. „Bindecuvântati fie luminatorii lumii”. Sunt bindecuvântati deoarece „chilia lor e ferita de orice zgomot, sufletul de orice patima si boala, si este blând si luminos si mai curat decât aerul cel mai curat. Lucrarea lor este cea pe care o avea Adam la început, înainte de cadere, când era îmbracat în slava si vorbea cu Dumnezeu cu îndrazneala, si locuia în acel loc plin de bindecuvântare”.

Dupa o vreme am auzit glasul ucenicului anuntându-ma ca Gheron ma astepta sa continuam discutia. Am mers din nou lângă pustnic, cu vadite semne de bucurie, dar în acelasi timp si cu parere de rau pentru întreruperea rugaciunii.

— Cum ti s-a parut aceasta pauza, m-a întrebat?

— N-as putea spune, nu sunt în stare sa ma pronunt, am spus. (Cine stie, poate în timp ce eu eram în chilie el s-a rugat numai pentru mine si de aceea am simtit o astfel de remuscare.)

Dupa putin, am spus.

— Am simtit pacea coplesindu-mi sufletul. M-am simtit plin de pareri de rau pentru pacate si de bucurie pentru dragostea lui Iisus al meu. Da. Ma iubeste mult mai mult decât pot eu sa gândesc. Presupun ca tu întotdeauna te simti asa. Este poate urmarea cercetarii harului lui Hristos, care vine aratat dupa repetarea neînchetata a rugaciunii lui Iisus, si care te umple de viata.

— Adevarat. Singurul lucru este ca fructele rugaciunii lui Iisus sunt atât de numeroase ca nu le poti arata pe toate. Rugaciunea lui Iisus este ca un copac cu fructe multe si foarte dulci, una mai buna ca cealalta.

— Da-mi si mie din aceste fructe ale „preabinecuvântatei pustii”, pentru ca sunt lipsit de harul dumnezeiesc. Culege si pentru mine câteva din aceste roade duhovnesti, ca cel putin sa le învat si eu.

Roadele rugaciunii lui Iisus

Îti voi pomeni unele dintre roadele rugaciunii lui Iisus, pentru ca te vad doritor sa înveti. La început rugaciunea lui Iisus este pâinea ce sprijina nevoitorul, apoi devine untdelemnul ce îndulceste inima pentru ca, în final, sa se faca vinul ce îmbata pe om, adica îl duce la extaz si unire cu Dumnezeu. Sa fiu mai clar. Primul dar pe care Hristos îl face omului rugaciunii este constientizarea starii lui de pacat. El înceteaza sa creada ca este „bun” si se considera „urâciunea pustiirii... stând în locul cel sfânt” (Matei 24, 15). Precum bisturiul unui chirurg taind pâna la os, cuvântul ascutit al Duhului patrunde pâna în adâncimile sufletului. Este atâtă necuratie înlauntrul nostru încât sufletul nostru duhneste. Uneori vin oameni în chilia mea si, din cauza mizeriei lor launtrice, lasa un miros rau... Deci, orice a fost necunoscut înainte pentru nevoitor, acum îi este descoperit prin rugaciunea lui Iisus. Drept rezultat, el se considera mai prejos decât toti oamenii si crede ca Iadul este locuinta sa vesnica, si începe sa plânga. Plânge pentru moartea lui duhovniceasca. Este posibil sa plânga cineva pentru mortul vecinului sau si sa nu plânga pentru mortul din casa sa? În acest fel si atletul rugaciunii lui Iisus nu vede pacatele celorlalti, ci numai moartea sa. Ochii lui devin fântâni de lacrimi ce se revarsa din cainta inimii. Plânge ca un condamnat, si în acelasi timp striga: „Miluieste-ma!” „Miluieste-ma!” „Miluieste-ma!” Cu aceste lacrimi începe, cum am spus mai sus, curatirea mintii si a sufletului. Precum apa curata murdariile, precum ploaia limpezeste cerul de nori si pamântul de mizerie, la fel lacrimile

limpezesc si albesc sufletul. Lacrimile sunt apa celui de-al doilea botez. Astfel, rugaciunea lui Iisus aduce preadulcele rod al curatiei.

— Omul este curatit cu totul atunci când harul lui Dumnezeu îl viziteaza?

— El nu este curatit cu desavârsire, dar își cauta întotdeauna curatia inimii, deoarece curatirea este un efort nesfârșit. Sfântul Ioan Scararul reda aceste vorbe pe care le-a auzit de la un calugar, ce a atins nepatimirea (apatheia). „Desavârsita dar totusi nedesavârsita desavârsire a celui desavârsit”. Cu cât plângem mai mult, cu atât ne curatim mai mult; cu cât mai mult se vad laturile adânci ale pacatului cu atât se simte mai mult nevoia de plâns. Sfântul Simeon Noul Teolog lamureste acest lucru:

„Acestia prin rugaciuni dese si prin glasuri negraite
si prin curgeri de lacrimi lor își curatesc sufletul,
iar curatit fiind, aceasta si vazând,

ei se aprind de focul iubirii si de focul dorului
de a-si vedea sufletul deplin curatit.

Dar fiindca nu pot afla desavârsirea luminii,
curatirea lor ramâne nedesavârsita.

Deci pe cât ma curatesc, ma si luminez, eu nevrednicul.

Dar oricât de mult mi se va arata Duhul care ma cunoaste,

mi se pare totdeauna ca sunt la începutul curatirii si vederii.

Caci în adâncul fara hotar, în înaltimea de nemasurat,

Cine va putea afla mijlocul sau sfârșitul?”

Dupa cum înțelegi, parinte, omul este îndreptat si curatit neconținut. Întâi este curatita partea irascibila a sufletului si apoi puterea lui rationala. Credinciosii sunt mai întâi eliberati de patimile trupului, apoi prin rugaciune mai încordata si o înclestare mai puternica, de patimile mâniei, urii si invidiei. Când omul ajunge sa fie eliberat de mânie si invidie este clar ca partea patimasa a sufletului sau este aproape curatita. Apoi întregul razboi este purtat în partea rationala, si nevoitorul se razboieste împotriva mândriei, slavei desarte si împotriva tuturor gândurilor de slava. Aceasta lupta îl va urmari pâna la sfârșitul vietii. Dar tot acest curs al curatirii are loc cu ajutorul si lucrarea harului, încât credinciosul devine un vas care primeste din belsug har dumnezeiesc. Din nou Sfântul Simeon scrie:

„Fiindca nu poate omul sa biruiasca patimile
daca nu vine ea în ajutorul lui.

Dar nu le scoate printr-o singura aratare.

Caci omul sufletesc nu poate încapea deodata

întreg Duhul Sfânt si deveni nepatimitor.

Ci când va fi realizat toate

cele ce-i stau în putere:

dezagolirea, nepatimirea, despartirea de ale sale,

taierea vocii si renuntarea la lume,
rabdarea încercarilor, rugaciunea,
si plânsul, saracia, smerenia, pe cât îi sta în putere.”

— Si cum înțelege cineva ca sufletul sau începe sa se curete?

— Aceasta este usor, a raspuns înțeleptul pustnic. Se vede foarte curând. Isihie cel Batrân foloseste o imagine foarte frumoasa. Precum mâncarea otravitoare ce intra în stomac si îl deranjeaza si produce durere iese când luam o doctorie, si stomacul este eliberat si simte usurare, la fel se întâmpla cu viata duhovniceasca. Când omul accepta gândurile rele si mai târziu, le traieste amaraciunea si greutatea, „varsa cu usurinta si arunca afara gândurile rele” prin rugaciunea lui Iisus, dându-si seama de curatirea ce are loc. Mai mult decât atât, omul rugaciunii devine constient de curatire, pentru ca ranile dinlauntrul sau, cauzate de patimi, înceteaza sa mai sângereze. În Evanghelia dupa Luca citim despre femeia ce avea o scurgere de sânge ca „apropiindu-se pe la spate, s-a atins de poala hainei lui si îndata s-a oprit curgerea sângelui ei” (Luca 8, 44). Când cineva se apropie de Iisus Hristos, el este vindecata imediat – „îndata s-a oprit curgerea sângelui”: sângele patimilor înceteaza sa mai curga. Vreau sa spun ca imagini, întâmplari sau persoane ce obisnuiau sa ne tulbure, acum înceteaza de a ne mai supara. Cu alte cuvinte, atunci când ne tulbura diferite persoane sau lucruri, este clar ca suntem raniti de atacurile diavolului. Înlauntrul nostru zace rautatea. Însa nevoitorul, fiind curatit cu ajutorul rugaciunii lui Iisus vede toti oamenii si toate lucrurile ca si fapturi ale lui Dumnezeu. El vede mai ales persoanele omenesti, ca imagini ale unui Dumnezeu plin de dragoste. Fiind îmbracat în harul lui Hristos îi vede si pe ceilalti îmbracati în acelasi har, chiar daca acestia sunt goi. Pe când cel lipsit de harul dumnezeiesc, îi vede chiar si pe cei îmbracati ca si cum ar fi goi. As vrea sa-ti citesc aici din imnele Sfântului Simeon Noul Teolog.

— Cu adevarat este Teolog. Am citit câteva din scrierile sale si am fost foarte miscat.

— Te îndemn sa-i citesti toate lucrarile pentru ca vei fi în stare, în acest fel, sa prinzi gustul teologiei mistice, calea apofatica a experientei ascetice. Deci, Parintele vazator de Dumnezeu zice: „Asa s-a întâmplat si acum, în timpurile din urma cu Sfântul Simeon Evlaviosul, Studitul.

Acesta nu s-a rusinat de madularele nici unui om. Nu s-a rusinat nici sa le vada pe ale cuiva goale, nici sa fie vazut gol. Caci avea pe Hristos întreg si era El însusi Hristos întreg si toate madularele sale si madularele oricarui altul, pe toate la un loc si pe fiecare în parte, el le privea pururea ca pe Hristos. El ramânea neclintit, netulburat si nepatimitor, ca fiind întreg Hristos însusi si vazând ca Hristos în toti cei ce s-au botezat si au îmbracat pe Hristos întreg.

Dar daca tu esti gol si trupul tau atinge alt trup, acesta îți rascoleste pofta de femeie, ca un asin sau cal, pentru ca îndraznesti sa banuiesti pe sfânt si hulesti pe

Hristos, care s-a unit cu noi si a daruit nepatimirea slujitorilor sai sfinti?”

Dupa cum vezi, a continuat el, omul nepatimitor, cel curatit prin rugaciunea lui Iisus nu cade în ispita, orice ar vedea, învingând în acelasi timp pe diavol. Acesta este unul din roadele rugaciunii lui Iisus. Lucratorul rugaciunii lui Iisus recunoaste vrajmasul si capcanele lui si îl alunga cu usurinta din suflet. El înțelege si pregatirea diavolului pentru razboi si actioneaza la timp. Vede cum sagetile diavolului îi tintesc sufletul si cum, înainte ca ele sa-l atinga, sunt distruse. Sfântul Diadoh spune ca atunci când sagetile ajung la suprafata inimii, ele sunt distruse, deoarece înlauntru este harul lui Hristos. Ba mai mult, asa cum am spus si mai înainte, este împlinita întregirea persoanei. Minte, dorinta si vointa sunt unite si împreunate în Dumnezeu.

— Curatirea si nepatimirea sunt daruri mari! am exclamat.

— Da, într-adevar, nepatimirea este un dar al harului. Nepatimirea presupune curatire si dragoste si chiar mai mult, acopera dragostea. Si aici ne ajuta Sfântul Simeon. El foloseste o imagine luata din natura. Într-o noapte senina vedem luna stralucind pe cer în cea mai curata lumina si având un cerc stralucitor în jurul ei.

Sfântul Simeon foloseste aceasta imagine pentru a ne arata omul curatit si nepatimitor. Trupurile sfintilor sunt cerul. Inima lor purtatoare de Dumnezeu, asemeni lunii. Dragostea sfânta este „lumina atotputernica si atotsavârsitoare” ce umple inima în fiecare zi, potrivit curatiei fiecaruia, venind apoi un timp când inima este plina de aceasta lumina stralucitoare si ajunge asemeni lunii pline. Dar aceasta lumina nu scade, cum o face lumina lunii. „Ramâne întotdeauna stralucitoare prin stradania si prin faptele bune ale sfintilor”. Nepatimirea este cercul ce înconjoara inima atotstralucitoare, o acopera si o pastreaza nebiruita fata de atacurile furioase ale diavolului. „O apara din toate partile si o pazeste si o tine nevatamata de orice gând rau si o renaste neatinsa de vreun rau si eliberata de toti vrajmasii; dar nu numai atât, ci o face de neatins de catre vrajmasi”.

Desi nepatimirea este absolut necesara, ea nu este darul cel mai presus al rugaciunii lui Iisus si nici dobândirea tuturor darurilor. De aici încolo începe urcusul spre Dumnezeu. Sfântii Parinti descriu acest urcus duhovnicesc spre îndumnezeire în trei cuvinte: curatire, lumina, desavârsire. Îți voi da doua exemple din Sfânta Scriptura ca sa înțelegi mai bine: urcusul lui Moise pe Muntele Sinai pentru a primi Legea si drumul poporului lui Israel spre Tara Fagaduintei. Primul este descris de Sfântul Grigorie de Nyssa iar al doilea de Sfântul Maxim Marturisitorul.

— Parintii ma inspira întotdeauna. Talmacesc cuvântul lui Dumnezeu fara putinta de tagada, de aceea întotdeauna vreau sa aud talmacirea lor.

— Evreii si-au spalat întâi hainele si apoi s-au curatit potrivit poruncii Domnului: „Pogoara-te de graieste poporului sa se tina curat astazi si mâine si sa-si spele hainele, ca sa fie gata pentru poimâine”. Apoi, a treia zi, tot poporul a auzit glasuri si „sunet de trâmbite foarte puternic” si au vazut tunete, fulgere si un nor gros pe munte. „Iar muntele Sinai fumega tot”. Poporul a mers la poalele Muntelui, unde a primit tablele legii (Iesire 19, 10-18). Sfântul Grigorie de Nyssa arata ca

singura cale spre cunoasterea dumnezeiasca este curatirea trupului si a sufletului. Cel ce va urca trebuie sa fie, pe cât este cu putinta, curat si fara pata, si în suflet si în trup. Potrivit poruncii dumnezeiesti, trebuie sa-si spele si hainele – nu atât cele materiale pentru ca ele nu sunt un obstacol pentru cei ce vor sa fie îndumnezeiti – ci mai degraba „înfatisarea purtarilor acestei vieti” adica de lucrarile noastre ce ne învelesc precum o haina. De asemenea trebuie sa se îndeparteze si de fiarele necugetatoare, cu alte cuvinte trebuie sa învinga orice cunoastere ce vine prin simturi. Trebuie sa fie curatit de orice lucrare aducatoare de placere si nerationala, sa-si curateasca mintea si sa fie despartit chiar si de tovarasa lui obisnuita – simtirea – si în acest fel fiind pregatit, lasa-l sa îndrazneasca sa se apropie de muntele cu nor des deasupra lui. Însa, doarece muntele nu poate fi atins de popor, numai Moise – adica cel ce a fost chemat de Dumnezeu sa urce – sa înceapa. De aceea, parinte, dupa cum se vede aici, mai întâi este curatirea si apoi urmeaza urcusul spre vederea dumnezeiasca. Asadar cele mai mari daruri sunt primite dupa curatire, care este conditia de capatâi pentru câstigarea lor.

Da-mi voie sa-ti amintesc, a continuat pustnicul vazator-de-Dumnezeu, de cel de-al doilea exemplu. Sfântul Maxim Marturisorul scrie ca sunt trei trepte ale urcusului mistic spre Dumnezeu: filosofia practica, care este si negativa (curatirea de patimi) si pozitiva (câstigarea virtutilor); theoria – vederea fireasca, când mintea curatita contempla întreaga zidire (adica esenta lucrurilor create), înțelege sensul duhovnicesc al Scripturilor, îl vede pe Dumnezeu si se roaga Lui. Apoi urmeaza al treilea si ultimul stadiu: teologia mistica ce-L uneste pe Dumnezeu cu cel ce lupta, cu cel credincios. Aceste trei trepte pot fi vazute în drumul poporului lui Israel. Ei au fost întâi eliberati de sclavia Egiptului si au trecut Marea Rosie, unde puterea egipteana a fost învinsa. Apoi au venit în pustie unde au primit darurile dragostei dumnezeiesti, aratate în felurite chipuri: (mana, apa, norul stralucitor, legea, biurinta împotriva vrajmasilor) si au intrat în tara fagaduita dupa multi ani de lupta. În acelasi fel, atletul rugaciunii lui Iisus „este mai întâi scos din robia patimilor” (filosofia practica), intra în pustia nepatimirii (theoria – vederea naturala, fireasca) unde primeste darurile iubirii lui Dumnezeu. În cel din urma, dupa o lupta eroica el se face vrednic de pamântul fagaduit (teologia mistica), adica se face vrednic de unirea desavârsita cu Dumnezeu si de bucuria vesnica, ce este traita în vederea Luminii necreate. Aceste trei stadii nu sunt despartite clar, asa ne învata de-Dumnezeu-purtatorii Parinti. Când atingem theoria – vederea naturala si teologia mistica, nu înseamna ca renuntam la nevointa si la strapungerea inimii, adica la filosofia practica. Cu cât o persoana creste mai mult duhovnicesc, cu atât lupta sa nu piarda mila care a primit-o. Parintii ne sfatuiesc ca atunci când suntem vrednici de vederile dumnezeiesti, sa fim mai silitori în a ne arata dragostea si nevointa noastra, „astfel ca pastrând netulburata partea patimasa, vei trai lumina nestinsa a sufletului”. Este necesar ca omul sa porneasca cu frica pe cararea sa duhovniceasca. La început, ar trebui sa-i fie frica de iad, de pedeapsa (frica începatorilor) si apoi frica sa nu cumva sa piarda harul si sa cada (frica desavârsita), „cu frica si cutremur lucrati mântuirea voastra” (Filipeni 2, 12), spune Sfântul Apostol Pavel

— Spune-mi, Gheron, care sunt darurile pe care atletul rugaciunii lui Iisus le primeste dupa curatire si înainte sa se bucure de unirea desavârsita cu Dumnezeu? Descrie-mi te rog, în continuare celelalte fructe ale rugaciunii lui Iisus.

— Calugarul ce se nevoieste simte mângâierea dumnezeiasca. Simte prezenta lui Hristos, ce împrastie „dulceata linistirii”, pace netulburata, smerenie adâncă si dragoste nesaturata pentru toti. Mângâierea prezentei dumnezeiesti nu poate fi comparata cu nimic omenesc. Am cunoscut un nevoitor ce s-a îmbolnavit si s-a dus la spital sa se vindece. La capatâiul lui au venit cei mai buni doctori, pentru ca îl respectau si voiau sa-l aline. S-a refacut, bineînteles, multumita doctorilor si s-a întors la chilia lui. Însa dupa scurt timp a urmat o revenire a bolii, despre care fratii nu si-au dat seama, acela traind retras. A patimit mult, dar a simtit o asemenea mângâiere de la Dumnezeu, incomparabila cu grija sincera si iubitoare a doctorilor sau cu actiunea folositoare a medicamentelor. Odihna ce o simtea nu avea nici un termen de comparatie pamântesc. De aceea unii pustnici evita cu insistenta mângâierea oamenilor (lucru de neînteles pentru cei din lume), pentru a putea simti dulceata covârsitoare si bucuria nesatioasa a mângâierii dumnezeiesti.

— Acesta este un rod minunat al rugaciunii mintii, am spus. Continua parinte.

— Omul primeste har si în suferintele pe care i le aduc ceilalti oameni. Se înalta spre cerul azuriu si plin de slava al vietii duhovnicesti, unde rautatile oamenilor lumesti nu-l pot atinge. Nu doar ca nu este afectat, dar nici nu observa. Asa cum nu poti doborî sau lovi cu pietre un avion, tot asa se întâmpla si cu un astfel de om. Nu este durere cauzata de defaimare, nedreptatire, dispret, învinuire, ci doar durere provocata de caderea unui frate. Dar chiar daca îl supara ceva, el stie cum sa îndrepte aceasta suparare. Un astfel de exemplu e povestit în Pateric: „A venit unul din batrâni la Avva Ahila si l-a vazut pe el scuipând sânge din gura lui si l-a întrebat: ce este aceasta parinte? Raspuns-a batrânul: este cuvântul fratelui care m-a mâhnit si m-a silit sa nu-l vestesc lui si m-am rugat lui Dumnezeu ca sa-l ridice de la mine. Si s-a facut cuvântul lui ca sângele în gura mea si l-am scuipat jos si m-am linistit si mâhniciumea am uitat-o”.

— Aceasta înseamna, într-adevar, iubire desavârsita pentru fratele, iubire care iarta totul. Nici macar nu vrea sa-si aminteasca. Atinge deja desavârsirea.

— Bineînteles. Si aceasta este dobândita prin rugaciunea lui Iisus. Aceasta iubire este rezultatul trairii unirii întregii firi omenesti. Si acesta este un rod minunat al rugaciunii lui Iisus. Nu numai omul însusi este împlinit ci este simtita si unitatea întregii firi omenesti.

Stii, parinte, a continuat pustnicul, ca unitatea naturii umane a fost rupta imediat dupa caderea lui Adam. Dupa crearea lui Adam, Dumnezeu a facut-o pe Eva din coasta sa. facerea Evei a adus bucurie lui Adam si a simtit-o ca a lui (din trupul sau) si astfel a spus: „Iata aceasta-i os din oasele mele si carne din carnea mea...” (Facerea 2, 23). Dupa caderea lui, când l-a întrebat Dumnezeu – Adam a spus: „Femeia care mi-ai dat-o sa fie cu mine, aceea mi-a dat din pom si am mâncat” (Facerea 3, 12). Înainte de cadere, Eva era „os” din oasele lui pentru ca dupa cadere ea sa devina „femeia” pe care i-a dat-o Dumnezeu! Este vadita aici

ruptura naturii umane dupa pacat, asa cum se poate vedea mai târziu si la copiii lui Adam, în toata istoria lui Israel si în toata istoria omenirii. Acest lucru este normal, deoarece omul înstrăinându-se de Dumnezeu, s-a înstrăinat de el însusi si s-a despartit de ceilalti oameni. Aceasta a constituit înstrăinarea si înrobirea desavârsita. Restaurarea naturii umane a fost împlinita „în Hristos”. El „si-a întins palmele si a unit ceea ce era mai înainte despartit” si asa a dat putere fiecaruia dintre noi, dupa ce ne-am unit cu el, sa traim unitatea firii omenesti.

Asa nevoitorul dobândește mare iubire pentru Hristos prin rugaciunea lui Iisus si prin aceasta iubire este unit cu El. Este firesc, de aceea, pentru el sa iubeasca tot ceea ce iubeste Dumnezeu si sa doreasca orice doreste El. Dumnezeu „voieste ca toti oamenii sa se mântuiasca si la cunostinta adevarului sa vina” (1 Timotei 2, 4).

Aceasta o doreste si atletul rugaciunii. El este zguduit de raul ce exista în lume si sufera peste masura pentru pierzania si nestiinta fratilor sai. Pentru ca pacatul are întotdeauna dimensiuni cosmice si afecteaza întreaga lume, este firesc ca cel ce se roaga sa traiasca întreaga tragedie a umanitatii si sa sufere profund pentru ea. Traieste zbuciumul Domnului din Gradina Ghetsimani. Atinge astfel un punct unde înceteaza sa se roage pentru el însusi si se roaga necontenit pentru ceilalti, sa ajunga la cunoasterea lui Dumnezeu. Curatirea de patimi, dobândirea harului dumnezeiesc datator de viata si a rugaciunii pentru ceilalti – care este rezultatul traiirii unitatii firii omenesti în Iisus Hristos – este cea mai mare lucrare. Astfel au înțeles Parintii slujirea aproapelui: ca o lupta pentru reînnoirea fiintei umane si a reîntregirii firii. Fiecare persoana ce este curatita devine o parte valoroasa a societatii, caci suntem toti madulare ale binecuvântatului trup al lui Hristos. Putem vedea acest lucru întruchipat în persoana Maicii Domnului. Fiind „plina de har”, a dat mai departe, împodobind întreaga natura umana. Curata si „plina de har”, ea se roaga pentru întreaga lume. Si astfel putem spune ca Maica Domnului împlineste cea mai mare slujire si aduce foloase întregii firi omenesti. A pastrat o vreme tacere si apoi a continuat.

- Totusi nevoitorul simte unitatea întregii firi.
- Ce vrei sa spui?
- El este recunoscut de întreaga natura.

Înainte de cadere, Adam era Regele întregii zidiri, si toate animalele îi recunosteau aceasta demnitate. Însa dupa cadere aceasta legatura a fost rupta si a fost stearsa recunoasterea omului ca rege al fapturii. Asculta cum tâlcuieste aceasta Nicolae Cabasila. Omul, spune el, este creat dupa chipul lui Dumnezeu.

În Adam chipul lui Dumnezeu a fost oglinda curata prin care Lumina lui Dumnezeu se rasfrângea asupra lumii. Atâta timp cât oglinda a ramas nespata, întreaga natura a fost luminata. Dar, dupa ce ea a fost spata si zdrobita, un întuneric adânc s-a lasat peste toate fapturile. Întreaga firea s-a razvratit atunci împotriva omului nemaicunoscându-l, nici mai voind sa-i daruiasca roadele sale.

Asa, omul a ajuns sa-si duca zilele cu chin si munca. Animalele se feresc de el, ba uneori îi sunt chiar vrajmase. Dar atunci când omul primeste harul lui Hristos, toate puterile sufletului se întregesc, făcându-se dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu. Devine astfel oglinda, linatorul ce revarsa stralucirea harului

dumnezeiesc chiar si peste firea nerationala. Acum animalele îl recunosc, i se supun si îl cinstesc. Se cunosc multe cazuri în care vreun pustnic traieste în tovarasia animalelor salbatice, pe care le hraneste, iar ele în schimb îl slujesc. Dobândind astfel harul dumnezeiesc prin rugaciunea lui Iisus, el devine din nou rege al firii, ba chiar mai mult, se ridica la o stare mai înalta decât cea din care a cazut Adam. Potrivit învataturii Sfintilor Parinti, Adam a fost facut dupa chipul lui Dumnezeu, iar prin ascultare trebuia sa ajunga la asemanarea Lui. Era la stadiul iluminarii mintii si trebuia sa ajunga la îndumnezeire (theosis). Pe când nevoitorul ajunge la „asemanarea cu Dumnezeu”, adica la îndumnezeire, pe cât îi este cu putinta, prin harul dumnezeiesc, fara a patrunde însa Firea Dumnezeiasca. Se împartasese doar de energiile necreate ale lui Dumnezeu. Îti voi da o pilda a acestei recunoasteri venite din partea naturii. Când pururea pomenitul meu Gheron spunea rugaciunea lui Iisus, pasarile veneau la fereastra chiliei lui ciocanindu-i în geam. S-ar putea crede ca aceasta era actiunea diavolului, pentru a-l distra de la rugaciune. Dar, de fapt, pasarile erau atrase de rugaciunea lui Gheron!

— Gheron, m-ai calauzit pe cararea desavârsirii pâna la finalul vietii duhovnicesti. Asadar omul este capabil sa devina rege... A zâmbit cu sfiala.

— Exista stadii chiar mai înalte. Dupa o lupta grea, cum am spus mai înainte, este posibil pentru nevoitor sa înainteze pâna la extaz, si sa intre în Noul Ierusalim, noua tara a fagaduintei. Mintea este rapita în extaz, si contempla Lumina necreată. La vecernia Schimbării la Fata cântam: „Când apostolii alesi au privit la munte potopul covârsitor al Luminei Tale, Hristoase, cel fara de început, si dumnezeirea Ta de care nici un om nu se poate apropia, au fost rapiti de vederea dumnezeiasca”. Extazul si vederea lui Dumnezeu (theoria) sunt legate. Când spunem extaz, nu înțelegem ceva static, ci ne referim la prezenta dumnezeiasca si la miscare spirituala. Nu este nelucrare si moarte, ci viata în Dumnezeu. Parintii spun ca atunci când omul este rapit în Lumina dumnezeiasca, în timpul rugaciunii lui Iisus, el înceteaza sa se roage cu buzele. Gura si limba ramân tacute, inima este si ea tacuta. Atunci atletul, se desfata de vederea (theoria) luminii taborice. Primeste energia necreată a lui Dumnezeu. Este aceeași Lumina de pe muntele Tabor, pe care au vazut-o Apostolii, este Împaratia lui Dumnezeu – vesnicia. Dupa Sfântul Grigorie Palama, Lumina este „frumusetea veacului viitor”, „substanta binelui ce va sa fie”, „cea mai desavârsita vedere a lui Dumnezeu”, „mâncarea dumnezeiasca”. Acei ce se fac vrednici de a vedea Lumina necreată sunt Profetii Noului Testament. Caci asa cum Profetii Vechiului Testament au razbit timpul si au putut vedea întruparea lui Hristos, prima venire, la fel cei ce contempla Lumina întrec timpul si vad slava lui Hristos în Împaratia Cerurilor. A tacut o vreme, respirând adânc. Apoi a continuat:

— Lumina dumnezeiasca îi stapânește întreaga fiinta. Chiar si coliba îi stralucește de prezenta lui Hristos si el se bucura de aceasta „betie treaza”. Priveste la Dumnezeu nevazut. „Dumnezeu este Lumina si vederea Lui este Lumina” spune Sfântul Simeon Noul Teolog. Monahul vede Lumina dumnezeiasca în acel moment si aceasta este o „vedere placuta si sfânta”, potrivit „aparatorului teologilor”, Sfântul Grigorie Palama. Macarie Hrysokephalos descrie si el aceasta vedere: „Ce este mai frumos decât sa fi în comuniune tainica cu Hristos? Ce este

mai scump decât slava Lui dumnezeiasca? Nu este nimic mai dulce decât lumina aceasta, prin care fiecare ceata purtatoare de lumina a îngerilor sau a oamenilor este luminata; nimic nu este mai iubitor decât aceasta viața în care trăim cu toții și în care ne mișcăm și ne purtăm ființa; nimic nu este mai dulce decât frumusețea vesnic-întrupată; nimic nu este mai desfatator decât bucuria vesnică; nimic nu este mai scump decât veselia nesfârșită, marea plină de demnitate și Fericirea nemăsurată”. Cu alte cuvinte, desfatarea și bucuria sunt nesfârșite. Aceste stări sunt într-adevăr prea înalte pentru a putea fi zugrăvite în cuvinte. Asculta cum descrie Sfântul Simeon Noul Teolog.

Lua în mână una din cărți și începu să citească.

„Sunt așezat pe pat, fiind în afara lumii
și fiind în mijlocul chiliei mele,
văd pe Cel ce e în afara lumii, căruia Îi și vorbesc,
ba îndrăznesc să spun,
Îl și iubesc și Acela mă iubeste.
Mănânc, dar mă hrănesc bine numai cu această contemplație.
Și unit cu El, depășesc cerurile.
Și acesta o știi că un fapt adevărat și sigur.
Dar unde e trupul atunci nu știi.
Știi că pogoara Cel ce e nevăzut.
Știi că Cel ce e despartit de toată zidirea
mă ia înăuntrul Lui, și mă ascunde în brațele Lui,
și mă aflu atunci în afara întregii lumi.
Iar eu iarăși, cel muritor și mic în lume,
Privesc în mine întreg pe Facătorul lumii,
și știi că nu voi muri, aflându-mă înăuntrul vieții.
Și am toată viața răsărind înăuntrul meu”.

Gheron citea pasajul cu mult dor. Glasul îi tremura, ochii îi scânteiau, iar fața îi strălucea de o bucurie inexplicabilă. Vocea lui tremurătoare, încântarea lui duhovnicească mi-au adus lacrimi în ochi.

— Astfel chiar și fața îi strălucește, a continuat el, de prezenta dumnezeiască. Intra, asemeni lui Moise în întinericul dumnezeiesc al necunoașterii, în „întinericul strălucitor” și ajunge la „cunoștința trainică” și la „teologia negraită”. S-a oprit din nou pentru o clipă. Eu așteptam aproape în extaz, pur și simplu cu rasuflarea tăiată.

— Chiar și trupul simte dulceața acestei Lumini și în timpul acestor momente se „schimbă”.

— Ce înseamnă aceasta?

— „Că trupul participă în harul ce lucrează în minte, este îndreptat spre el și primește cunoștința tainei inefabile al sufletului” (Sf. Grigorie Palama). Apoi trupul „devine în mod ciudat vesnic bine dispus și entuziast”, adică, simte o căldură neobisnuită ce este rezultatul vederii Luminii. Este asemeni lumânării, care imediat ce este aprinsă, întregul ei corp (ceara) devine dintr-o dată cald și luminos.

— Permite-mi, te rog, o întrebare. Desi s-ar putea sa fie aproape o hula, totusi am sa ti-o pun. Aceasta „schimbare” a trupului este o realitate sau doar imaginatie? Nu este cumva o caldura imaginata?

— Nu, parinte, nu este. Aceasta „schimbare” este reala. Trupul participa la toate starile sufletului. Trupul în sine nu este rau, ci mai degraba pornirea carnii, care se întâmpla atunci când trupul este stapânit de diavol. Mai mult decât atât, vederea Luminii este o vedere a ochilor firesti ce au fost schimbati si întariti de Duhul Sfânt devenind astfel capabili sa vada Lumina necreată. Exista multe exemple în Sfânta Scriptura unde se arata ca harul lui Dumnezeu, prin suflet se raspândește si în trup, acesta simtind actiunea harului dator de viata.

— Ai putea sa-mi spui unele dintre ele?

— Exista multe versete în psalmii lui David care exprima acest lucru: „inima mea si trupul meu s-au bucurat de Dumnezeu cel viu”(Psalm 83, 2), „în El a nadajduit inima mea si m-a ajutat. Si a înflorit trupul meu” (Psalm 27, 9-10). De asemenea în Psalmul 118 „Cât sunt de dulci limbii mele, cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!”(Psalm 118, 103) Avem si pilda lui Moise. Când el a coborât de pe Muntele Sinai cu cele zece porunci fata îi stralucea, caci vorbise cu Dumnezeu. „Iar când se pogora Moise din Muntele Sinai, având în mâini cele doua table ale legii, el nu stia ca fata sa stralucea, pentru ca graise Dumnezeu cu el. Deci Aaron si toti fiii lui Israel, vazând pe Moise ca are fata stralucitoare, s-au temut sa se apropie de el” (Iesire 34, 29-30). Acelasi lucru se vede si în cazul arhidiaconului Stefan: „Si atintindu-si ochii asupra lui, toti cei ce sedeau în sinedriu au vazut fata lui ca o fata de înger” (Faptele Apostolilor 6, 15). Sfântul Grigorie Palama crede ca sudoarea Domului nostru Iisus Hristos, din timpul rugaciunii în gradina Ghetsimani, arata „patimirea simtita în trupul Sau datorita rugaciunii înflacarate catre Dumnezeu”.

— Iarta-ma, parinte, pentru ca te-am obosit cu întrebările mele prostesti si lumesti. Noi, oamenii din lume, nu putem înțelege...

Da-mi însa voie sa-ti mai pun înca o întrebare. Exista în zilele noastre monahi care vad Lumina necreată si traiesc aceasta „schimbare” când se roaga? A zâmbit si a spus:

— Doar daca Duhul Sfânt ar înceta sa lucreze în Biserica, numai atunci „vazatorii Luminii necreate” vor înceta sa existe. Sfântul Munte adaposteste comori mari, si aceia care lupta împotriva lui în orice fel, sunt vrajmasi ai lui Dumnezeu. În vremea Sfântului Atanasie cel Mare unii puneau la îndoiala dumnezeirea lui Hristos. În vremea Sfântului Grigorie Palama ei se îndoiau de dumnezeirea energiilor necreate. În timpurile noastre, cadem aproape în acelasi pacat. Ne îndoim de existenta oamenilor îndumnezeiti, care vad Lumina dumnezeiasca. Azi, ei sunt monahi sfintiti – dumnezei prin har. Continuarea vietii pe pamânt este datorata acestor nevoitori îndumnezeiti. Ei lumineaza lumea noastra, întunecata de pacat.

— Permite-mi înca o întrebare, poate indiscreta. Tu ai vazut Lumina, Gheron?

.....

Sa-mi permita cititorul sa nu descriu scena miscatoare ce a urmat si nici ceea ce s-a spus. Vreau sa o pastrez într-o mantie de tacere. Nadajduiesc ca voi fi iertat.

Dupa o lunga pauza, învaluita în tacere, am fost destul de nesimtitor încât sa tulbur înca o data tacerea pustnicului. Dar a trebuit sa o fac. Mai ramasesera doar putine ceasuri si trebuia sa aflu cât mai mult. Am vrut sa câstig cât mai mult cu putinta de pe urma vizitei mele la parintele vazator-de-Dumnezeu.

— Parinte, îmi cer din nou iertare. Dupa cum ai spus, chiar si în zilele noastre, exista calugari la Sfântul Munte care contempla Lumina necreată. Îmi dau seama ca un calugar poate ajunge la vederea ei de multe ori. Dar are ea întotdeauna aceeasi stralucire?

— Putem sa spunem ca exista lumina duhovniceasca si lumina pe care omul o vede cu ochii sai firesti, dupa ce acestia au fost transformati si întariti pentru a o putea vedea. Lumina duhovniceasca sunt poruncile, si o primeste cel ce le pastreaza pe acestea din urma. „Facile picioarelor mele este legea Ta si lumina cararilor mele” (Psalm 118, 105). Poruncile lui Hristos sunt „cuvintele vietii vesnice” iar nu percepte morale exterioare. De asemenea virtutile, care sunt împliniri în lupta noastra de a pazi poruncile lui Hristos, sunt torte.

Credinta este lumina, la fel este nadejdea si dragostea. Dumnezeu este lumina adevarata si „Lumina lumii” (Ioan 8, 12). Dar numele lui Dumnezeu este dragoste. „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4, 8). De aceea spunem ca dragostea este lumina cea mai stralucitoare dintre toate virtutile. Pocainta, si ea este lumina ce straluceste în sufletul omului si îl calauzeste spre cel de-al doilea botez, unde ochii sunt curatiti de albeata duhovniceasca. Toti crestinii care duc lupta cea buna, dar mai ales acei ce urmeaza calea curatirii de patimi, se bucura de aceasta lumina, bineînteles potrivit masurii luptei lor. Sfântul Grigorie Teologul spune ca „unde exista curatie, acolo exista lumina, pentru ca fara prima, a doua nu este daruita”. Cu alte cuvinte, spune ceea ce spune si Sfântul Simeon Noul Teolog: daca omul nu vede Lumina în aceasta viata, nu o va vedea nici în cea viitoare.

Uneori, a continuat el, datorita curatiei si luptei lor, si multumita darului lui Dumnezeu, unii oameni ajung vrednici sa vada Lumina cu ochii lor firesti, ochi ce au fost transformati de harul dumnezeiesc asemeni ochilor celor trei ucenici pe muntele Tabor. Dar chiar si aici poate fi observata o gradatie. Când vad Lumina pentru prima data, o contempla ca o „Lumina mareata” care face ca totul înlauntrul lor sa salte de bucurie. Pe când de fapt, este o lumina slaba. Dar ei o vad, cum am spus, ca o „Lumina mareata” în comparatie cu întunericul cu care erau obisnuiti. Traiesc acum ceva ce n-au mai trait înainte. La a doua aparitie însa, lumina devine mai puternica, dar omul s-a obisnuit deja cu vederea... Însa, cu cât mai mult se apropie de Fiinta Dumnezeiasca, cu atât își da seama de neputinta de a înțelege natura Sa, si aceasta este ceea ce Parintii numesc „întunericul stralucitor”.

— Multe lucruri nu le-am înțeles.

— Te voi ajuta sa înțelegi explicându-ti pilda vazatorului-de-Dumnezeu Moise asa cum o tâlcuieste Sfântul Grigorie de Nyssa.

Moise a vazut Lumina, pentru prima data, pe muntele Horeb sub forma unui tufis arzând, atunci când Dumnezeu l-a chemat sa calauzeasca poporul spre tara fagaduita. A doua oara, el este chemat de Dumnezeu sa patrunda în întunericul

dumnezeiesc si sa-L întâlneasca acolo. Întâi a fost Lumina si apoi întunericul dumnezeiesc. Si Sfântul Grigorie arata ca omul vede la început Lumina pentru deoarece obisnuia sa traiasca în întuneric. Pe masura ce trece timpul, cu cât se apropie mai mult de Fiinta Divina cu atât el „primește nevăzut” întunericul dumnezeiesc, „neputinta de a vedea Fiinta lui Dumnezeu”. Îți voi citi întregul fragment: „Dar ce înseamna intrarea lui Moise în întuneric si vederea lui Dumnezeu în acesta? Ceea ce istoriseste acum pare oarecum contrar primei aratari a lui Dumnezeu. Caci atunci, Dumnezeu S-a aratat în lumina, iar acum în întuneric. Dar nici acest lucru nu-l socotesc abatându-se din sirul celor tâlcuite de noi dupa înțelesul lor mai înalt. Caci cuvântul ne învata prin acestea ca cunoasterea dreptei credinte se arata mai întâi lumina celor ce o primesc. Pentru ca ceea ce se cugeta contrar dreptei credinte e întuneric; iar alungarea întunericului se face prin împartasirea de lumina. Dar mintea înaintând si printr-o luare-aminte din ce în ce mai mare si mai desavârsita, ajungând la înțelegerea adevaratei cunoasteri, cu cât se apropie mai mult de vedere (contemplare), cu atât vede mai mult ca firea dumnezeiasca este de nevăzut (de necontemplat, de neînțeles). Parasind deci tot ce se vede, nu numai câte le cuprinde cu simturile, ci si pe cele câte socoteste mintea ca le vede (le înțelege), înainteaza mereu spre cele dinauntru prin multa straduinta de a înțelege, la ceea ce este de nevăzut si de neînțeles, acolo vede pe Dumnezeu. Caci în aceasta consta adevarata cunoastere a Celui cautat: ca a-L cunoaste sta chiar în faptul de a nu-L cunoaste. Pentru ca Cel cautat este mai presus de orice cunoastere, înconjurat din toate partile de necuprinsul Lui, ca de întuneric”.

Aceasta se întâmpla de obicei. Omul porneste de la vederea unei Lumini slabe (mici) la vederea unei Lumini mai stralucitoare (mai mare) pâna ajunge în „întunericul stralucitor” cum îl descrie Sfântul Grigorie. Dar noi trebuie sa cunoastem învatatura Parintilor despre vederea „întunericului dumnezeiesc stralucitor” pentru a înțelege, din punct de vedere ortodox, ceea ce s-a spus mai înainte. Potrivit Sfintilor Parinti, Dumnezeu apare întotdeauna ca Lumina si niciodata ca întuneric. Dar când, mintea nevoitorului vazator-de-Dumnezeu, în timpul „vederii”, vrea sa ajunga la însasi Fiinta Divina, întâlnește nepatrunsul, stralucitorul întuneric dumnezeiesc. Întunericul dumnezeiesc, astfel, nu este aparitia lui Dumnezeu ca întuneric, ci neputinta omului de a vedea Fiinta lui Dumnezeu, care este „Lumina cea neapropiata”. „Întunericul dumnezeiesc” asadar este Lumina, dar Lumina nevăzuta si de neapropiat pentru om. Dumnezeu este Lumina. El a spus „Eu sunt Lumina lumii” (Ioan 8, 12), iar nu „întunericul lumii”. Potrivit Sfântului Dionisie Areopagitul „întunericul dumnezeiesc este lumina neapropiata în care se spune ca locuieste Dumnezeu. Si fiindca este nevăzuta, ca una ce întrece putinta vederii, si tot ea e neapropiata pentru revarsarea de lumina covârsitoare mai presus de fiinta, în el ajunge tot cel ce s-a învrednicit sa cunoasca si sa vada pe Dumnezeu, prin însusi faptul ca nu-l vede, nici nu-l cunoaste”. În acest sens spunem deci ca întunericul dumnezeiesc este dincolo de lumina. Dar de multe ori, Sfintii Parinti vorbesc despre intrarea în întunericul dumnezeiesc si privirea stralucirii lui, asa cum face de pilda, Sfântul Grigorie de Nyssa, atunci când vorbeste despre fratele sau, Sfântul Vasile cel Mare, spunând: „noi stim ca de multe ori el era înlanțul întunericului dumnezeiesc unde este Dumnezeu”. Prin

aceasta nu se înțelege patrunderea în Fiinta Divina, ci superioritatea luminii necreate fata de „lumina cunoasterii naturale”, pentru ca potrivit învățaturii Ortodoxe, oamenii participa la energiile necreate ale lui Dumnezeu, iar nu la Fiinta Sa. Sfântul Pavel scrie: „...Împaratul împaratilor si Domnul domnilor, Cel ce singur are nemurire si locuieste într-o lumina neapropiata; pe Care nu L-a vazut nimeni dintre oameni, nici nu poate sa-L vada” (1 Timotei 6, 15-16). Si, pentru a rezuma, îți spun parintele meu, ca asa cum învata Sfintii Parinti, pentru om stralucitorul întuneric dumnezeiesc este Lumina neapropiata a Fiintei Dumnezeiesti. Chiar si când vorbim despre valoarea vederii întunericului dumnezeiesc, ei nu vor sa arate superioritatea acestuia asupra vederii Luminii necreate, ci vor sa-i arate valoarea în comparatie cu valoarea luminii cunoasterii naturale – cunoasterea intelectului.

— Gheron, as vrea sa-ti mai pun o întrebare. Când omul priveste Lumina, continua sa se roage?

— Nu. Aceasta rugaciune o numim vedere dumnezeiasca. Cel ce se roaga îl priveste pe Hristos si se bucura de prezenta Lui dumnezeiasca. Atunci rugaciunea purcede fara cuvinte. Sfântul Isaac Sirul spune ca, daca rugaciunea este samânta, atunci rapirea în extaz este secerisul rugaciunii. Si precum seceratorii se minuneaza vazând ca o samânta mica rodeste o recolta atât de mare, în acelasi chip sunt si nevoitorii vazatori de Dumnezeu uimiti la vederea „roadelor” rugaciunii lui Iisus. Aceasta rapire este izvorul rugaciunii în timpul caruia, dupa Sfântul Isaac „nu se mai roaga cineva cu rugaciunea, ci iese din sine (ajunge în extaz) în lucrurile neînțelese, aflate mai presus de lumea muritorilor; si în nestiinta ei tace despre toate cele de aici. Aceasta este nestiinta mai presus de cunostinta, de care s-a vorbit”. Aceasta este „tacerea tainei ascunse”, si „linistirea duhului”. Parintii numesc aceasta stare „rugaciune” pentru ca este cel mai mare dar primit în timpul rugaciunii si este daruit Sfintilor, dar omul nu-i cunoaste adevaratul nume. Pentru ca în acel moment înceteaza sa se roage. El este ridicat mai presus de cuvinte si idei. De aceea multi Parinti numesc aceasta stare „dumnezeiasca Sâmbata” sau Sabatul mintii. Cum li s-a dat evreilor porunca sa se odihneasca în ziua Sâmbetei, la fel aceasta stare duhovniceasca, „Sâmbata, este nepatimirea sufletului rational, care prin faptuire a lepadat cu totul semnele pacatului. Sâmbetele înseamna slobozenia sufletului rational, care a lepadat chiar si lucrarea dupa fire a simturilor, prin contemplatia naturala în duh. Sâmbetele Sâmbetelor înseamna odihna duhovniceasca al sufletului rational care-si retrage mintea chiar si de la ratiunile mai dumnezeiesti din lucruri si si-o leaga cu totul numai de Dumnezeu în extazul iubirii, si prin teologia mistica (cunoasterea tainica a lui Dumnezeu) o face cu desavârsire neclintita de la Dumnezeu” (Sf. Maxim Marturisorul). Singurul lucru pe care-l face omul în acel moment este sa plânga. El varsa lacrimi din belsug, nu doar datorita constientizarii pacatului, ca înainte, ci datorita vederii energiei necreate a lui Dumnezeu. Acestea sunt lacrimi de bucurie, de fericire, lacrimi de veselie. Sunt „lacrimi neîndurerate”, „lacrimi recunoscatoare”, „care întaresc si hranesc inima”. Da, sunt lacrimi care umplu ochii facând râuri si siroaie pe fata. Rugatorul este atunci, în extaz. „Fie în trup, fie afara de trup, nu stiu” (2 Corinteni 12, 2)

Suflet si trup sunt inundate de o bucurie imposibil de descris în cuvinte. Sfântul Grigorie Palama, citând un fragment din Sfântul Dionisie Areopagitul spune ca, atunci când iubitorul unirii cu Dumnezeu își elibereaza sufletul de toate legaturile si își uneste mintea cu rugaciunea neîncetata, este ridicat într-un urcus mistic la ceruri si cerceteaza de sus întreaga creatie, în linistire si tacere. „El își uneste mintea cu rugaciunea neîncetata catre Dumnezeu. Prin aceasta, el este rapit, înlantrul sau, si descopera o cale noua si misterioasa de a se înalta la ceruri: ceea ce s-ar putea numi înlantrul nepatruns al tacerii originale. Cu bucurie de nedescris el ramâne tainic rapit, în duh, în adevarata odihna si în tacere, plin de dulceata; si zboara peste toate lucrurile create”. În acest punct, toate lucrurile lumesti devin praf si cenusa, devin gunoi. Nu doar ca nu simte tulburarea patimilor, ci își uita chiar propria-i viata, pentru ca iubirea pentru Dumnezeu este mai dulce decât viata, iar cunoasterea lui Dumnezeu mai dulce decât orice alta cunoastere. „O, vedere sfânta si plina de bucurie!”. „O, vesnicie dumnezeiasca!” O, dumnezeiasca „pace dulce!” „O, iubire dumnezeiasca!”

— Gheron, poti sa te opresti o clipa, te rog? Ma simt foarte obosit si ametit si nu reusesc sa te urmaresc. Nu pot îndura... El veni lângă mine, îmi lua mâna si spuse cu glas miscator:

— Te înțeleg. Dar ai vrut sa continui sa vorbesc. Asa ca am continuat! Îți înțeleg necazul. Si noi, dupa vederea Luminii, ne simțim teribil de obositi, pur si simplu zdrobiti. Când harul ne cerceteaza, e ca si cum ne-ar biciui carnea noastra muritoare. Marturisesc ca de multe ori, dupa Sfânta Liturghie, ma simt sfârșit si am nevoie sa ma odihnesc, numai asa refacându-mi-se puterile mele omenesti. Este la fel ca atunci când, dupa ce calci în picioare iarba, aceasta se ridica putin câte putin de la pamânt, revenindu-si la pozitia ei initiala.

Daca am primi în întregime harul dumnezeiesc, cu siguranta am muri. Însa dragostea lui Dumnezeu se îngrijeste de toate. Am oprit discutia noastra în acest punct pentru a face o pauza. Peste tot se lasase o tacere adâncă. Doar din când în când mai puteai auzi un calugar plivind în gradina, rostind în acelasi timp rugaciunea lui Iisus. Respiram adânc. Inima mea batea de parca voia sa sara afara din piept. Ma cuprinse febra. Ma apropiasem de Sfânta Sfintelor a teologiei mistice – atinsesem ceea era „de neatins pentru cel neinitiat”. Înspre apus ultimele oglindiri ale soarelui se cufundasera în apa si în partea aceea marea parea de aur. O ceata de delfini (un fenomen obisnuit la Muntele Athos), pe cât puteam distinge de unde ma aflam, se juca în apa. Tâsneau si apoi se afundau din nou în apa aurita. Calugarii, m-am gândit, acesti iubitori patimasi ai raiului, sunt asemeni delfinilor. Traiesc raspânditi în apa harului si tâsnesc doar o clipa pentru a ne arata ca exista, ca mai apoi sa se retraga din nou în „vederea” lui Dumnezeu. Sfântul Simeon, locuind înlantrul Luminii necreate a Taborului, binecuvânta „iubitii” lui Dumnezeu:

„Binecuvântati cei îmbracati în lumina
Caci ei poarta vesmânt de nunta.

Mâinile si picioarele lor nu se vor chinui,
nici nu vor fi aruncati în focul vesnic.

Binecuvântati cei ce au aprinsa lumina
în inimile lor, ce o pastreaza nestinsa,
caci cu bucurie vor pleca din viata aceasta,
ei vor întâlni mirele cu torte în mâna
caci el îi calauzeste în odaia de nunta.

Binecuvântati cei ce s-au apropiat de lumina divina,
care au patruns-o si au fost absorbiti de ea,
amestecati în stralucirea ei, pacatul nu mai are putere,
ei nu vor mai varsa lacrimi amare.

Binecuvântat este calugarul, daruind rugaciunile sale lui Dumnezeu,
care Îl vede pe El, si este vazut lângă El,
care se simte afara din timp si spatiu,
caci el este singur în Dumnezeu, necunoscând
daca este sau nu în trup;
el aude cuvinte inexprimabile, ce nu pot fi rostite;
el vede ceea ce ochiul n-a vazut si urechea n-a auzit,
nici n-a patruns în inima omului.

Binecuvântat cel ce a vazut Lumina lumii
adunata în el însusi, caci el l-a zamislit pe Hristos
înlauntrul sau; el va fi numarat ca mama a Sa,

Ca Hristos, în Care nu este minciuna, s-a spus”.

Eu eram lângă un astfel de munte arzând. Eram aproape de un monah ce traise deja, în trup fiind, viata cereasca. Era liniste în jur, cum era liniste si în sufletul meu. Dumnezeu, raiul, sunt dincolo de timp dar sunt de asemenea si în timp, chiar lângă noi. Lângă noi, înlauntrul nostru, împartind timpul si istoria.

— Hai sa oprim discutia, parinte... a rostit. Hai sa ne plimbam o vreme pe afara.

— Nu, nu am spus. Vreau sa mai aud. Ai spus ca rugaciunea lui Iisus este o stiinta, ba mai mult, este stiinta stiintelor. Vreau ca în aceasta seara sa faci din mine un învatat.

VII. Greseli în practicarea rugaciunii lui Iisus si cum sa le facem fata

Ceri prea mult, nimeni nu poate deveni un învatat al rugaciunii lui Iisus decât prin nevointa proprie, decât daca el însusi începe aceasta lucrare. Orice s-ar spune, aceasta este doar o introducere, pentru a-i deschide foamea duhovniceasca. Totusi, pentru a-mi duce pâna la capat gândurile despre rugaciune, ar trebui poate, sa spun câteva lucruri despre cursele si greselile ce pot aparea de-a lungul drumului.

— Într-adevar, ai spus mai înainte ceva, anume ca monahii evita coborârea nemijlocita a mintii în inima prin folosirea diferitelor mijloace, pentru a evita pericolele. Care sunt aceste pericole si greseli?

— Greseala porneste din gândul ca trebuie sa dobândim harul în scurt timp. Exista multi oameni care practica lucrarea sfânta a rugaciunii lui Iisus si vor sa ajunga la stadiul vederii Luminii într-un timp scurt. Si își pierd inima si deznadajduiesc, deoarece acest lucru nu se întâmpla la toti imediat. Nevoitorul trebuie sa-si dea seama ca lupta dureaza multi ani. Dumnezeu nu trece peste vointa noastra, caci suntem persoane si avem vointa libera. Deci nici noi n-ar trebui sa fortam libertatea lui Dumnezeu, deoarece si El este o Persoana. Trebuie sa-L lasam sa vina atunci când crede El de cuviinta, atunci când El vrea. Se opri o clipa.

— O alta greseala este sa dai mare importanta metodelor psihotehnice. Aceste metode, cum sunt inspiratia si expiratia, bataia inimii, sunt doar metode ajutatoare pentru a ne aduna mintea si a o elibera de lucrurile straine naturii sale. Aceste metode nu au o putere miraculoasa, dar ne sunt de folos, caci evita tulburarea mintii. Când mintea este adunata si tinuta cu usurinta înlauntrul ei, atunci toate aceste metode auxiliare sunt netrebuincioase.

— Mai exista si alte greseli?

— Exista.

Atunci când trecem repede de la un stadiu al rugaciunii la altul. Am spus putin mai devreme ca exista diferite stadii de dezvoltare în practicarea rugaciunii lui Iisus si le-am înfatissat în cinci etape. Primul stadiu este rostirea rugaciunii cu buzele. Al doilea este sa pastrezi amintirea lui Iisus în minte si ea va coborî singura în inima. Unii oameni, totusi, trecând peste primul stadiu, încep direct cu al doilea si nu reusesc sa realizeze prea mult. Altii sar de la primul stadiu direct la al treilea, unde înainteaza mai ales prin respiratie.

Acest lucru este foarte periculos, pentru ca, dupa cum am spus mai înainte, inima trupeasca s-ar putea sa sufere si acest lucru poate duce la încetarea rugaciunii lui Iisus. Nu este o boala, bineînteles, însa este posibil ca aceasta lucrare sfânta sa se opreasca.

Legat de lacrimi, sunt de asemenea unele probleme, a continuat el.

— Ce vrei sa spui?

— Mai devreme am spus ca atunci când rugaciunea lui Iisus ramâne în minte, ochii varsa multe lacrimi. Dar acest lucru nu este întotdeauna obligatoriu. Rugaciunea poate foarte bine continua si fara lacrimi. Asadar, nu trebuie sa deznadajduim în absenta lacrimilor, caci ele vor veni atunci când va îngadui Dumnezeu. Si chiar daca suntem inundati de ele, nu trebuie sa le dam atentie, nici sa aratam altora aceste stari. Practica ascetica spune ca atunci când vorbim de aceste stari, ele înceteaza imediat si este nevoie de mult timp pentru a le dobândi din nou. Inutil sa spunem, ca desi cunoastem stadiile rugaciunii mintii, nu trebuie sa ne gândim în ce stadiu suntem. Pe orice treapta am fi trebuie sa continuam cu smerenie. În plus, cred ca ti-am spus cu putin timp în urma ca este o prostie sa ne mândrim în timpul rugaciunii. Este cu adevarat o prostie. Omul este ca un cersetor care umbla dupa o bucata de pâine, mândrindu-se apoi ca a obtinut-o. Si aceasta este prostie si este pacat!

— Vad ca smerenia este un lucru foarte important.

— Da, este – în toate stadiile. Sfântul Vasile cel Mare spune ca smerenia este comoara tuturor virtutilor. Ea ascunde toate virtutile si în final se ascunde si pe ea. În general, trebuie sa evitam cu bagare de seama mândria în viata duhovniceasca, mai ales atunci când vine ca slava desarta. Si stii bineînteles, ca slava desarta apare în orice virtuti, când vorbim, când tacem, când postim, când priveghem si chiar când rostim rugaciunea lui Iisus, în linistire si în rabdare. Sfintii Parinti spun ca slava desarta este asemeni unui tradator ce deschide pe ascuns portile cetatii ca sa poata intra vrajmasul. În astfel de cazuri, nu conteaza cât de puternica este cetatea, sau cât de buni îi sunt aparatorii, ea cade oricum în mâinile dusmanilor. La fel se întâmpla si în viata duhovniceasca. Nu conteaza câte virtuti avem sau câta tarie avem, slava desarta ne da în mâinile diavolului. Si Parintii sfatuiesc sa nu ne apucam de o lucrare ce ar putea sa ne duca la slava desarta.

— N-am înteles aceasta. Nu ai putea sa-mi explici mai bine?

— Am sa ma întorc la subiectul rugaciunii.

Credinciosul nu trebuie sa exagereze în ceea ce priveste rugaciunea, pentru ca e sigur atunci ca a fost ispitit de diavol. În asemenea caz, orice ar face – chiar lucruri dincolo de puterea sa – este împlinit prin puterea diavolului. Astfel, înșelat de diavol, el este mai târziu lasat de izbeliste si, tras înapoi, cade foarte jos. Este de fapt distrus.

— Si cum se poate evita aceasta grea cadere?

— Singura cale de a scapa este plângerea pacatelor si ascultarea.

Rugaciunea este strâns legata de întristare. Când diavolul vede pe cineva trairid în întristare nu ramâne acolo, ci fuge caci se teme de smerenia adusa de întristare. Sfântul Grigorie Sinaitul ne spune ca cea mai buna aparare pentru atletul rugaciunii este sa fie în starea de întristare, ca bucuria ce vine în rugaciune sa nu-l duca la mândrie, caci tristetea pastreaza sufletul neranit.

Întristarea si constiinta pacatului sunt armele indispensabile pentru a putea cineva ajunge la rugaciunea curata. Nevoitorul trebuie „sa-si tina mintea în iad si sa nu deznadajduiasca”. Mai mult, întristarea, constiinta pacatoseniei, a nimicniciei noastre si nadejdea în milostivul Iisus sunt trasaturile Ortodoxiei, precum si ale tuturor cântarilor noastre. Trebuie subliniat totusi, ca nu toti pot trai în tristete

adâncă deoarece este necesară o nemăipomenită tărie și mângâierea harului dumnezeiesc pentru a nu fi zdruncinați. Însă, pe cât posibil, trebuie să trăim cu toții această fericită întristare. Este de asemenea de trebuință ascultarea neclintită de un Batrân (staret). Totul, chiar și cele mai mici lucruri, trebuie făcute cu binecuvântarea și calauzirea lui înțeleaptă, mai ales în cazul vederii Luminii necreate.

— Ce are de-a face ascultarea de un Batrân cu vederea Luminii necreate? am întrebat, uimit de ceea ce auzisem.

— Când omul umbla singur, fără binecuvântarea trebuincioasă, este ispitit de diavol, după cum am spus mai înainte. El trăiește în lăuntru sau dorința nesatisfăcută de a vedea Lumina necreată, crezând că acest lucru reprezintă desăvârșirea și dorind să ajungă la aceasta cât mai repede.

— Și nu este așa, l-am întrerupt?

— Nu, nu este. Sfântul Diadoh învăța că nevoitorul să nu-și trăiască viața ascetică în dorința de a vedea Lumina necreată, „ca nu cumva să afle Satana prin această sufletul gata pentru rapire”. Lucrarea rugăciunii lui Iisus trebuie începută cu dragoste de Dumnezeu și ascultare de voia Sa sfântă. Căci, diavolului – care se prefăce în „înger de lumină” (2 Corinteni 11, 14) – îi este cu putință să ia forma unui înger ce-l va sluji. Și atunci, bietul om crede că a atins desăvârșirea, trăind împreună cu îngerii, fără să-și dea seama că de fapt stă de vorbă cu diavolul. Tot ispita este și atunci când nevoitorul primește în timp ce se roagă gânduri de la diavol, cum că în curând va vedea Lumina necreată. În această situație delicată și primejdioasă este necesară mare băgare de seama. El trebuie să se oprească din rugăciune și să se mustre cu asprime: „Cum îndrăznești, atât de josnic și de ticalos, să-ți doresti a vedea Lumina necreată?” Cea mai mare primejdie este aceea că cineva să se considere vrednic de a vedea Lumina necreată! „Vai diavoliilor, ucigașii mei vin să-mi distrugă sufletul!” Atunci imediat, dușmanul dispăre. De multe ori diavolul, ca să-i satisfacă ambiția calugarului și să-l lege și mai mult, aduce chiar lumina în chilia sa. Nu este Lumina necreată, ci una creată, aceea a diavolului.

— Și cum poate fi deosebită?

— Există multe moduri de a le distinge între ele. Semnele sunt după cum urmează: mai întâi, dacă el a atins vederea Luminii necreate prin ascultare. Calea ascultării desăvârșite și fără deosebire este cea în care vederea Luminii necreate este adevărată. Nevoitorul trebuie să îndoiească toate întrebările sale legate de vederea Luminii unui Batrân care poate deosebi duhurile, unui Batrân sfânt și nepatimitor. Gândul că nu trebuie să-și întrebe calauzitorul este de la diavolul ce țintește să-l tina în întuneric, greșea și robie. În al doilea rând, Domnul a spus despre proorocii mincinoși că „după roadele lor îi veți cunoaște” (Matei 7, 16).

Același lucru este valabil și în acest caz. O deosebire împiedică între lumina creată și cea necreată este dată de roadele pe care le aduce în suflet fiecare dintre ele. Lumina dumnezeiască aduce în suflet liniște, pace, smerenie și conștiința ticalosiei noastre. Când Avraam a vorbit cu Dumnezeu, el s-a numit pe sine însuși pulbere și cenusa: „Iată, cutez să vorbesc Stăpânului meu, eu, care sunt pulbere și cenusa!” (Facerea 18, 27). La fel s-a întâmplat cu Iov: „Din spusele unora și altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut.

Pentru aceea, ma urgisesc eu pe mine însuși și ma pocaiesc în praf și în cenusa” (Iov 42, 5-6) Și profetul Isaia, când a văzut slava lui Dumnezeu a exclamat: „Vai mie, ca sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate și locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!” (Isaia 6, 5) Dimpotrivă, vederea luminii diavolești stârnește mândrie, slava desartă, gândul ca am atins desavârșirea. Sfântul Grigorie Sinaitul spune „Cunoaște, deci, ca lucrările harului sunt vadite și diavolul, chiar de s-ar preface, nu le poate mânui; nu poate da blândete, nici răbdare, nici smerenie, nici dispreț fata de lume, nici nu poate stinge plăceri și patimi – aceasta este lucrarea harului; lucrarea lui este mândria, trufia, lasitatea și orice fel de rau”. Pe lângă mândrie, vederea luminii diavolului aduce și tulburare. Lucrarea Sfântului Duh izvorăște pace, curaj și liniștire trupului și sufletului, în timp ce lucrarea diavolului deschide drum fricii și tulburării. Sfântul Isaac spune ca orice tulburare este o ciumă a diavolului pentru ca acesta transmite celorlalti ceea ce are el în fire. Duhul Sfânt este prin firea lui un duh de pace și aduce pace, în timp ce diavolul este prin fire un duh de tulburare și aduce tulburare și frică. În al treilea rând, sufletul nu accepta imediat lumina diavolului, ci la început este sovaitor. Vederea Luminii necreate da siguranță și este imediat acceptată. Vine pe neașteptate și nu există îndoială dacă e adevărată sau nu. În al patrulea rând, între cele două lumini există diferențe chiar și de culoare: Apostolii au fost martori pe Muntele Tabor, în timpul Schimbării la Fata a lui Hristos, ca „a strălucit fata lui ca soarele, iar vesmintele lui s-au făcut albe ca lumina” (Matei 17, 2). Dimpotrivă, culoarea luminii diavolului este mai roșiatică, potrivit mărturiei multor Sfinți, care și-au dat seama de această diferență.

În al cincilea rând, cele două lumini sunt diferite între ele și prin formă. Cei ce au privit Lumina necreată au văzut-o „fără formă, fără chip, într-o formă fără formă” (Simeon Noul Teolog). Iar dacă ar lua vreo formă, aceasta ar fi asemeni cu discul soarelui, „ca o lumina rotundă, senină și dumnezeiască”, fără formă sau chip. Cu vederea luminii create a diavolului, se întâmplă exact pe dos. Sfântul Grigorie Palama da următorul exemplu. El scrie ca odată Achindin a venit la Muntele Athos. A rămas acolo iar după câteva zile i-a spus Sfântului Grigorie ca în timp ce încerca să se roage, a văzut o lumina ce era ruptă și înlăuntrul careia se putea vedea un chip de om. Sfântul i-a răspuns atunci ca acea lumina, având formă, a fost de la diavol. „Si i-am spus ca a fost o mare înșelăciune și batjocura și un joc al diavolului, sau mai degraba o cursă vicleană”. Sfinții Părinți, a continuat mult încercatul pustnic, învăța să nu ne învoim imediat cu orice incident care se petrece în timpul rugăciunii noastre.

„Numai după multe cercări ia ceva de bun.” Trebuie să ne întrebăm duhovnicul despre toate aceste chestiuni și numai după multe și îndelungi lupte, potrivit harului ce-l dobândim, suntem în stare să deosebim greșeala de adevăr. Otetul și vinul sunt la arătare asemenea, dar se deosebesc la gust. Astfel atletul rugăciunii dobândește pe măsura ce trec anii, priceperea de a simți deosebirea.

Gheron vorbea neîncetat. Capul îi era aplecat spre pământ. Eu îl ascultam, pur și simplu fermecat. Nu voiam să-i întrerup gândurile încărcate de învățatura

ortodoxa a Sfintilor Parinti. În timp ce vorbea, pacea si linistea îmi umpleau inima, semn ca învățatura sa era întrutotul adevarata.

— Toate aceste lucruri pe care ti le-am aratat sunt foarte clar exprimate într-o scriere a Sfântului Simeon Noul Teolog. Se arata acolo ca Dumnezeu apare ca Lumina, ca aceasta aduce dulceata, ca ucenicul își întreaba duhovnicul care poate sa deosebeasca gândurile, si care este cunoscator al Lui Dumnezeu, si se convinge ca ceea ce a vazut a fost chiar Dumnezeu. Si luând cartea, a început sa citeasca:

„Dumnezeu este Lumina, Vederea Lui este lumina
Când El se dezvaluie, Este lumina.
Privitorul se minuneaza, nestiind Cine a aparut
Neîndraznind sa întrebe „Cine esti Tu?
Neîndraznind sa-si ridice ochii spre a-I vedea maretia,
decât cu teama, tremurând, îngenunchind înaintea Lui
stiind doar ca cineva a venit, a aparut.
Daca exista cineva ce a vorbit deja despre aceste lucruri,
Cineva care L-a vazut pe Dumnezeu, lui i se poate spune:

„Am vazut”
„Ce ai vazut, copile”
„O Lumina, Parinte, atât de dulce,
o spune ce era, dincolo de mine”.
desi el vorbeste, inima lui dantuieste arzând cu dragoste
pentru Cel ce L-a vazut. El spune, plângând –lumina,
aceasta lumina a venit la mine, parinte, chilia mea a fost cufundata
lumea a fugit dinaintea fetei Sale:
doar Eu însumi si lumina. Am fost eu în trup

sau afara: nu stiu.

Bucuria ce am avut-o este înca cu mine, inexprimabila,
Decât lacrimi, care curg neîncetat dupa cum vezi.

El a raspuns: „Eu sunt, copilul meu”

La aceste cuvinte, El a venit din nou si treptat,

Putin câte putin, curatit, încurajat, am putut întreba:

„Domnul meu, Tu esti aici?” „Da, sunt aici”, „Dumnezeul Tau, Core,
s-a facut om pentru tine” si acum, „te împartasesti din dumnezeirea Mea”.

„Te fac dumnezeu”. Când te daruiesti lacrimilor, caintei, nevointei, smereniei, El te aduce putin câte putin, la cunoasterea lui Dumnezeu”.

A aparut atunci ucenicul, pe care începeam sa-l invidiez pentru ca gasise un calauzitor atât de înțelept si experimentat, si l-a întrebat pe Gheron.

— Mi-ai spus sa ud unul dintre pomi. L-am udat. Acum sa-l ud si pe celalalt? L-a privit atent, gândindu-se putin, apoi i-a raspuns:

— Da, uda-l.

Si întorcându-se spre mine, a spus:

— Aceasta este ascultarea de care îti vorbeam mai înainte, si cel ce o practica si îsi întreaba învatatorul despre tot, sporeste duhovniceste. Dobândește multe prin ascultare. În primul rând nu lasa frâu liber imaginatiei sa lucreze pentru a gasi rezolvari, cum fac multi calugari. În acest fel, el îsi curatește mintea, nu doar de gândurile mai complexe ci chiar si de cele simple adunând-o astfel mai mult pe rugaciunea lui Iisus. În al doilea rând, el se obisnuieste sa întrebe. Iar a-ti întreba parintele duhovnicesc înseamna a te mântui. Oriunde exista ascultare, acolo exista si smerenie, care este izvorul ascultarii. Prin urmare duhul mândriei, diavolul, nu poate patrunde si nu poate aduce înfricosare sufletului, urâtindu-l. În general, în timpul urcusului în aceasta sfânta lucrare, ascultarea este absolut necesara. Nu trebuie sa începem fara o calauza. Batrânul este cel ce te calauzeste, cel ce stabilește programul vietii duhovnicesti, el poruncește sa înceteze o lucrare si îti arata daca ai lucrat pe placul lui Dumnezeu. Persoana Batrânului îl înlocuieste pe Dumnezeu însusi. Este „în locul lui Hristos”. Batrânul, pentru calugarii ce-i are sub ascultare, este ceea ce este episcopul pentru dioceza lui si staretul pentru manastire.

— Asa mare importanta atribuie nevointa existentei Batrânului?

— Bineînțele. Fara un parinte duhovnicesc nimeni nu poate înainta nici nu poate duce o viata curata în traditia ortodoxa. Asemeni vietii trupesti, care este împartasita din generatie în generatie, la fel se întâmpla si cu cea duhovniceasca. Batrânul, fiind detinatorul si purtatorul acestei traditii, o împartaseste fiului sau duhovnicesc, cel pe care l-a nascut în Hristos. Batrânul îi împartaseste traditia aceluia care dorește sa o primeasca. Aici se descopera întreaga semnificatie mântuitoare a ascultarii. Ma fac ascultator, nu pentru a disparea ca persoana, ci pentru a face sa piara raul salasluit în mine, pentru a ma putea elibera de voia proprie si a primi traditia, pentru ca Hristos sa ia forma înlauntrul meu. Ma fac ascultator pentru a ma putea naste. Ascultarea este de asemenea necesara si datorita primejdiei care sta în permanenta la pânda: greseala. Acest lucru îl scrie Avva Dorotei: „Nu sunt mai ticalosi, nici mai lesne porniti spre cadere decât aceia care nu au pe nimeni ca sa-i povatuiasca pe calea lui Dumnezeu”. Acelasi Parinte, talmacind versetul din Pilde: „unde lipsește cârmuirea, poporul cade ca frunzele” (Pilde 11, 14), spune ca frunza este la început verde si frumoasa, dar apoi se usuca putin câte putin si cade si este calcata de picioarele oamenilor. Asa este si omul care nu este povatuit de cineva. El se vestejeste curând si se da cu totul dusmanului. „La început are râvna spre post si priveghere, spre sihastrie si spre alte bunatati, apoi, putin câte putin, potolindu-se acea caldura si neavând pe cineva ca sa-l sfatuiasca, sa-i atâte fierbinteala, pe neobservate se stinge de tot si din râvna cazând în trândavie se face rob vrajmasilor sai, care-si bat joc de dânsul dupa cum le este voia”

Îti voi da un exemplu ca sa înțelegi de ce existenta unui Batrân ne este necesara pentru a evita greselile. Am cunoscut un calugar care, în timpul rugaciunii, simtea în inima o durere puternica. I-a spus imediat acest lucru Batrânului sau. Acela îngrijorat, fiind el însusi experimentat în deosebirea duhurilor, l-a întrebat unde exact în inima a simtit durerea. Raspunzându-i ucenicul ca îl durea inima în partea de jos si înafara, el i-a poruncit: „Trebuie sa încetezi imediat rugaciunea lui Iisus si nu o vei mai rosti timp de o saptamâna. Asta

deoarece ar fi trebuit sa simti durerea în partea de sus si înlauntrul inimii. Odata ce în partea de jos lucreaza patimile, cu siguranta este ceva pregatit împotriva ta de cel rau”. Astfel, calugarul a fost scapat din cursa diavolului care deja începuse sa se strânga în jurul sau. Sfintii Parinti ne învata din propria lor experienta: „De vei vedea pe cel tânar, de voia sa suindu-se la ceruri, apuca-l de picior si trage-l, caci nu îi este de folos.”

L-am fericit pe acel ucenic ca era asa smerit si avea un parinte duhovnicesc cu viata atât de sfânta. Si mi-am amintit o poezie a Sfântului Teodor Studitul:

Ucenicului

„Hai, tânar luptator, stai lângă mine, plin de râvna,
pleaca-ti grumazul cu desavârsita ascultare,
smereste-te, moarta sa-ti fie voia.
Scoate-ti din inima toate gândurile
Ca în sfârșit sa intri în arena.
Sa nu te sperie pustietatea, nici stâlpul,
nici cetele ce-si cauta viata-n Dumnezeu.
Esti înaintea lor, îți spun, Scripturile o întaresc,
caci tu urmezi a celor dintâi martiri carare.”.

— Fericiti sunt calugarii, atletii vietii duhovnicesci. Fericite pasarile cântatoare ce se desfata în racoarea primaverii lui Dumnezeu. Noi nu putem trai aceste fericiri. Noi respiram duhoarea necuratiei noastre si înghitim pulberea pamântului, din care suntem facuti.

— Cu toate acestea si voi va puteti bucura de razele slavei dumnezeiesti, va puteti umple de Lumina lui Dumnezeu.

Daca vreti sa ajungeti adevarati teologi, trebuie sa va rugati deoarece numai asa este prezent si lucreaza Duhul Sfânt. „Daca esti teolog, te rogi cu adevarat si daca te rogi cu adevarat esti teolog”. Îti voi spune ceva ce te va ajuta sa înțelegi aceasta. Este cu putinta ca cineva, dupa savârsirea unui pacat (mai ales trupesc), sa scrie tratate teologice si sa se îndeletniceasca cu studiul lucrarilor Sfintilor Parinti dar, devreme ce pacatuind a pierdut harul, nu se mai poate ruga. Adica rugaciunea înceteaza dar munca nu. Asadar adevaratul teolog este acela care traieste în rugaciune. De aceea este cu putinta si pentru ceilalti a primi desfatatoarea frematare a luminarii dumnezeiesti.

— Dar cum? În aceasta privinta m-ai putea ajuta foarte mult. Ar fi deosebit de folositor si necesar.

VIII. Rugaciunea lui Iisus este necesara clerului si mirenilor ce traiesc în lume

Trebuie sa devii constient de necesitatea curatirii de patimi. Nu trebuie doar sa-ti doresti sa-i vindeci pe ceilalti, ci sa crezi în acelasi timp, cu putere, ca si tu, asemenea tuturor, esti plin de patimi. Fiecare patima este un iad. Ar mai trebui sa stii ca, potrivit celor spuse pâna aici, rugaciunea lui Iisus este o doctorie ce curateste sufletul si-l vindeca. Dar asta nu înseamna ca rugaciunea lui Iisus este esentialul, adica ceea ce curateste si lumineaza, ci mai degraba mijlocul prin care omul este unit cu Dumnezeu, singurul Care curateste si lumineaza sufletul. El este medicul sufletelor si trupurilor noastre, El este „Lumina cea adevarata care lumineaza pe tot omul, care vine în lume” (Ioan 1, 9). Picaturile pentru ochi curatesc vederea, iar aceasta curatita este capabila sa vada deosebirea dintre obiecte. Cu alte cuvinte, orice persoana trebuie sa-si doreasca sa fie curatita, sa se schimbe si, prin rugaciune, sa ceara lumina de la Dumnezeu.

— Crezi ca noi, cei care traим în lume putem face ceea ce fac calugarii pentru aceasta dumnezeiasca lucrare a rugaciunii?

— Chiar daca nu faceti exact ceea ce fac ei si voi trebuie si puteti reusi multe. Sigur, trebuie lamurit ca alta este rugaciunea mintii si alta a rosti rugaciunea lui Iisus. Cu alte cuvinte rugaciunea mintii, asa cum o practica unii isihasti, presupune o viata fara griji si fara tulburari. Presupune liniste si multe altele, asa cum le-am descris pâna acum. Daca nu puteti practica rugaciunea mintii în lume – si acest lucru este foarte greu – trebuie sa va rugati cu rugaciunea lui Iisus în anumite momente, bine stabilite, sau sa o spuneti de câte ori puteti. Acesta va va face mult bine.

— Îmi poti arata câteva modalitati practice si folositoare?

— Separat de slujbele bisericesti, ar trebui sa-ti dedici anumite momente special pentru a practica rugaciunea lui Iisus, pentru a chema neîncetat numele lui Iisus. Sa începi putin câte putin si sa continui potrivit cu setea ta duhovniceasca si harului ce-l simti. Poti începe prin a rosti rugaciunea o jumatate de ora înainte de rasaritul soarelui si o jumatate de ora seara, dupa rugaciunea de seara, înainte de culcare. Este necesar sa existe un program statornic, ce nu trebuie încalcat cu nici un chip, nici macar pentru lucruri bune. Este posibil, spre exemplu, ca tocmai în acel moment sa vina cineva sa se spovedeasca. Daca nu este bolnav, sau daca nu este neaparata nevoie, sa nu amâni momentul ce l-ai stabilit dinainte pentru rugaciunea lui Iisus. La fel si cu lucrurile bune. Este necesara si o încapere linistita si izolata, unde sa nu se auda zgomote, si acolo sa începi sau sa lucrezi rugaciunea lui Iisus, cum am spus mai înainte. Adica la început trebuie sa încalzești inima sau sa citesti o scriere a Sfintilor Parinti, care sa dea nastere smereniei si apoi, fie cu buzele, fie cu mintea sau cu inima, potrivit cu nivelul duhovnicesc, spui rugaciunea

lui Iisus. Cu timpul, momentul acordat rugaciunii lui Iisus va spori si va îndulci inima si vei tânji dupa el.

Dar repet, la început avem nevoie sa ne silim pe noi însine sa spunem rugaciunea chiar si pentru scurt timp. Ne va face mult bine.

— Este deajuns aceasta scurta vreme?

— Nu este suficienta, dar când exista dorinta si smerenie, Dumnezeu împlineste ceea ce lipseste rugaciunii. Daca Dumnezeu arata atâta milostivire pentru caderile noastre, nu va fi El nespus de milostiv cu noi în stradania noastra de a ne transforma? El împlineste orice lipsa. Ia aminte si situatia fiecaruia dintre noi. S-ar putea ca o ora din rugaciunea ta sa se bucure de mai mare binecuvântare decât multe ore ale unui calugar, pentru ca tu esti ocupat si cu alte lucruri.

Am admirat discretia acestui calugar aghiorit, a acestui înger întrupat. Distinge cu o îndemânare admirabila toate problemele si le desluseste pe fiecare în parte.

— Sa stii, însa, a continuat el, ca în timpul rugaciunii, cum am spus mai înainte, diavolul îti va aduce multe ispite. Vor aparea multe întâmplari care sa te determine sa te opresti din rugaciune. Dar mai trebuie sa stii si ca Dumnezeu te încearca prin aceste ispite ca sa vada daca ai într-adevar vointa de a lucra rugaciunea lui Iisus. Într-un asemenea caz, daca te silesti Dumnezeu va veni în ajutorul tau si va îndeparta toate greutatile.

— Dar, Gheron, daca în timpul rugaciunii, îmi vin în minte gânduri de a face altceva, de exemplu de a pregati o predica sau o omilie sau sa fac ceva pentru dragostea fratelui meu, trebuie sa le parasesc? Sa nu fac nimic, nimic?

— Da, trebuie sa le parasesti. Caci chiar si atunci când vin gânduri bune în timpul rugaciunii (ma refer la timpul fixat pentru rugaciune), pot fi folosite de catre cel rau ca sa ne tulbure rugaciunea. Daca diavolul îsi da seama ca suntem gata sa parasim rugaciunea lui Iisus pentru astfel de lucruri, ne va aduce multe asemenea gânduri în acel moment, pentru a ne face sa o amânăm. Dar în acest caz, nici nu ne rugam, nici nu suntem curatiti, nici nu studiem si nici nu ne folosim cu adevarat fratii. Caci pregatirea unei predici, care a înlocuit rugaciunea, este fara roade. Nu le va folosi fratilor.

— Se întâmpla uneori ca ne întoarcem la chiliile noastre istoviti, dupa ce am cheltuit multa energie, si nu ne mai putem ruga dupa rânduiala obisnuita. Ce ar trebui sa facem în aceste cazuri?

— Nici atunci n-ar trebui sa renuntam la rugaciunea lui Iisus. Sfântul Simeon sfatuieste ca slujirea fratilor sa nu fie motiv de a ne lipsi de rugaciunea lui Iisus, deoarece atunci pierdem multe. Nu trebuie sa gasim niciodata scuza sa evitam rugaciunea. „În slujire osteneste-te pe masura puterii tale, iar în chilia ta nevoieste-te în rugaciune cu smerenie, priveghere si lacrimi neîncetate. Si sa nu ai în minte ca azi am trudit peste poate, deci sa scurtez rugaciunea pentru istovirea trupului. Fiindca îti spun ca nu conteaza cât te silesti pentru altii, peste puterile tale. Caci a te lipsi de ceva atât de însemnat ca rugaciunea, mare nesocotinta este”. O jumătate de ora de rugaciune a lui Iisus valoreaza cât trei ore de somn adânc. Îndelunga rostire a rugaciunii lui Iisus îl odihneste pe om si-l calmeaza. Chiar si din acest punct de vedere, este o doctorie întaritoare pentru organism. Asadar

dragul meu parinte, înveleste-ti toate lucrările în mantia de aur a rugaciunii lui Iisus. Multi au necazuri si destui frati se mâhnesc si sufera în nevointa lor duhovniceasca din cauza faptului ca lucreaza mai mult cu ratiunea, iar nu cu inima. Se chinuie cautându-si gândurile, pe când daca traiesc în har, gândurile vin, pur si simplu revarsându-se ca un râu învolburat. De aceea se cearta între ei fratii si nu au pace, de aceea, atunci când sunt nedreptatiti, se mâhnesc iar nu se bucura potrivit poruncii lui Hristos. Deoarece nu au nici o legatura cu rugaciunea lui Iisus. Sfântul Nicodim Aghioritul, urmând o traditie lunga de câteva secole, spune ca episcopul ar trebui sa fie ales din rândul calugarilor. Având înțelegere calugareasca, el nu se tulbura de nedreptatiri, defaimari, învinuiri sau ocarile oamenilor, fiind el însusi primul care recunoaste propria sa pacatosenie si se învinovateste singur. Astfel el dobândește toate roadele pe care le-am mentionat mai înainte, mai ales dragoste, care se revarsa împreuna cu mult har, si libertate fata de caderea în pacat, dupa cum spun Parintii.

— Ce înțelegi, parinte, prin înțelegere calugareasca?

— Înțeleg ascultare, smerenie, plângere de sine însusi si o sete nepotolita pentru rugaciunea lui Iisus. Si în mod deosebit ascultare de Batrânul duhovnic. Calugarul trebuie sa fie smerit fata de toti oamenii si smerenia lui trebuie legata de lupta pentru curatirea de patimi. Nu trebuie încercate multe lucruri caci, din nefericire, în aceasta chestiune suntem influentati de diferite erezii. Cea mai mare lucrare este sa dobândești smerenie si sfîntenie. Atunci suntem cu adevarat bogati.

Biserica nu este un birou de servicii sociale, ci este vistieria harului dumnezeiesc. Preotii nu sunt asistenti sociali, ci sunt cei ce calauzesc poporul lui Dumnezeu. Si acest lucru nu se poate face decât cu smerenie si sfîntenie.

Fara sfîntenie si smerenie chiar si cea mai mare lucrare sociala este curând distrusa, în timp ce, daca avem viata smerita si sfînta, chiar si cea mai mica lucrare sociala dobândește dimensiuni extraordinare. Cu smerenia trebuie împletita si plângerea de sine, adica auto-învinovatie. Trebuie sa fim primii care sa ne învinovativim. Respectul pe care ceilalti ni-l arata, sa înțelegem, se cuvine preotiei iar nu persoanei noastre, pe când învinuirile se cuvin starii noastre pacatoase iar nu preotiei. Asa vom avea pace si mult har de la Dumnezeu, si vom alunga orice motiv care ne face sa ne urâm fratii. Deasemenea trebuie sa fie si o sete nepotolita pentru rugaciunea lui Iisus. Sa nu consideram rugaciunea lui Iisus ca pe ceva ocazional, ci drept însasi viata noastra.

Trebuie sa ne miscam înlantrul rugaciunii. Iar teologia si predica sa ni se nasca înlantrul lucrarii sale sfinte. Ar trebui sa avem propriul nostru program, pe care sa-l respectam în fiecare zi. Când traim în acest fel, lumea are folos peste masura. Oricine ar fi, preot sau episcop, ar trebui sa aiba întotdeauna o singura preocupare: sa nu-si piarda calugaria. Scrie în „Pateric”: „Se spunea despre Avva Netras, ucenicul lui Avva Siluan, ca si când sezea în chilia sa la muntele Sinai, cu masura se ocârmuia pe sinesi dupa trebuinta trupului. Iar când s-a facut episcop la Faran, mult se strâmtora pe sinesi spre viata cea aspra. Si i-a zis lui ucenicul sau: Avvo, când eram în pustie, nu te nevoiai asa. Si i-a raspuns batrânul: acolo era pustie si liniste si saracie si voiam sa chivernisesc trupul, ca sa nu ma bolnavesc si sa caut cele ce nu aveam.

Iar aici este în lume și pricepere și de mă voi bolnavi aici, este cine să mă sprijinească, ca să nu pierd calugăria”. Acei ce au înțelegerea unui calugar, simt nevoia să primească binecuvântare, orice lucrare ar avea. Și pe toată durata acesteia, până la încheierea ei se încredințează unui episcop ori unui povatuitor duhovnicesc, pentru ca aceștia să vegheze asupra lor și să-i îndrepte în ceea ce fac. Nu doresc rasplata pentru aceasta, pentru că cel ce este slăvit sau rasplatit mai mult decât merita, mult pagubește. Da, părinte. Și oriunde ai fi, pe stradă, în mașină, sau în orice altă parte, să spui rugăciunea lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcatosul” și „Preasfânta Nascătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă”. Ar trebui să mergem des la Sfânta Liturghie, pregătiți așa cum se cuvine și să ne împărtășim cu Preacuratele Lui Hristos Taine. Toată zidirea Îi multumeste și Îl slaveste pe Dumnezeu. Un preot care nu liturghisește este în dezacord cu această minunată laudă. Bine ar fi ca, din când în când, să se cânte canonul Domnului nostru Iisus Hristos ce se afla scris în Ceaslov, așa cum bine ar mai fi să se citească și acatistul Domnului nostru Iisus Hristos aflat la sfârșitul cărții „Războiul nevazut” a Sfântului Nicodim Aghioritul. El ne îndeamnă staruitor să chemăm deseori, prea-dulcele, datatorul de bucurie și izvorătorul tuturor bunătăților, mântuitorul nume al Domnului Iisus Hristos, nu doar cu buzele, ci și cu inima și mintea.

Ai de asemenea, marea îndatorire de a te ruga și pentru ceilalți, deoarece tu ești cel caruia Dumnezeu i-a încredințat poporul Său. De aceea este datoria ta să te retragi și să te rogi pentru pacea și luminarea poporului Său. Precum a făcut și marele Moise...

IX. Rugăciunea lui Iisus pentru ceilalți

Într-adevăr, părinte, n-am spus nimic până acum despre rostirea rugăciunii lui Iisus pentru ceilalți. Cum se poate folosi rugăciunea în acest scop?

— Exista părinte, atâtă nenoroc în lume, atâtă rele, atâtă necunoaștere a lui Dumnezeu, care, după cum spun Parintii, este cel mai mare păcat. Pentru aceasta ești dator să plângi și să te rogi. Sfântul Ioan Scararul a scris o cuvântare adresată pastorului de suflete, adică stăruitorului, în care spune că atunci „când peste turma se abate întunericul și noaptea patimilor, pune câinele să stea neclintit lângă Dumnezeu în paza de noapte.” Atunci când creștinii dorm, preotul trebuie să-și pună mintea de strajă, adică să vegheze și să se roage Lui Dumnezeu pentru poporul Său. Câți oameni se risipesc în acel moment! Câți sunt în pragul sinuciderii! Câți sunt pe punctul de a comite crime îngrozitoare! Câți sunt deznădăjduiți și în nevoie. Tu trebuie să rostesci rugăciunea lui Iisus pentru toți acești oameni – „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-i pe robii tăi”, sau „pe robul tău” dacă te rogi doar pentru cineva anume.

— Pot să te întreb ceva? Ai spus mai devreme că rugăciunea lui Iisus ar trebui să nu fie afectată de imaginație. Acum spui că trebuie să ne rugăm pentru

altii, care au atâtea probleme. Dar acest lucru nu stârnește cumva imaginația și face mintea să se întrebe, pe când de fapt ar trebui să se adune în ea însăși și în inimă?

— Ai făcut bine că m-ai întrebat acest lucru deoarece în această privință este necesară o explicație. Când ne rugăm pentru alții, trebuie să o facem înafară. Adică, dacă vrem să spunem rugăciunea lui Iisus pentru unii care sunt în nevoie, ar trebui să spunem mai întâi „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește pe robii tăi”, sau „robul tău”, pomenindu-le numele, dar după aceea, ar trebui să continuăm fără să menționăm numele lor și fără să ne fixăm mintea asupra lor, fără să ne gândim la ei.

Dumnezeu știe pentru cine ne rugăm. Nu trebuie să te gândești nici la problemele care-i framântă, spune doar „miluiește pe robul tău” și Dumnezeu va trimite harul Său. Și dacă este vrednic să-l primească, harul va lucra potrivit cu nevoia sa. Harul lui Dumnezeu, părinte, este asemenea apei, care atunci când vine pe pământ este sorbită de rădăcini și da fiecărui copac cât are nevoie. Nu avem aceeași convingere și în timpul Sfintei Liturghii? Ne rugăm pentru toată lumea și poporul răspunde „Doamne miluiește”. Căci atunci când mila lui Dumnezeu vine, dăruiește omului ceea ce are cu adevărat nevoie. Dar rugăciunea pentru ceilalți este și din alt motiv un efort necesar.

— As vrea să-l aud.

— Când ne rugăm pentru altcineva, imediat primim lamuriri de la Dumnezeu despre ceea ce are în special nevoie și putem lucra cu adevărat pentru mântuirea lui. A venit odată cineva în chilia mea laudându-mi un creștin care, aparent se bucura de un mare succes. Pentru că ideea nu prea era ortodoxă, am mers în biserică și m-am rugat lui Dumnezeu să-mi descopere ce se întâmplă. Și n-o să-ți vina să crezi...

— Nu spune aceasta, părinte, de ce n-ai crede?

— ...imediat în biserică s-a simțit un miros urât. Și am zis, cel laudat nu era un om bun, nu avea harul lui Hristos. Pierduse harul dator de viață și astfel era mort: „ai nume, că trăiești, dar ești mort” (Apocalipsa 3, 1). Căci, atunci când pleacă sufletul, trupul moare și miroase urât. La fel este și când harul lui Dumnezeu pleacă de la om, sufletul moare și lasă o duhoare duhovnicească.

Am rămas uimit. Ceea ce-mi descoperise acum fusese fără nici o urmă de mândrie. Sfintii nu pot fi trecuți în nici o categorie. Ei nu sunt nici mândri nici umili, ci sunt mai degrabă oamenii lui Dumnezeu. Nu vorbesc pentru a se lauda ci pentru a-i folosi pe ceilalți, tot ceea ce fac fiind spre slava lui Dumnezeu. Legea Lui Dumnezeu devine legea lor ajungând adânc înscrisă în întregul lor mod de viață.

— În general, părinte, a continuat el, rugăciunea lui Iisus este necesară pentru lucrarea ta. Prin rugăciune vei fi în stare să recunoști înlauntrul inimii tale miscarile vicelanului diavol. Inimă devine foarte sensibilă și nespuse de ageră în recunoașterea diavolului și, în același timp își trage multă putere din rugăciune pentru a alunga pe cel rău din ea. Astfel, devine un receptacol al Duhului Sfânt. Mai mult decât atât, fiind încercat în războiul împotriva diavolului și având cunoașterea harului dumnezeiesc, poți cu mare ușurință să intri în sufletul celui alt și să pătrunzi în lumea interioară a celui ce vine la spovedanie. Folosul este nespuse

de mare. El pleaca de la scaunul de spovedanie cu totul alt om. Usurat de patimile stiute si nestiute.

Dar as vrea sa-ti adresez trei rugaminti, a continuat Gheron. Sunt sigur ca mi le vei împlini...

— Te rog, am spus. Sunt absolut sigur ca vor fi de folos.

Cererile pustnicului

Prima cerere: calugarii sunt atleti ai rugaciunii. Ei patrund, cu harul lui Hristos, în teritoriul diavolului si îl distrug, împreuna cu toate planurile sale. Îl înghesuie. Da, îl înghesuie cu rugaciunea neîncetata. La Muntele Athos nu trece un minut fara a se auzi strigatul catre Iisus si catre Maica Domnului.

Si pentru ca este silit, cel rau lupta împotriva. Una din lucrarile lui de capatâi este sa stavileasca orice dorinta pe care o are cineva pentru isihie. Va implor atunci sa nu uitati în rugaciunile voastre pe calugari si pe cei ce se gândesc sa devina calugari. Va rog, spuneti si pentru ei „Doamne Iisuse Hristoase ai mila de robii tai” si „Preasfânta Nascatoare de Dumnezeu, mântuieste pe robii tai”. Celui care se pregateste pentru monahism, diavolul îi atrage dragostea celor ce au fost pâna atunci indiferenti. Rude, prieteni si oameni duhovnicesti chiar, își arata prin cuvinte frumoase dragostea si grija lor aparenta. În ziua de azi oamenii nu se roaga, dar nu-i lasa nici pe altii sa se roage. Cu totii vor sa înfrunte multimea greutatilor lumii fara rugaciune. Dar lumea de azi este pierduta si sufera nu din cauza ca nu este cine sa aiba grija de nevoile ei, ci din cauza ca nu este cine sa se roage. Multi cred ca lucrarea monahilor, care este mai ales rugaciunea, este nefolositoare si neroditoare, dar ei nu stiu ca rugaciunea este „faptuire duhovniceasca, lupta înversunata si trezvie vesnic veghetoare”. Ei nu vor sa stie ca unii oameni se roaga pentru ei si pentru problemele lor. Se opun astfel vocatiei monahale si devin unelte ale diavolului. Asa cum am amintit înainte diavolul cauta sa împinga în pacate trupesti pe cei care sunt pe cale sa devina calugari, pentru a le arde aripile si a le face mai grea viata calugareasca. Caci, am spus deja, cu cât simte cineva placerea în lume, cu atât mai multa suferinta va trai în viata monahala spre a fi curatit.

A doua cerere: Va rog, pomeniti-ma si pe mine în rugaciunea voastra pentru ca Domnul sa ma miluiasca si pe mine. Ma tem ca nu cumva sa pierd harul lui Dumnezeu din cauza nepurtarii mele de grija mele. Ma tem sa nu fiu doar un naufragiat în acest port linistit. Rugati-va ca Domnul sa-mi dea „sfârșit crestinesc vietii mele, fara durere, în pace si raspuns bun la înfricosatoarea judecata a lui Hristos”. Rugati-va Maicii Domnului sa ma mângâie si sa ma întareasca. În fiecare seara o rog, mai ales pe ea, sa fie aparatoarea si ajutatoarea mea în aceasta viata, în ceasul iesirii mele sa izgoneasca toti vrajmasii ce vor sa-mi ia sufletul, iar în ziua judecatii sa ma izbaveasca de chinul cel vesnic si sa ma învredniceasca bunatatilor raiului. Va implor sa va rugati pentru mine ca sa ma caiesc. Vreau sa plâng pentru pacatele mele si sa ma învrednicesc de mila Domnului nostru.

A treia cerere: Foloseste-te frate, si pentru tine de biciul lui Iisus. „Biciuiește-ti adversarii cu numele lui Iisus”. Spune rugaciunea lui Iisus ca sa primești mila de la Dumnezeu. Stii ce slava pregatești Domnul în ceruri pentru cei ce-L iubesc? Stii ce ospat bogat si plin de bucurie îl asteapta acolo pe drept? Sa nu rămânem afara din odaia Mirelui Hristos. Sa nu auzim glasul „Nu va cunosc pe voi” (Matei 25, 12).

Pustnicul a suspinat si a spus „Doamne Iisuse Hristoase miluiește-ma pe mine, pacatosul, si pe robul tau...”. „Preasfânta Nascatoare de Dumnezeu, mântuiește-ma pe mine si pe robul tau...”. Imediat dupa aceea si-a plecat capul si s-a învaluit în tacere.

— Îți promit ca voi îndeplini toate trei cererile, sfintite Gheron, cel ce ai devenit, în aceasta seara, lumina sufletului meu. Cu siguranta le voi îndeplini pe primele doua, desi nu este nevoie. Dar în ce priveste cea de-a treia cerere... Am cazut în genunchi si am strigat varsând lacrimi:

— Tine-ma lângă tine si ajuta-ma sa ma mântuiesc. Nu vreau sa ma întorc în lume. Azi mi-am aflat mântuirea. Tine-ma lângă tine, sfintite parinte si învăta-ma. Arata-mi treptele mistice ale îndumnezeirii. Deschide-mi portile palatului numelui lui Iisus si du-ma prin fiecare încapere a sa. Sunt orb si strig „miluiește-ma”. Sunt ca vamesul, copleșit de pacat si strig „miluiește-ma”. Sunt îndrăcit si strig în chinuri „miluiește-ma”. Sunt strain precum cananeanca dar îndraznesc sa cer ajutor: „miluiește-ma”. Sunt lepros din cauza patimilor si strig din adâncul sufletului: „miluiește-ma”. Sunt ratacitor si vreau sa ma întorc. Sunt... sunt... Nu sunt un copil al lui Dumnezeu ci fiu al diavolului. Primește-ma lângă tine, Gheron, nu ma lasa sa plec de aici. Vreau sa mor aici. Vreau sa mor în acest loc pustiu si neroditor, ca sufletul sa mi se înmiresmeze si sa-L vad pe Dumnezeu. Vreau lacrimile sa-mi devina hrana.

Vreau sa devin chimval al lui Dumnezeu si sa cânt, precum cântati voi la fiecare priveghere. Ma auzi, parinte? Nu plec. Aici voi rămâne. Aici voi trai. Aici voi muri si de aici voi urca la ceruri. Primește-ma, parinte...

Nu spunea nimic. Sau poate spunea ceva dar eu nu auzeam nimic. Doar aceste ultime cuvinte.

— Copile, oamenii au nevoie de tine. Du-te si lucreaza si fă cunoscuta voia Domnului. „Mergi în casa ta, la ai tai, si spune-le câte ti-a facut tie Domnul si cum te-a miluit” (Marcu 5, 19).

Am crezut de datoria mea ca cel puțin acum sa ma supun. Acea era voia Domnului cu mine.

— Promite-mi totusi, am spus, ca ma vei primi sa vin si sa stau cu tine câteva luni, ca sa pot fi ucenic în Împaratia lui Dumnezeu.

— Da, oricând vrei, esti binevenit. Este timpul sa ne odihnim puțin, pentru ca se apropie miezul noptii si urmeaza în curând Sfânta Liturghie. Pregatește-te sa slujesti azi.

— Somnul nu-mi da în aceasta noapte odihna si chilia nu ma primește. În seara aceasta am renascut si m-am botezat. Da-mi binecuvântare sa rămân afara, în gradina, pâna la vremea Liturghiei. În astfel de momente mai buna odihna se

gaseste în veghere. Cei ce petrec noaptea sub lumina stelelor aud glasul arhanghelilor, îl slavesc pe Hristos si devin „asemenea” lui.

— Îți dau binecuvântare. Domnul fie cu tine.

Miezul noptii în pustia Muntelui Athos

Am iesit si am sezut pe o piatra. Se întuneca. Murmurul dulce al mării se putea auzi din departare. Toata dulceata vesniciei se aduna în sufletul meu tulburat. Liniste nesfârșita. Am simțit prezenta lui Hristos, Care stie sa umple pustia. Putine momente în viata mi le-am petrecut astfel. Doua ocazii, mai ales, mi-au venit în minte. Prima fiind în bratele nasului meu, ca mic copil, puteam auzi slujba catehumenilor în timpul careia, prin glasul nasului meu l-am marturisit pe Hristos ca sa pot deveni madular vrednic al trupului Sau. A doua ocazie a fost acea noapte în care am primit învatatura binecuvântatului Gheron, ca sa pot primi al doilea botez al pocaintei si sa-l întâlnesc pe Dumnezeu. Singura diferenta este ca în primul caz n-am putut înțelege mare lucru (aproape nimic) în timp ce a doua oara am fost constient de miscarea mea spre Dumnezeu. În acea noapte Dumnezeu mi-a trimis mana Sa si m-a hranit cu cuvântul sfântului pustnic.

Spune proorocul Isaia: „Fericit este cel ce își are samânta în Sion si rudele în Ierusalim” iar egumenul manastirii Stavronikita talmaceste plin de înțelepciune: „Si noi putem spune ca suntem fericiti pentru ca avem în Sionul Ortodoxiei – Sfântul Munte – samânta sfintilor nevoitori si în Ierusalimul ceresc avem o multime de rude. Ei traiesc pentru noi si sunt lumina si nadejdea vietii noastre prezente si viitoare”.

Doream sa pun în practica o mica parte din ceea ce batrânul nevoitor îmi aratase în timpul discutiei, acela fiind pentru mine mai degraba „pilda, iar nu datator de lege”. Mi-am aplecat capul, mi l-am pus pe genunchi, – asemeni profetului Ilie, pe muntele Carmel – si am început sa-mi încalzesc inima, ca sa pot începe apoi rugaciunea lui Iisus.

Orele noptii sunt datatoare de viata pentru calugarii ce sunt „lucratori ai rugaciunii neîncetate si ale prea dulcii amintiri a Lui Iisus înlauntrul inimii lor”. Noaptea înrâureaza puternic trairea vietii îngeresti, de aceea o prefera pentru lucrarea duhovniceasca si pentru rugaciunea lui Iisus. Monahii desfiinteaza noaptea, de vreme ce viata monahala desfiinteaza totul. Viata monahala desfiinteaza moartea, caci nunta duce viata mai departe dar în acelasi timp duce mai departe si moartea. O viata noua se naste, viata ce urmeaza sa se stinga. În timp ce în viata traita în feciorie moartea înceteaza sa ameninte omenirea. Viata unui monah este începutul vesniciei, viata adevarata, de aceea el traieste realitatea eshatologica, felul îngeresc de viata. Domnul a spus: „Fiii veacului acestuia se însoara si se marita; Iar cei ce se vor învrednici sa dobândeasca veacul acela si învierea cea din morti, nici nu se însoara, nici nu se marita” (Luca 20, 34-35). Monahul apartine altui veac. Viata prezenta devine vesnicie, devine trecerea

nesfârșita a timpului! „Desi umbla pe pamânt în feciorie, monahul atinge cerurile”. De aceea putem spune ca viata în feciorie desfiinteaza chiar si noaptea. Noaptea devine zi, caci monahii traiesc felul de viata eshatologic si îngeresc. Daca „noaptea nu va mai fi acolo” potrivit Apocalipsei (Apocalipsa 21, 25), nici aici n-ar trebui sa fie noapte pentru aceia care sunt îngerii în trup. Mielul, Soarele, Hristos îi lumineaza.

Potrivit Sfinților Parinti, „noaptea este folositoare tuturor”. Este folositoare si sufletelor începătoare si celor desavârșite. Începătorii sunt monahii care sunt în primul stadiu al vietii monahale, care trebuie sa lupte cu patimile si sa încerce sa le schimbe în iubire dumnezeiasca. Ei sunt „crescătorii de animale”, care încearca sa calauzeasca vitele, adica starile pervertite ale sufletului. Iar cei desavârșiti sunt cei ce au depasit acest stadiu. Ei au iesit din robia Egiptului, adica de sub stapânirea patimilor, în pustia nepatimirii si sunt pastori ce-si duc oile – mintea si inima curate – la muntele vederii dumnezeiesti. Sfinții Parinti spun ca noaptea este importanta si binefacătoare pentru amândoua chipurile.

Cei ce sunt în primul stadiu își amintesc pacatele ce le-au facut în timpul zilei, „tulburarea greselilor”. Descopera pacatele cu ajutorul harului datator de viata, adevarat iar nu închipuit si atunci încep sa plânga: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul”. Ei nu lasa sa fie închise în adâncurile subconstientului toate gândurile vinovate, dorintele rusinoase si faptele pacatoase, ci intra cu puterea harului si alunga cu îndrazneala tot ceea ce este salasluit acolo, fiind astfel vindecati. Își curata mintea si inima nu doar de gândurile complexe ci si de cele simple. Cei desavârșiti își petrec noaptea într-un chip diferit. Fiind curatiti de toate starile potrivnice firii, dau slava lui Dumnezeu, Preasfintei Treimi. Se odihnesc cu mintea si își îndreapta gândurile si inimile spre muntele vederii dumnezeiesti (theoriei).

La caderea noptii, ei se gândesc la ziua facerii, când „pamântul era netocmit si gol” si „întuneric era deasupra adâncului”(Facerea 1, 2). Când, la scurta vreme dupa aceea, apar stelele, se gândesc la crearea stelelor si precum îngerii au laudat pe Dumnezeu atunci, Îl lauda si ei acum pentru întreaga zidire. În timp ce altii dorm si aparent nici nu exista, acestia stau treji, singuri cu Dumnezeu, slavindu-l asemeni lui Adam înainte de Cadere. Când fulgera sau tuna, se gândesc la înfricosatoarea zi a Judecatii. În locul glasului pasarilor de prada, ei aud sunetul trâmbitelor ce cheama mortii sa se ridice din morminte. Rasaritul luceafarului si zorile le amintesc de aratarea semnelui Fiului Omului, Cinstita si de viata purtatoarea Cruce. Stralucirea soarelui le aduce în minte venirea în slava a lui Hristos, Soarele dreptatii. Aceia care neîntârziat se ridica sa-L laude pe Hristos, sunt sfinții care vor fi rapiti în nori, ca sa întâmpine pe Domnul în vazduh (1 Tesaloniceni 4,17) si cei ce nu se îngrijesc sa laude la rasaritul soarelui pe Dumnezeu si dorm, sunt cei ce vor fi judecati ca pacatosi...

Am încercat sa traiesc acea noapte în acest fel. Am încercat sa-mi încalzesc pacatoasa si înghetata inima cu aceste gânduri. Când ea a început sa se înmoaie, m-

am rugat cu acele cuvinte pline de dragoste ale Fericitului Augustin:

„Cel ce estisageata aleasa si sabie ascutita,
strapungând cu puterea Ta
carapacea otelita a inimii mele,
patrunde cu puterea iubirii Tale,

ca sufletul meu sa Te vada
Sunt ranit de iubirea Ta,
sunt ranit de dragoste pentru Tine
Zi si noapte vars lacrimi îmbelsugateStapâne,

Te implorloveste-mi sufletul împietrit
cu lancea ascutita a iubirii Tale.
Patrunde în adâncimea fiintei mele.
Racoreste-ma cu apa vie.

Deschide în ochii mei izvor
de lacrimi vesnic curgatoare.

Vegheaza-ma cu iubirea Ta neclintita.
Da-mi nadejde sa-Ti vad slava.

Da-mi lacrimi nesfârsite.
Nu în aceasta viata caut mângâiere
ci în odaia cereasca de nunta,
sa fiu vrednic sa te vad,
Iubit, Domnul meu si Dumnezeul meu.
Adu-mi sufletul uscatînsetat dupa Tine,
la suvoaiele neopritede apa vie.
Sau, mai bine, Dumnezeul meu, Viata mea,

Trage-ma spre Tine,Fântâna vie,
ca sa pot beasi sa fiu saturat,
si sa traiesc vesnic cu Tine.
O, Tu, izvorul vietii umple-mi mintea cu revarsarea
iubirii Tale mângâietoare;
fa-mi inima sa se reverse
cu tristetea stralucita a iubirii Tale.
Fie ca sa uit grijile trecatoare ale lumii
si sa Te pastrez vesnic în inima”.

Apoi am repetat cu toata puterea rugaciunea lui Iisus, asa cum am învățat de la pustnic. Nu stiu cât am ramas acolo. Sunt momente când acele ceasului nu se mai învârt. Timpul se oprise în vesnicie.

Miezul noptii trecuse demult.

Puteam vedea acum colibele monahilor cum se luminau una dupa alta. Privighetorile începeau sa-si înalte cântecul lor. „Izvoarele smereniei” ce încep sa se reverse si sa ne ude pamântul însetat! „Turlle înflacarate ale muntelui” ce revarsa lumina! „Crinii cu bun miros si bine placuti” ce înmiresmeaza lumea întreaga! Chiliile vor rasuna de glasurile lor în scurt timp si se vor umple cu lacrimi de pocainta sau lacrimi de dumnezeiasca lumina. Ei se ridica sa laude pe Hristos si sa-i ceara sa trimita harul Sau dumnezeiesc, mila Sa îmbelsugata.

Iisuse, frumusetea cea mai presus de minte si atotbuna, slavescu-Te pe Tine ca ai facut ca voia si puterea una sa fie. Iisuse, dragoste dumnezeiasca si mult dorita, slavescu-Te pe Tine ca nemarginita lume o porti cu puterea Ta.

Iisuse, Cel ce esti Calea, Adevarul si Viata, multumescu-Ti Tie ca pe calea adevarului ma calauzesti prin cuvintele Tale de viata datatoare.

Iisuse, Cel ce esti desavârsita vedere a celor fericiti, multumescu-Ti Tie ca învrednicesti cu slava Ta firea noastra cea cazuta.

Iisuse, Cel ce esti Lumina mai presus de toata lumina, cu frica marturisescu-ma Tie ca în întunericul pacatelor înca ma scald.

Iisuse, Cel ce esti Judecatorul tuturor, marturisescu-ma Tie ca nicicând pâna acum de iubirea Ta n-am fost patruns.

Iisuse, Cel ce esti caldura de viata datatoare si preadulce, încalzește-mi frigul sufletului.

Iisuse, Cel ce esti vesmânt înstelat si preastralucitor, acopera-ma si pe mine cel gol.

Iisuse, Cel ce esti începutul si mijlocul si sfârșitul meu, curatește-mi inima cea plina de multe necuratii.

Iisuse, Cel ce Esti, în toate si mai presus de toate, Dumnezeuul meu, arata-Ti fata ta spre mine si ma mântuieste.

Iisuse, Cel ce esti mai presus de toata mintea, arata-ma întreg prin adunarea mintii si prin rugaciune neîncetata.

Iisuse, Cel ce esti taina mai presus de toata cunoasterea, ridica-ma deasupra a toata simtirea si cugetarea.

Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma.

În aceste ceasuri întregul Munte este în flacari, iar diavolul urla, ranit de moarte. Monahii cu adevarat sunt îndumnezeiti.

Slujirea Sfintei Liturghii

Am continuat pentru destula vreme sa rostesc rugaciunea lui Iisus. Mi-am amintit persoane, frati, prieteni ce traiesc în lume si am simtit în acel moment nevoia sa-l rog pe Dumnezeu pentru ei.

Apoi am fost chemat sa slujesc Sfânta Liturghie, în micul paraclis al schitului. Ce Sfânta Liturghie a fost aceea! Ce maretie. Stiam ca Sfânta Liturghie era o întreaga teologie si vedere a lui Dumnezeu. Stiam ca Sfânta Liturghie este Pastele cel adevarat, Golgota si Învierea lui Hristos. Dar în acea noapte am trait-o si am înteles-o. Am învatat ca Sfânta Liturghie este punctul culminant în viata credinciosului. „Este telul vietii, si când îl atinge nu are nevoie sa ceara nimic mai mult în cautarea fericirii”. Da, Sfânta Liturghie este cea mai mare fericire a credinciosului.

Erau doar câteva candelă ce luminău biserica, destule cât sa se vada fetele Sfintilor, a Preacuratei si a lui Hristos. Cei trei ucenici împreuna cu Batrânul lor, stateau nemiscati în stranele vechi, traind Taina. Nu participau doar, ci slujeau Liturghia împreuna cu mine! Fetele lor erau asemeni fetelor sfintilor din icoane. Era ca si cum ar fi coborât de pe pereti si ar fi trait Pastele.

Glasurele lor erau blânde, slabe, înabusite de cainta. Cântarea iese dintr-o inima ranita de dragostea dumnezeiasca, iese din profunzimile sufletului, strapuns de dragoste dumnezeiasca. Acolo se distinge clar omul din lume ce nu traieste în nevointa si pocainta.

Marturisesc ca tocmai acea Sfânta Liturghie era pentru mine o problema. Niciodata în viata n-am trait o asemenea încurcatura si în acelasi timp o asemenea inexprimabila bucurie. M-am simtit stânjenit, caci eram printre sfinti. Când am iesit din altar sa dau binecuvântarea „Pace tuturor”, am ramas pe gânduri. Ei aveau deja aceasta pace, în timp ce eu eram cel ce aveam nevoie de ea, m-am gândit. Când am dat binecuvântarea apostolica „Harul Domnului nostru Iisus Hristos si dragostea lui Dumnezeu Tatal si binecuvântarea Sfântului Duh, sa fie cu voi cu totii” stiam foarte bine ce faceam. Dadeam binecuvântare si har celor ce erau plini de har. Spuneam „Sus sa avem inimile” oamenilor care aveau întotdeauna inimile înaltate.

Eram singurul dintre ei la care se referea acea porunca. Mi-am simtit pacatosenia Si atunci când am rostit rugaciunea „Nimeni din cei legati cu pofta si cu desfatare trupesti nu este vrednic sa vina, sa se apropie sau sa slujeasca Tie...” Cu cainta neprefacuta si lacrimi neîncetate am rostit rugaciunea „...Cel ce singur esti bun si binevoitor, cauta spre mine pacatosul si nevrednicul robul Tau, si-mi curateste sufletul si inima de cugete viclene; si învredniceste-ma, cu puterea Sfântului Tau Duh, pe mine cel ce sunt îmbracat cu harul preotiei sa stau înaintea sfintei Tale mese acesteia si sa jertfesc sfântul si preacuratul Tau Trup si scumpul Tau Sânge. Caci la Tine vin, plecându-mi grumajii mei si ma rog Tie: Sa nu întorci fata Ta de la mine, nici sa ma lepezi dintre slujitorii Tai, ci binevoieste sa-ti fie aduse darurile acestea de mine, pacatosul si nevrednicul robul Tau.”

Dar în acelasi timp am simtit si harul, îndulcindu-mi sufletul cu dumnezeiasca sa prezenta. Acesta, fiind dinainte curatit sub calauzirea înțeleapta si binecuvântarea pustnicului, acum era cu desavârsire daruit ca locuinta a Împaratului tuturor.

Când a venit timpul pentru Sfânta Împartasanie, am trait cel mai miscator moment. Fete purtând urmele nevointelor, luminate de vederea lui Dumnezeu, se apropiau sa-L primeasca pe Iisus, sa participe la Taina. Sa primeasca har din preaplinul harului trupului îndumnezeit al lui Hristos. Rugaciunea lui Iisus sporeste dragostea si cu cât aceasta devine mai arzatoare cu atât îi calauzeste la Masa dragostei si îi uneste cu Dragostea. Cu cât participa la Sfânta Împartasanie, cu atât râvna lor pentru rugaciunea lui Iisus sporeste.

„Se împartaseste robul lui Dumnezeu... monahul cu Cinstitul si Sfântul Trup si Sânge al Domnului si Dumnezeului si Mântuitorului nostru Iisus Hristos spre iertarea pacatelor, si spre viata de veci.” Da. Într-adevar se împartaseau de viata vesnica „Si aceasta este viata vesnica: sa Te cunoasca pe Tine, singurul Dumnezeu adevarat, si pe Iisus Hristos pe Care l-ai trimis” (Ioan 17, 3). Este foarte greu sa slujesti Liturghia si sa împartasesti pe Hristos celor ce sunt dumnezei prin har. Hristos este prezent acolo, „Dumnezeu printre dumnezeii ce au fost îndumnezeiti în Cel ce dupa fire este Dumnezeu”. Trupul omului, prin Dumnezeiasca Împartasanie, devine „datator de lumina”. Primind hrana cereasca, mana duhovniceasca, nu o schimbam în carne, ci „carnea noastra se schimba spre aceea”. Totul straluceste!

Dupa Sfânta Împartasanie cel ce a cântat în strana rosteste urmatoarele, dupa rânduiala de la Sfântul Munte: „Amin, Amin. Amin. Pentru iertarea pacatelor si spre viata vesnica. Sa se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca sa laudam slava Ta, ca ne-ai învrednicit pe noi a ne împartasi cu Sfintele, cele fara de moarte, Preacinstitele si de viata facatoarele Tale Taine. Întarreste-ne pe noi întru sfintenia Ta toata ziua sa ne învatam dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia.” De aceea se împartasesc de Sfintele Taine. Pentru ca sa traiasca toata ziua cu Hristos si sa mediteze la sfântul, preadulcele si iubitul sau nume.

Dupa încheierea Sfintei Liturghii un monah citeste rugaciunea de multumire. Acolo, dupa acele momente minunate, se înțeleg cel mai bine rugaciunile pe care Sfintii Parinti le-au rânduit pentru a fi rostite drept multumire dupa Dumnezeiasca Împartasanie. Una dintre ele este rugaciunea catre Domnul nostru Iisus Hristos: „da sa-mi fie si mie acestea...spre luminarea ochilor inimii mele...spre adaugirea dumnezeiescului Tau har si spre dobândirea împaratiei Tale. Ca în sfintenia Ta cu acestea fiind pazit, sa pomenesc harul Tau pururea si sa nu mai viez mie ci Tie, Stapânului si Binefacatorului nostru”. Sau rugaciunea catre Maica Domnului, pe care Sfintii Parinti o cinstesc în mod deosebit: „...Ci tu, care ai nascut lumina cea adevarata, lumineaza-mi ochii cei înțelegatori ai inimii. Ceea ce ai nascut Izvorul nemuririi, înviaza-ma pe mine, cel ce omorât de pacat. Ceea ce esti Maica iubitoare de milostivire a Dumnezeului celui milostiv, miluieste-ma si da umilinta si zdrobire în inima mea si smerenie în gândurile mele si ridicare din robia cugetelor mele. Si ma învredniceste pâna la sfârșitul vietii fara de osânda sa primesc sfintirea

Preacuratelor Taine, spre tamaduirea sufletului si a trupului. Si-mi da, Stapâna, lacrimi de pocainta si de marturisire, ca sa te laud si sa te maresc pe tine în toate zilele vietii mele...”. Caci Sfintii vorbesc despre lumina si viata, dar si despre lacrimi de pocainta.

Dupa dumnezeiasca Împartasanie, viata duhovniceasca sporeste mai mult, Hristos fiind indispensabil pentru lupta ascetica. Capela a fost în acea noapte, cel putin pentru mine, Ortodoxia în întregime. Taina prezentei lui Hristos si scara lui Iacov. Si un strigat s-a auzit din adâncul inimii mele: „Cât de înfricosator este locul acesta! Aceasta nu e alta fara numai casa lui Dumnezeu, aceasta e poarta cerului!”(Facere 28, 17). De aici cuviosii parinti urca si se îmbata de vesnicie. Dumnezeu îmi vindecase slabiciunea înainte, prin sfântul pustnic. Dar acum, în timpul Sfintei Liturghii, în Templu, L-am vazut pe Dumnezeu si L-am recunoscut pe Cel ce m-a vindecat si pe mine, dupa cum l-a vindecat si pe slabanog. Pe acela Domnul îl vindecase la scaldatoare, dar el L-a recunoscut si I s-a închinat în Templu.

În acea noapte am fost înaltat. „O, noapte mai luminoasa decât ziua; O, noapte mai înveselitoare decât soarele; O, noapte mai alba decât zapada; O, noapte mai stralucitoare decât fulgerul; O, noapte ce alunga somnul; O, noapte ce ne învata cum sa veghem cu îngerii.”

Marturisesc cu siguranta ca o zi la Sfântul Munte face mai mult decât un an întreg de studiu. O noapte într-o coliba izolata valoreaza mai mult decât un grad universitar. Câteva minute de vorba cu un pustnic este asemeni unei linguri de vitamine, ce valoreaza mai mult decât toata prostia ce o luam, traird în lume.

Consider ca Muntele Athos este arca Ortodoxiei, unde nu se spun prea multe, dar se traiesc foarte multe. Este hotarul dintre lume si lucrurile mai presus de lume. „Hotarul dintre lume si ceea ce sta mai presus de lume, Athosul este tarâmul virtutii” (Sf. Grigorie Palama). Muntele Athos este pasunea cea cu multa verdeata a lumii Ortodoxe.

Fiecare pustnic este un protest tacut fata de duhul secularizarii credintei noastre si un viteaz aparator al ei. Aici, la Muntele Athos, gasesti puterea de a te pocai cu adevarat si a trai Ortodoxia în plinatatea ei, de aceea Sfântul Munte ofera atât de mult Bisericii si oamenilor ce traiesc în lume. Fiecare pustnic este un Iona (în sensul bun) ce pare ca pleaca la Tars (în pustie) dar pe care chitul (harul lui Dumnezeu) îl duce în Ninive, cetatea cea mare (în lume) sa propovaduiasca pocainta, care este reîntoarcerea la Dumnezeu.

„Bine este ca noi sa fim aici si sa facem trei colibe” (Luca 9, 33). Totusi, pentru mine nu s-a gasit acolo coliba. Luând comoara rugaciunii lui Iisus, pe care mi-a aratat-o Gheron, trebuia sa fug în lume si sa o „bombardez” cu puterea ei.

Trebuia sa vestesc în cele patru colturi ale pamântului care este cea mai mare comoara pe care o adaposteste Muntele Athos. Nu este comoara aurita a trecutului, nu sunt vesmintele brodate în aur, nu sunt manuscrisele încarcate de miniaturi, ci rugaciunea plina de har a lui Iisus cu a carui putere s-au împlinit toate aceste lucruri.

Coborând de pe propriu-mi Tabor

Imediat ce s-a luminat bine de ziua, am cautat sa primesc binecuvântarea parintelui... si sa cobor de pe munte la mare, dar si de pe muntele duhovnicesc la marea lumii. L-am gasit linistit, senin, rostind rugaciunea lui Iisus si facându-si lucrul de mâna ca sa-si agoniseasca cele pentru trai, adica putina pâine uscata si lucrurile absolut necesare.

— Binecuvânteaza-ma, am spus si m-am aplecat sa-i sarut mâna.

— Mergi cu bine, fiul meu. Maica Domnului sa fie cu tine. Sfânta Treime sa-ti ajute. „Domnul sa-ti pazeasca sufletul si trupul de tot raul, de toata rautatea diavolului si de toata tulburarea; Domnul sa fie lumina ta, scaparea ta, calea ta, taria ta, cununa bucuriei tale si pricepere vesnic. Ai grija de tine”. Ai de-a pururi însotitor nedespartit rugaciunea lui Iisus. Si roaga-te si pentru mine, ca Dumnezeu sa ma miluiasca...

Rugaciunile calugarilor sunt pline de viata pentru ca ies din inimi sensibile.

— Gheron, îti multumesc pentru tot. Roaga-te pentru mine, pentru prietenii mei, pentru fiii mei duhovnicesci, pentru rudele mele. Roaga-te, roaga-te, sfinte Gheron. Roaga-te pentru lumea întreaga caci tu îi esti cel mai înalt vârful, aproape de Ceruri. Roaga-te, Gheron. Esti cel mai scump pretuit om dintre toti oameni. Roaga-te. Tu esti o comoara nemaîntâlnita a Ortodoxiei, pastrata ca multi altii, în vistieria Sfântului Munte. Roaga-te, roaga-te pentru noi, pacatosii. Tu esti sarpele de arama înaltat în desert si noi pacatosii, muscati de serpii pacatului, privim la tine si ne vindecam. Tu esti Moise al nostru, care pe munte îti înalti mâinile în rugaciune si noi îi înfrângem pe vrajmasi jos, în lume. Nu-ti coborî mâinile, caci ne va zdrobi puterea vrajmasului, a diavolului. Roaga-te, Gheron...

— Dumnezeu sa ne miluiasca, fiul meu.

— Binecuvânteaza.

— Domnul sa te binecuvânteze. Te voi astepta la anul.

Precum o pasare, ca un serafim arzând, ca înflacaratul prooroc Ilie coboram de pe munte la tarmul marii pentru a lua vaporul. Mintea nu-mi mai functiona. Gândirea se oprise. Doar inima îmi ardea. Zburam. Si fara sa-mi dau seama, cântam bucati din slujba pe care desavârsitul monah atonit, Sfântul Nicodim, o compusese pentru Parintii de la Muntele Athos.

„Cine va spune lupta voastra, binecuvântati Parinti, sau cine va lauda cu vrednicie nevointele voastre, înfrânarea mintii, rugaciunea neîncetata, suferintele prin care treceti pentru a lucra virtutile, uscarea trupului, lupta cu patimile, starea de toata noaptea, lacrimile neîncetate, smerenia duhului, izbânzile asupra diavolului si toate celelalte daruri?

O, multime de cuviosi sfintiti si doriti de Dumnezeu. O, albine alese de Dumnezeu, ce-si fac în grotile si pesterile pamântului din Sfântul Munte chilia de ceara, pline de mierea cea mai dulce a linistii.

Bucuria Sfintei Treimi; încântarea Maicii Domnului, lauda Athosului, izvor de smerenie pentru lume. Rugati-va Domnului sa miluiasca sufletele noastre”.

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugaciunile sfinților tai, miluieste-ma pe mine pacatosul. Preasfânta Nascatoare de Dumnezeu, mântuiește-ma.

Epilog

Acum ca am ajuns la finalul cartii mele simt ca este necesar sa înalt adânci multumiri si slava Preasfintei Treimi, pentru ca mi-a deschis ochii. M-a ajutat sa fiu legat duhovniceste de Sfântul Munte, care este „țărâmul virtutii” si sa cunosc oameni sfinti. „Ei traiesc pe pamânt dar sunt locuitori ai cerului”. Cunoscând acesti oameni, vorbind cu ei si primindu-le sfaturile, am descoperit alta latura a vietii duhovnicesti. Mai presus de predici moralizatoare si cucernicie seaca. Am cunoscut libertatea Duhului si putinta mântuirii mele. Am simtit adânc menirea unui crestin.

Trebuie sa multumesc si dumnezeiescului har, care m-a învrednicit sa astern pe hârtie aceasta convorbire pe care am purtat-o la Sfântul Munte. Bineînțeles, nu se poate scrie exact asa cum a fost aceasta sfânta si „de viata datatoare” discutie, caci cuvintele sunt cu adevarat prea sarace si uneori cu totul nepotrivite acestui scop. Dar chiar si asa, din putinele lucruri ce sunt scrise aici, se poate înțelege, chiar daca nu întrutotul, pocainta pe care a adus-o acea sfânta convorbire.

Sunt încredintat ca vor fi unii ce se vor folosi, în felurite chipuri, de aceste putine gânduri. Acest crez al meu se bazeaza pe faptul ca în tot timpul cât am asternut aceasta scriere, am dus o lupta neîncetata cu diavolul. L-am simtit în permanenta lângă mine, făcând totul sa ma opreasca. Dar puterea harului datator de viata m-a ajutat sa termin.

Este stiut de catre toti dreptslavitorii crestini ca este cu putinta a-ti dobândi mântuirea. Aceasta posibilitate a îndumnezeirii se datoreaza faptului ca suntem creati „dupa chipul lui Dumnezeu” si acest chip exista, el fiind Dumnezeu-Omul, Hristos. Multi teologi ortodocsi subliniaza adevarul ca Dumnezeu-Omul Hristos este raspunsul tuturor întrebărilor legate de fiinta umana. Învatatura despre Hristos este fundamentul antropologiei. **Si când Sfintii Parinti au luptat împotriva ereziilor, nu au facut-o din ura fata de cineva (misanthropie) ci din iubire de oameni (filantropie). Când se luptau sa pastreze nestirbita învățatura despre Hristos, o faceau pentru mântuirea oamenilor.** Caci prin urâciunea ereziilor, mai ales a celor ce se ating de persoana lui Hristos, se pierde cu desavârsire posibilitatea mântuirii noastre. Potrivit învățaturii Bisericii Ortodoxe, în persoana lui Hristos, sunt uniti neamestecat, nedespartit, neîmpartit si fara schimbare Dumnezeu desavârsit si om desavârsit. Aceasta unire ipostatica în persoana lui Hristos da posibilitatea si nadejdea îndumnezeirii noastre. Iisus a îndumnezeit si a slavit firea umana, pe care a primit-o de la Fecioara Maria.

Ramâne acum ca toate celelalte persoane omenesti – adica toti cei ce vor sa se mântuiasca – sa fie îndumnezeiti. Si aceasta se dobândește prin pocainta si lupta fiecaruia de a se uni cu Dumnezeu-Omul si prin trairea „în Hristos Iisus”.

Curatirea aduce lumina si unire cu Hristos, „unde exista curatie, acolo exista lumina, pentru ca fara prima, a doua nu este daruita” (Sfântul Grigorie Teologul). Mai mult, acesta este exact sensul dumnezeiestii întrupari a lui Dumnezeu-Cuvântul. „Dumnezeu s-a facut om pentru ca omul sa se faca Dumnezeu”.

Hristos vrea sa-l mântuiasca pe om si sa restaureze în el „chipul Sau cazut”. Într-adevar, omul poate deveni acum Dumnezeu-om prin Dumnezeu-Omul, Hristos. Precum Dumnezeu Cuvântul a devenit prin iconomie om, la fel omul poate deveni prin har, Dumnezeu. De obicei la sarbatoarea Nasterii Domnului, subliniem roadele care izvorasc din Nasterea Dumnezeu-Omului: pacea, dragostea, smerenia si altele. Dar acestea exista deoarece firea omeneasca, fiind unita cu Firea dumnezeiasca, a gasit pace, bucurie si har caci s-a nascut Dumnezeu-Omul, Mântuitorul, Iisus. Bucuria noastra este ca „s-a nascut azi Mântuitor” (Luca 2, 11). Da, într-adevar s-a nascut Dumnezeu-Omul. Iisus n-a fost un mesager al mântuirii noastre ci El este însasi mântuirea. Nu este un trecator grabit ce a trecut în fuga prin lumea noastra înticalosita, ci El este „recapitularea”, noua creatie. El este radacina noua si sanatoasa ce da viata firii omenesti, dupa ce ne-am îmbolnavit de radacina veche si pacatoasa a lui Adam. Prin urmare ne-a adus viata si noi putem deveni „maslini roditori”.

De aceea, nu exista alta mântuire decât prin Dumnezeu-Omul Hristos, fara El neexistând decât înstrainare si dezumanizare. Cel ce nu traieste în Hristos este înstrăinat de Dumnezeu, de sine si de aproapele sau. Dumnezeu este pentru el ceva străin si necunoscut.

Sinele devine asemeni unei fiare salbatice. Dupa Sfântul Maxim Marturisitorul, „când mintea paraseste pe Dumnezeu, se face fiara salbatice, iubitoare de placeri, vrajmasul celorlalti oameni”. Aproapele sau nu este bucuria ci iadul sau. Asa, departe de Dumnezeul-Om, este distrus si descompus sau devine o „legiune”, dupa chipul fiarei din Apocalipsa, al diavolului, ajungând într-o stare contrara firii, nefiinta. Omul separat de Dumnezeul-Om Hristos este, dupa Nicolae Cabasila, „nefiinta”, un nimic, pentru ca este lipsit de viata în Hristos. Doar cel ce traieste în Dumnezeul-Om este om adevarat. Putem spune, atunci, ca fiecare persoana poate sa devina fie Dumnezeu-om fie fiara-om. Acela va fi sfârșitul istoriei.

Este nevoie sa traim în Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu si sa devenim Hristos si Cuvântul lui Dumnezeu prin har. Acesta este dobândit când traim în Biserica si suntem partasi la Sfintele sale Taine, caci „Biserica se manifesta în Sfintele Taine, nu ca în simboluri, ci mai degraba ca madularele trupului în inima si crengile plantei în radacina si cum a spus Domnul, ca mladitele pe vita” (Nicolae Cabasila). Acest lucru este împlinit prin chemarea numelui lui Iisus si rostirea rugaciunii „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-ma pe mine, pacatosul”, mai ales ca aceasta rugaciune este strâns legata de Sfânta Împartasanie.

Întreaga teologia Bisericii ortodoxe este ascunsă în această mică rugăciune. De aceea vom chema întotdeauna preadulcele și datatorul de bucurie nume al lui Iisus.

Rugăciunea lui Iisus nu este doar pentru monahi. Bineînțeles, ei au posibilitatea să trăiască neconținut în launtrul ei. Dar și noi cei păcătoși o putem rosti. Să ne fixăm pentru această un anumit timp din zi și să începem prin a o spune zece minute dimineața și zece seara, cât mai liniștiți cu putință. Este foarte important să fixăm dinainte un anumit timp (chiar foarte scurt) când nu ne întrerupe nimic. Cu trecerea timpului acest moment se va prelungi și va îndulci sufletul, buzele... Să o spunem chiar și când mergem pe stradă, înainte de a adormi, ori de câte ori avem puțin timp liber. Sotul sau soția sau toată familia să o spună dimineața și seara pentru câteva minute. Unul din ei ar trebui să o spună calm și liniștit și ceilalți să o asculte. Har îmbelsugat va veni atunci peste familie. Există multe familii ce au practicat-o și au trait minuni în viața lor... Înșă cei ce vor să meargă mai departe în rugăciune au nevoie de un povătuitor duhovnicesc experimentat. În același timp să trăim viața în armonie cu poruncile lui Hristos. Căci ucenicul lui Hristos urmează lucrarea și învățătura Sa. Păzind poruncile, primim har, dobândim întreaga Sfânta Treime. Potrivit Sfântului Maxim, cel ce a primit și a păzit o poruncă dobândește, în chip mistic, întreaga Sfânta Treime.

De ti-a fost de folos citirea acestei cărți, te rog frate, pomeneste-mă și pe mine, cel ce-am asternut-o pe hârtie, în rugăciunile tale, ca să mă caiesc și să primesc mila lui Dumnezeu. Să vițuiesc în Hristos, să pot trăi în Biserică, să pot trăi creștinește. Te rog din toată inima...

O noapte in pustie

de

Arhimandrit Hierotei Vlachos

FOLOSITI TEXTUL DOAR DACA AVETI CERTITUDINEA CA ESTE CONFORM CU ORIGINALUL ROMANESC. PENTRU ACEASTA PROCURATIVA LUCRAREA DOAR DE LA PERSOANE DE INCREDERE CARE AU VERIFICAT INTEGRITATEA TEXTULUI, SAU DESCARCATI-O DE PE SITEUL

<http://www.angelfire.com/blues2/carti/>

Rugăți-va pentru cei ce au trudit la realizarea
acestei versiuni digitale.

APOLOGETICUM

2003
